

Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému

Bc. Tomáš Zavadil

Diplomová práce
2020

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav ochrany obyvatelstva

Akademický rok: 2019/2020

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Bc. Tomáš Zavadil**
Osobní číslo: **L18245**
Studijní program: **N3953 Bezpečnost společnosti**
Studijní obor: **Bezpečnost společnosti**
Forma studia: **Prezenční**
Téma práce: **Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému**

Zásady pro vypracování

1. Zpracujte rešerši se zaměřením především na odborné studie, analytické a koncepční materiály z provenience orgánů státní správy.
2. Popište historický vývoj dané problematiky s důrazem na období po roce 2000.
3. Pomocí dotazníkového šetření zmapujte současný stav preventivně výchovné činnosti složek integrovaného záchranného systému ve vybraném segmentu na primárním stupni vzdělávací soustavy.
4. Na základě zjištěných skutečností navrhnete případná doporučení ke zlepšení stávajícího stavu.

Rozsah diplomové práce:
Rozsah příloh:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

1. HALAŠKA, Jiří a kol. *Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru V: studia*. Praha: ČVUT v Praze, 2017. 194 stran. ISBN 978-80-01-06116-9.
 2. HYLÁK, Čestmír a Ján PIVOVARNÍK. *Individuální a kolektivní ochrana obyvatelstva ČR*. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2016. ISBN isbn978-80-87544-18-1.
 3. SMITH, Clifton L. a David J. BROOKS. *Security science: the theory and practice of security*. Oxford: Elsevier, 2013. ISBN 978-0-12-394436-8.
- Další odborná literatura dle doporučení vedoucího diplomové práce.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RSDr. Václav Lošek, CSc.**
Ústav ochrany obyvatelstva

Datum zadání diplomové práce: 1. listopadu 2019
Termín odevzdání diplomové práce: 15. května 2020

L.S.

doc. Ing. Zuzana Tučková, Ph.D.
děkanka

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

V Uherském Hradišti dne 2. prosince 2019

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému a dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- podle § 60 odst. 1 autorského zákona má Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům;
- pokud je výstupem diplomové práce jakýkoliv softwarový produkt, považuji se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem diplomovou práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou obsahově totožné.

V Uherském Hradišti, dne: 15. 5. 2020

Jméno a příjmení studenta: Bc. Tomáš Zavadil

.....

podpis studenta

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá preventivně výchovnou činností integrovaného záchranného systému. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část zmiňuje právní rámec a koncepce předmětné problematiky, orgány provádějící preventivně výchovnou činnost a historický vývoj ochrany obyvatelstva a prevence. V závěru představuje preventivně výchovnou činnost na primárních stupních vzdělávací soustavy a její materiální zabezpečení. Praktická část je zaměřena na prověření znalostí žáků v dané oblasti pomocí metody dotazování a zjištění pozornosti věnované této oblasti ze strany školy na základě řízeného rozhovoru s pedagogy. Na závěr práce jsou navržena opatření ke zlepšení stávající situace.

Klíčová slova: integrovaný záchranný systém, preventivně výchovná činnost, ochrana obyvatelstva, mimořádná událost, vzdělávání

ABSTRACT

The diploma thesis deals with the preventive educational activities of the integrated rescue system. The thesis is divided into a theoretical and a practical part. The theoretical part mentions the legal framework and concepts of the subject matter, the bodies performing preventive educational activities and the historical development of population protection and prevention. In conclusion, it presents preventive educational activities at the primary stages of the educational system and its material provision. The practical part is focused on checking the knowledge of students in the field using the method of questioning and finding attention paid to this area by the school on the basis of a controlled interview with teachers. At the end of the thesis there are measures proposed to improve the current situation.

Keywords: Integrated Emergency System, Preventive Education Activities, protection of the population, Extreme Situations, education

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu doc. RSDr. Václavu Loškovi, CSc. za jeho odborné vedení, cenné připomínky a drahocenný čas při zpracování diplomové práce.

Dále děkuji ředitelům a pedagogům vybraných základních škol, za možnost distribuce dotazníků, za jejich poskytnuté rozhovory a žákům za jejich ochotu dotazníky vyplnit.

Moto:

„Šťastný je člověk, kterého varuje cizí chyba.“

Jan Amos Komenský

Prohlašuji, že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	9
I TEORETICKÁ ČÁST	10
1 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY	11
1.1.1 Dotazování	11
1.1.2 Strukturovaný řízený rozhovor	12
2 PRÁVNÍ RÁMEC A KONCEPCE	13
2.1 ÚSTAVNÍ ZÁKON Č. 110/1998 SB.....	13
2.2 ZÁKON Č. 239/2000 SB.	13
2.3 VYHLÁŠKA Č. 328/2001 SB.....	14
2.4 VYHLÁŠKA Č. 380/2002 SB.....	15
2.5 KONCEPCE OCHRANY OBYVATELSTVA	16
2.5.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015.....	16
2.5.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.....	17
2.5.3 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030.....	17
2.5.4 Analýza hrozeb pro Českou republiku	18
2.5.5 Audit národní bezpečnosti ČR	19
3 BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY	20
3.1 OCHRANA OBYVATELSTVA	20
3.2 ORGÁNY KRIZOVÉHO ŘÍZENÍ	21
3.2.1 Parlament České republiky	22
3.2.2 Vláda	22
3.2.3 Ministerstvo vnitra	23
3.2.4 Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností.....	23
3.2.5 Orgány obce	23
3.2.6 Právníkové a podnikající fyzické osoby.....	23
3.3 INTEGROVANÝ ZÁCHRANNÝ SYSTÉM.....	24
3.3.1 Hasičský záchranný sbor kraje.....	25
3.3.2 Policie České republiky.....	27
3.3.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby	28
4 HISTORICKÝ VÝVOJ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI	30
4.1 OBDOBÍ PO PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE	30
4.2 OBDOBÍ PROTEKTORÁTU ČECHY A MORAVA	33
4.3 OBDOBÍ PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE	34

5	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST NA PRIMÁRNÍCH STUPNÍCH VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY A JEJÍ MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ	37
5.1	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST V RÁMCI ŠKOL.....	37
5.2	PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST NA ŠKOLÁCH V RÁMCI INTEGROVANÉHO ZÁCHRANNÉHO SYSTÉMU	39
5.2.1	HASÍK CZ	41
5.2.2	Aktivity Asociace „Záchranný kruh“	42
5.2.3	Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí.....	44
5.2.4	Hasiči pro školy.....	44
5.2.5	BESIP	45
5.2.6	Zebra	46
II	PRAKTICKÁ ČÁST	48
6	DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	49
6.1	CÍLOVÁ SKUPINA	49
6.2	CHARAKTERISTIKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	49
6.2.1	Výsledky dotazníkového šetření 5. tříd.....	50
6.2.2	Výsledky dotazníkového šetření 9. tříd.....	59
7	ROZHOVOR	69
7.1	CÍLOVÁ SKUPINA	69
8	NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ	77
	ZÁVĚR	79
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
	SEZNAM OBRÁZKŮ	89
	SEZNAM TABULEK.....	90
	SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Setkání s mimořádnou událostí bývá v mnoha případech šokujícím zážitkem. Nikdo z nás nemůže předvídat, kdy a kde se s ní setká, můžeme však svojí připraveností a správným počínáním šíření negativních vlivů ovlivnit. Vzděláváním a zvyšováním spoluodpovědnosti za vlastní ochranu, mohou jen dobře informovaní a připravení jedinci dokázat reálně posoudit a řešit nebezpečné situace, předcházet jim a popřípadě pomoci i ostatním.

Návyky na chování v určitých mimořádných událostech, zásady na bezpečnost a ochranu zdraví, je potřeba v každém z nás rozvíjet již od útlého věku. Nezastupitelnou roli v této oblasti má především rodina a škola. Dalšími důležitými segmenty působícími na úseku preventivně výchovné činnosti je především integrovaný záchranný systém a jeho základní složky, mezi které patří Hasičský záchranný sbor České republiky, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí kraje jednotkami požární ochrany, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a Policie České republiky.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. První kapitola teoretické části představuje cíl práce a použité metody. Druhá kapitola je věnována právnímu rámci a koncepcím ochrany obyvatelstva od roku 2006 do roku 2015 s výhledem až do roku 2030. Třetí kapitola popisuje orgány provádějící preventivně výchovnou činnost. Čtvrtá kapitola je věnována historickému vývoji preventivně výchovné činnosti až do současnosti. Poslední pátá kapitola teoretické části se zabývá preventivně výchovnou činností na primárních stupních vzdělávací soustavy a jejím materiálním zabezpečením.

Praktická část diplomové práce je tvořena kvantitativním výzkumem realizovaným prostřednictvím dotazníku. Výzkumným vzorkem této práce jsou žáci 5. ročníku prvního stupně čtyř vybraných základních škol a 9. ročníku druhého stupně stejných vybraných škol, u kterých jsou zjišťovány jejich vědomosti v rámci preventivně výchovné činnosti. V rámci diplomové práce je proveden také kvalitativní výzkum prostřednictvím strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogy vyučujícími preventivně výchovnou činností na těchto vybraných školách, u kterých jsou zjišťovány poznatky a zkušenosti v rámci výuky daného předmětu, dále jejich spokojenost s poskytovanými informacemi a podklady k dané problematice a poznatky s orgány provádějícími preventivně výchovnou činností. Na základě získaných výsledků jsou v závěru práce navržena případná návrhová opatření směřující ke zkvalitnění úrovně vědomostí žáků, práce pedagogů a orgánů provádějících preventivně výchovnou činnost.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 CÍL PRÁCE A POUŽITÉ METODY

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit prostřednictvím vlastního výzkumu dosažené znalosti žáků na čtyřech vybraných základních školách, a to u 5. ročníku I. stupně základních škol a 9. ročníku II. stupně stejných vybraných škol, v oblasti preventivně výchovné činnosti a navrhnout případná návrhová opatření vedoucí k dalšímu zlepšení stávajícího stavu.

Dílčím cílem této práce je zjistit, na základě strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogy vyučujícími preventivně výchovnou činností na čtyřech vybraných školách, poznatky a zkušenosti v rámci výuky a spolupráce s orgány provádějícími preventivně výchovnou činnost. Závěrem doporučit případná návrhová opatření vedoucí ke zkvalitnění výuky a zlepšení informovanosti žáků.

1.1 Použité metody

Při zpracování diplomové práce byla použita analyticko-syntetická metoda, především však metoda dotazníkového šetření a strukturovaného řízeného rozhovoru, za účelem získání požadovaných primárních údajů k dané problematice.

1.1.1 Dotazování

Metoda dotazováním se používá ke sběru primárních dat. Tato metoda patří mezi nejrozšířenější výzkum, který může mít formu písemnou, telefonickou, elektronickou, ústní, individuální nebo skupinovou. Cílem tohoto výzkumu je získat takové informace, které nám pomohou zajistit požadované názory na zkoumanou problematiku. (Tahal, 2017)

Abychom získali požadované odpovědi, musíme pokládat co nejkonkrétnější otázky. V dotazníkovém šetření můžeme použít tři typy otázek, a to otevřené (nestandardizované, volné), polootevřené (kombinace dvou předešlých) a uzavřené (standardizované). Dotazník je anonymní a nelze v něm pokládat doplňující otázky. (Durdová, 2010)

Důležitým aspektem při zpracování dotazníku je správné složení, aby nemohlo dojít ke zpochybnění požadovaných výsledků. Mezi hlavní dva požadavky na dotazník řadíme:

1. Požadavky účelově technické – formulování a sestavování otázek tak, aby dotázaný mohl přesně odpovědět na to, na co je tázán.
2. Požadavky psychologické – vytvoření takových podmínek, aby pro dotázaného byl úkol snadný, příjemný a odpovědi byly pravdivé a stručné. (Durdová, 2010).

Jednotlivé dotazovací techniky lze od sebe odlišit podle velkého množství kritérií:

- pevně daných formulací,
- určení počtu dotázaných respondentů,
- formy dotazování (osobní, neosobní, zprostředkovanou), na základě psaného, telefonického nebo elektronického dotazování,
- směru zaměření výzkumu,
- počtu vyžádaného dotazování stejných respondentů. (Tahal, 2017)

1.1.2 Strukturovaný řízený rozhovor

Dle Hendla (2016, s 50 – 54) se strukturovaný řízený rozhovor charakterizuje především formulovanými otázkami, na které respondenti odpovídají. Díky tomu bychom měli dosáhnout detailních a komplexních informací o zkoumaném jevu. Možnost průzkumu v kontextu je mírně omezena vzhledem k přímo daným otázkám. Strukturovaný rozhovor se využívá i v případech, kdy je nutné snižovat rozdílnost otázek kladených respondentům. Tím získáme informace, které se nebudou v daných rozhovorech od sebe významně lišit.

Frey (2011) zase píše, že při strukturovaném řízeném rozhovoru víme, kdo odpovídá, procento dokončených rozhovorů je vyšší než počet vrácených dotazníků, nelze vynechat otázku. Tazatel klade otázku za otázkou a respondent na ně odpovídá. Tazatel jednotlivé odpovědi zaznamenává do dotazníku a následně je vyhodnocuje.

Značnou výhodou strukturovaného rozhovoru je jeho snadné vyhodnocení, určitou nevýhodou může být nemožnost přirozené komunikace v průběhu dotazování. (Mišovič, 2019)

Výběr a použití vhodné metody pro dosažení požadovaného cíle je na samém zpracovateli. Jelikož práce zjišťuje dosažené znalosti žáků 5. ročníku I. stupně základních škol a 9. ročníku II. stupně stejných vybraných škol v oblasti preventivně výchovné činnosti, byla u žáků k dosažení požadovaného cíle vybrána metoda dotazováním, která napomůže získat potřebné informace u většího počtu respondentů v krátké době. Jako další pro dosažení cíle práce byl vybrán strukturovaný rozhovor, pro zjištění poznatků a zkušeností u pedagogů v rámci výuky a spolupráce s orgány provádějícími preventivně výchovnou činnost. Tyto obě metody napomohou vytvořit nejen návrhová opatření, ale také přispět ke zkvalitnění výuky a zlepšení informovanosti žáků.

2 PRÁVNÍ RÁMEC A KONCEPCE

Právní řád ČR upravuje nejen systém ochrany zdraví, životů a majetku, ale i působnost při výkonu státní správy v daných oblastech státem chráněných zájmů. Důležitým faktorem a základním principem této ochrany je především vysoká úroveň prevence pro zabezpečení předcházení možných rizik.

Zmíněná právní úprava napomáhá k nastavení požadovaných pravidel v oblasti preventivně výchovné činnosti složek integrovaného záchranného systému (dále jen „IZS“).

2.1 Ústavní zákon č. 110/1998 Sb.

Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ze dne 22. dubna 1998, který nabyl účinnosti dne 29. května 1998. Tento zákon určuje povinnosti státu při zajišťování ochrany zdraví, životů a majetku v případě nouzového stavu, ohrožení státu nebo válečného stavu. Zákon specifikuje složky, kterými jsou ozbrojené síly, ozbrojené bezpečnostní sbory, záchranné sbory a havarijní služby. Hlavní činnosti složek jsou zaměřeny na obranu a ochranu státu ČR. (Zákon č. 110/1998 Sb.)

2.2 Zákon č. 239/2000 Sb.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o IZS“), ve znění pozdějších předpisů, ze dne 28. června 2000, který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001, stanovuje složky IZS a jejich danou působnost, pokud tak nestanoví zvláštní právní předpis. Definiuje působnost a pravomoc státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků, práva a povinnosti právnických a fyzických osob při přípravě na mimořádné události (dále jen „MU“) a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před a po dobu vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, ohrožení státu a válečného stavu. Dále určuje výjimky, které jsou osvobozeny od věcné nebo osobní pomoci. (Horák et al., 2015)

Ministerstvo vnitra při plnění úkolů přípravy na opatření prováděných za účelem pomoci obyvatelstvu postiženému MU mimo jiné na základě § 7 odst. 2 písm. g) zákona o IZS „Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a pro přípravu složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení.“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Hasičský záchranný sbor (dále jen „HZS“) kraje zřízený podle zvláštního zákona¹ pro zabezpečení záchranných a likvidačních prací mimo jiného na základě § 10 odst. 5 písm. b) zákona o IZS „Organizuje instruktáže a školení v oblasti ochrany obyvatelstva a v přípravě složek integrovaného záchranného systému zaměřené na jejich vzájemnou součinnost; k tomuto účelu zřizuje vzdělávací zařízení.“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Obecní úřad při výkonu státní správy za účelem připravenosti obce na MU a podílení se na provádění záchranných a likvidačních prací a na ochraně obyvatelstva na základě § 15 odst. 4 zákona o IZS „Seznamuje právnické a fyzické osoby v obci s charakterem možného ohrožení, s připravenými záchrannými a likvidačními pracemi a ochranou obyvatelstva. Za tímto účelem organizuje jejich školení.“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Právnická osoba a podnikající fyzická osoba je dle § 23 odst. 1 písm. b) a § 24 odst. 1 písm. b) zákona o IZS povinna (pokud je zahrnuta v nějakém havarijním plánu) „Zajistit vůči svým zaměstnancům organizování přípravy k sebeochraně a vzájemné pomoci.“ (Zákon č.239/2000 Sb.)

Dále na základě § 25 odst. 1 zákona o IZS mají „Fyzické osoby pobývající na území České republiky právo na informace o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech.“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Zákon o IZS dle § 36 dle odst. 2 ukládá Ministerstvu vnitra (dále jen „MV“) zajištění komunikační sítě pro „Policii České republiky (dále jen „Policie ČR“), složky IZS a územní orgány státní správy.“ (Zákon č. 239/2000 Sb.)

2.3 Vyhláška č. 328/2001 Sb.

Vyhláška č. 328/2001 Sb., o některých podrobnostech zabezpečení IZS, ze dne 5. září 2001, která nabyla účinnosti dne 18. září 2001, řeší zásady koordinace složek IZS při společném zásahu, zásady spolupráce operačních středisek základních a informačních středisek, obsah a způsob zpracování dokumentace, podrobnosti o stupních poplachů poplachového plánu, zásady a způsob zpracování, schvalování a používání havarijních plánů, zásady způsobu krizové komunikace a spojení v integrovaném záchranném systému. (Horák et al., 2015)

¹ Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru).

Na základě § 1 odst. 1 citované vyhlášky se „Koordinací složek integrovaného záchranného systému při společném zásahu rozumí koordinace záchranných a likvidačních prací včetně řízení jejich součinnosti.“

Příloha 2 oddíl C. odst. 8 citované vyhlášky uvádí, že „Plán individuální ochrany osob obsahuje:

- a) možnosti a způsob použití improvizovaných prostředků k ochraně dýchacích cest, očí a povrchu těla,
- b) množství a strukturu prostředků individuální ochrany, místa jejich uskladnění a zabezpečení jejich výdeje (pokud se jejich použití předpokládá),
- c) způsob nakládání s použitými prostředky individuální ochrany.“

Dále příloha 2 oddílu C. odst. 16 citované vyhlášky sděluje, že plán zajištění veřejného pořádku a bezpečnosti obsahuje způsob jejich zabezpečení a činnost příslušných orgánů a obcí. (Vyhláška č. 328/2001 Sb.)

2.4 Vyhláška č. 380/2002 Sb.

Vyhláška č. 380/2002 Sb., k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva, ze dne 9. srpna 2002, která nabyla účinnosti dne 22. srpna 2002, představuje podzákonou normu v oblasti civilní ochrany. Klade důraz na jednotlivé úkoly ochrany obyvatelstva a rozpracovává je do detailů. Na základě této vyhlášky se individuální ochrana obyvatelstva před působením nebezpečných látek dělí na improvizované prostředky ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla, které si musí každý občan obstarat sám a na typizované prostředky, které se vydávají při stavu ohrožení státu a válečném stavu. (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Část pátá citované vyhlášky se vztahuje k § 7 odst. 7 písm. g) zákona o IZS a definuje zásady postupu při poskytování úkrytů a způsob a rozsah kolektivní a individuální ochrany obyvatelstva. (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Dle § 17 odst. 1 citované vyhlášky je nutné k individuální ochraně obyvatelstva před účinky nebezpečných škodlivin při MU využít prostředky improvizované ochrany dýchacích cest, očí a povrchu těla. „Jedná se o jednoduché pomůcky, které si občané připravují svépomocí z dostupných prostředků a které omezeným způsobem nahrazují prostředky individuální ochrany.“ (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Dle § 17 odst. 2 citované vyhlášky se provádí „Výdej prostředků individuální ochrany pro vybrané kategorie osob při stavu ohrožení státu a válečném stavu, a to:

- a) dětské ochranné vaky pro děti do 1,5 roku,
- b) dětské ochranné kazajky pro děti od 1,5 do 6 let,
- c) dětské ochranné masky pro děti od 1,5 do 18 let,
- d) ochranné masky pro osoby umístěné ve zdravotnických a sociálních zařízeních,
- e) ochranné masky pro doprovod osob uvedených v písmenech a) až d).“

Dle § 17 odst. 3 citované vyhlášky se „K zabezpečení výdaje prostředků individuální ochrany stanovuje jejich množství a struktura podle počtu dětí neumístěných ve školských zařízeních. Dále podle projektované kapacity školských zařízení a lůžkové kapacity zdravotnických, sociálních a obdobných zařízení, a to se zálohou 10 %.“ (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

Dále dle § 17 odst. 4 citované vyhlášky se „K zabezpečení výdeje prostředků individuální ochrany provádí: výběr a příprava prostorů pro uskladnění. Dále příprava personálu zabezpečujícího v zařízeních civilní ochrany výdej prostředků individuální ochrany pro výdejní střediska a skupin výdeje prostředků individuální ochrany (§ 2 odst. 9) k distribuci těchto prostředků obyvatelstvu a evidence prostředků individuální ochrany a jejich výdej.“ (Vyhláška č. 380/2002 Sb.)

2.5 Koncepce ochrany obyvatelstva

Na základě přijetí zákona o IZS, vznikla v souladu s ustanovením § 7 odst. 2 písm. e) MV, resp. Ministerstva Vnitra – Generální ředitelství HZS ČR (dále jen „MV – GŘ HZS ČR“) povinnost zpracovávat koncepci ochrany obyvatelstva. (Horák et al., 2015)

2.5.1 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015

Jako první byla zpracována Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015 (dále jen „Koncepce“). Vláda tuto Koncepti schválila Usnesením vlády České republiky, a to ustanovením č. 417 dne 22. dubna 2002. Touto Konceptí byla ochrana obyvatelstva charakterizována jako soubor postupů a činností směřujících k minimalizaci dopadů MU na zdraví a životy obyvatelstva, majetek a životní prostředí, týkající se příslušných orgánů, dalších subjektů a jednotlivých občanů. Důležitá úloha v Koncepti byla svěřena IZS. Koncepce řeší i potřebu vybavení IZS, nejen po stránce

materiální, ale i technické, aby mohl plnit zadané úkoly při jakýchkoliv MU, včetně případných teroristických útoků za použití zbraní hromadného ničení. Koncepce řešila i vazby a úkoly jednotlivých stupňů veřejné správy, podnikové sféry a občanů. Dále informační a komunikační systém krizového řízení, zvýšení úrovně připravenosti pracovníků nejen veřejné správy, ale i obcí, právnických osob, podnikajících fyzických osob, občanů a školní mládeže, a též stanovení postupu nakládání s materiálem civilní ochrany. Koncem roku 2004 bylo MV zpracováno vyhodnocení stavu Koncepce pro rok 2006 až 2015. Koncepce potvrdila správnost nastavených hlavních cílů v oblasti ochrany obyvatelstva, ale zároveň odhalila i některé nutné upřesnění v dílčích opatřeních této oblasti. (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015, 2005)

2.5.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020

Nová Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 byla schválena Usnesením vlády České republiky, a to ustanovením č. 165 ze dne 25. února 2008. Nová koncepce klade důraz na potřebu vzdělávání a zvyšování spoluodpovědnosti za vlastní ochranu, protože jen dobře informovaný a připravený jedinec dokáže reálně posoudit a řešit nebezpečné situace, předcházet jim a popřípadě pomoci i ostatním. Z tohoto důvodu se Koncepce zaměřuje především na širší a hlubší zapojení občanských sdružení a jednotlivců do zajišťování bezpečnosti. Důraz je především kladen na informovanost nejen veřejné správy, právnických a fyzických osob, ale i na školní mládež. Koncepce dále stanovuje ochranu osob před kontaminací, kde pro základní ochranu dýchacích cest, očí a povrchu těla před účinky biologických, chemických a radioaktivních látek jsou doporučovány prostředky improvizované ochrany. Dále uvádí nutnost koupě moderních prostředků pro dekontaminaci osob a techniky, potřebu vytvoření víceúčelových zařízení k provádění dekontaminace a doplnění nové mobilní techniky, a to v součinnosti se Správou státních hmotných rezerv a MV. (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, 2008)

2.5.3 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030

Poslední nejnovější Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030 byla schválena Usnesením vlády ČR, a to ustanovením č. 805 ze dne 23. října 2013. Tuto koncepci zpracovalo MV – GŘ HZS ČR v souladu s ustanovením § 7, odst. 2, písm. e) zákona o IZS. V širším pohledu Koncepce stanovuje postupy rozvoje ochrany obyvatelstva, v hlubším pohledu určuje úkoly nutné k realizaci priorit ochrany obyvatelstva na celé období

platnosti dokumentu. Zabývá se novými cestami, jak předvídat a čelit bezpečnostním hrozbám a s nimi spojenými MU a krizovými situacemi (dále jen „KS“), zejména při efektivním zapojení všech subjektů schopných pomoci danému systému. Pomocí odborníků bylo nalezeno čtyřicet základních úkolů ochrany obyvatelstva, které povedou ke splnění definovaných strategických priorit (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2014):

- 1) občan,
- 2) soukromé subjekty,
- 3) věda, výzkum a inovace,
- 4) definování nových úkolů a přístupů.

Nová koncepte byla rozdělena na dvě části, a to strategickou a koncepční. Ve strategické části jsou zakotveny základní strategické linie, prioritně sledované a vyhodnocované po celou dobu období. Cíle jsou směřovány k zajištění bezpečnosti obyvatelstva, ochrany jejich zdraví, života a majetku. V koncepční části jsou sledovány širší definice ochrany obyvatelstva, uvedené již v předešlé koncepci. Absolutní vládní prioritou této koncepte je bezpečnost občanů. Koncepte počítá mimo jiné i se vzdělávacími kurzy a informačními kampaněmi. (Koncepte ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030, 2014)

2.5.4 Analýza hrozeb pro Českou republiku

S neustále se měnícími klimatickými podmínkami dochází v ČR k rostoucímu počtu KS a MU způsobených živelními pohromami a přírodními katastrofami, které mívají velmi často nedozírné důsledky. Na základě těchto klimatických změn byla zpracována Analýza hrozeb pro ČR, která byla schválena Usnesením vlády č. 369 ze dne 27. dubna 2016. (Usnesení vlády ČR, 2016)

V provedené analýze bylo identifikováno 72 typů nebezpečí přírodního původu s následnou multikriteriální analýzou, zohledňující četnost výskytu a závažnost dopadu na zdraví, životy, životní prostředí, ekonomii a sociologii. Závěrem analýzy byla vyhodnocena rizika a jasně definováno, kterým rizikům je nutné věnovat zvýšenou pozornost. Pro výstup byly zohledněny tyto hrozby: dlouhodobé sucho, požár v přírodě, povodeň, přívalová povodeň, vydatné srážky, extrémně vysoké teploty, extrémní vítr, epidemie – hromadné nákazy osob,

epifytie – hromadné nákazy polních kultur a epizootie – hromadné nákazy zvířat. (Paulus, 2015)

Výstupem analýzy přírodních hrozeb bylo několik doporučení. První doporučení spočívalo v posílení odolnosti a v úpravě systému ochrany obyvatelstva, aby odpovídaly současným bezpečnostním trendům. Druhé doporučení vybízelo k personální stabilitě složek IZS. Třetí doporučení kladlo za cíl posílit personální kapacity v oblasti krizového řízení na ústřední úrovni i úrovni územně samosprávných celků, tak aby se tito pracovníci mohli dostatečně věnovat problematice krizového řízení. Mezi další doporučení patřilo zajistit dostatečně velkou výši finančních prostředků na přípravu a řešení KS a MU. Implementovat změny klimatu v podmínkách ČR do strategie státu a další. (Paulus, 2015)

2.5.5 Audit národní bezpečnosti ČR

Z důvodu zhoršení bezpečnostní situace v Evropě, a to díky mimořádným aspektům, především migrační vlně, která s sebou přináší řadu nových sociálních, humanitárních, kulturních a politických významných otázek v bezpečnosti, a díky teroristickým útokům na území Evropské unie, které si za rok 2015 vyžádaly celkem 150 obětí, proběhl i v ČR Audit národní bezpečnosti, jehož závěry byly prezentovány 1. prosince 2016 Předsedou vlády Bohuslavem Sobotkou a MV Milanem Chovancem. (*Audit národní bezpečnosti ČR*, 2016)

Audit národní bezpečnosti ČR se zabýval 10 okruhy hrozeb, které byly v lednu roku 2016 vybrány jako osnova materiálu expertní skupinou. Jednalo se o: terorismus, extremismus, organizovaný zločin, působení cizí moci, bezpečnostní aspekty migrace, přírodní hrozby, antropogenní hrozby, hrozby kyberprostoru, energetickou, surovinovou a průmyslovou bezpečnost, hybridní hrozby a její vliv na bezpečnost občanů ČR. (*Audit národní bezpečnosti ČR*, 2016).

Právní úprava vztahující se k dané problematice se neustále vyvíjí a příslušné právní normy se novelizují, a to vše na základě praktických zkušeností jednotlivých složek zajišťujících ochranu a obranu státu, ochranu života a zdraví, životního prostředí a majetku. Na kapitulu právní rámec a koncepce navazuje kapitola zabývající se bezpečnostním systémem státu.

3 BEZPEČNOSTNÍ SYSTÉM ČESKÉ REPUBLIKY

Možná hrozba vyvolává u jednotlivce nebo skupiny lidí, patřičné obavy nebo strach. Subjekt, který je hrozbě vystaven, může přijmout taková opatření, která zajistí zmírnění hrozby nebo ji zcela odstraní. Hrozby mohou být různého charakteru. Můžeme však konstatovat, že opatření, která vyhodnotíme na základě možných uvedených rizik a hrozeb, budou ochranou pro celou společnost. Ochranu obyvatelstva tak můžeme vnímat jako jeden ze základních pilířů systému bezpečnosti ČR v souladu s bezpečnostní strategií ČR. (Smith, 2013; Štětina, 2014)

3.1 Ochrana obyvatelstva

Základní povinností, tedy i základní funkcí státu, je ochrana obyvatelstva spolu se zajištěním svrchovanosti, územní celistvosti a ochrany demokratických základů ČR. Zahrnuje především soubor činností, jednotlivých postupů včetně příslušných orgánů, dalších zúčastněných orgánů, organizací, složek a obyvatelstva, prováděných s cílem minimalizovat negativní dopady, při MU a KS na zdraví, životy lidí a jejich životní podmínky. Ochrana obyvatelstva se tak stává jedním ze základních pilířů systému bezpečnosti státu a zajišťuje bezpečnost jednotlivce, skupiny, funkčnost veřejné správy, firem a posilování bezpečnosti obyvatelstva. (Horák, 2011; Smitch, 2013)

Ochrana obyvatelstva plní také humanitární úkoly, jejichž cílem je ochrana civilního obyvatelstva před MU, odstranění bezprostředních účinků těchto MU a vytvoření nezbytných podmínek pro přežití civilního obyvatelstva. (*Disaster Risk Reduction in School Curricula*, 2020; Kratochvílová, Kratochvílová ml. a Folwarcny, 2013)

Reálné hrozby nebo již vzniklé MU vyžadují zařízení a provozování systémů, které umožní varování a poskytování tísňových informací. Včasné varování a tísňové informování je základní podmínkou úspěšné realizace jednotlivých opatření na ochranu obyvatelstva a zahájení komunikace orgánů krizového řízení s obyvatelstvem, které je v ohrožení. Základní technická infrastruktura jednotného systému varování a vyrozumění (dále jen „JSVV“) umožňuje v současnosti dálkové ovládání koncových prvků varování a umožňuje provádět vyrozumění až na osobní přijímače (pagery). (Kavan, 2015; Martínek, 2014)

K vyrozumění lze využít široké spektrum komunikačních prostředků:

- telefonní spojení pevné i mobilní sítě, rádiové spojení sítí složek IZS a jiných účastnících se organizací, v neposlední řadě také pomocí svolávacích přijímačů (paketů) používaných v JSVV,
- sirény pro svolávání JPO signálem „požární poplach“ a na základě jiných systémů,
- hromadné sdělovací prostředky, především při haváriích velkého rozsahu, jejíž využití je celostátní pomocí rozhlasových a televizních stanic, kabelové televize, obecního rozhlasu, rozhlasových vozů aj. (Martínek a Tvrdek, 2010)

Pro úspěšné zvládnutí MU, která přichází nečekaně a mohou ohrožovat zdraví obyvatelstva, jejich životy, majetek a životní prostředí, je důležité, aby společnost měla vytvořeny odpovídající právní normy, záchranný systém, k dispozici odborně vyškolené záchranáře, řídicí pracovníky, disponovala moderní a účinnou technikou, a neustále zdokanalovala účinnou přípravu obyvatelstva k sebeobraně a vzájemné pomoci. (Horák, 2011)

V roce 2001 nabyly účinnosti tzv. krizové zákony², kterými byly vymezeny úkoly státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací. S těmito zákony byly vymezeny i práva a povinnosti fyzických osob, podnikajících fyzických osob a právnických osob při MU. Dále byla schválena koncepce ochrany obyvatelstva a vzdělávání v oblasti krizového řízení, a zahájena její realizace, jejíž podmínkou bylo vytvoření podmínek pro kvalitní fungování IZS. (Svoboda a Vičar, 2012)

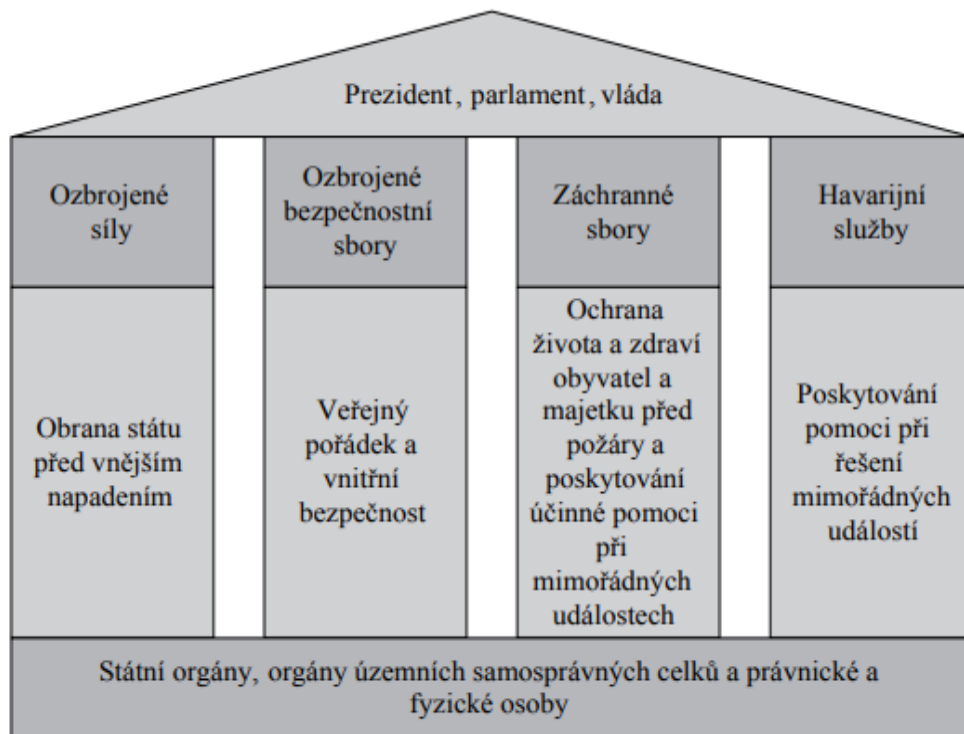
3.2 Orgány krizového řízení

Veřejná správa je Ústavně zakotvena v ústavním pořádku ČR³, zejména pak v Ústavě ČR a Listině základních práv a svobod. Ústavní úprava organizace veřejné správy je obsažená v hlavě třetí Ústavy ČR označena jako „Moc výkonná“, která definuje postavení prezidenta republiky jako hlavy státu a vlády jako vrcholného orgánu výkonné moci, který je složený z předsedy vlády, místopředsedů vlády a ministrů, a dále je obsažená v její hlavě sedmé pod pojmem „Územní samospráva.“ (Svoboda a Vičar, 2012)

² Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky (zrušen k 1. 1. 2016); Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů; Zákon č. 240/2000 Sb., krizový zákon; Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy

³ Tento pojem je blíže vymezen v čl. 112 Ústavy ČR a je obsazen dále v čl. 3 Ústavy ČR.

Jak můžeme vidět na Obrázku 1. (Martínek, 2014, s 1), prezident, parlament a vláda zastřešují strukturu bezpečnostního systému státu ČR.

Obrázek 1 Struktura bezpečnostního systému státu ČR. (Martínek, 2014, s 1)

Jedním ze základních úkolů tohoto bezpečnostního systému je ochrana obyvatelstva, která je součástí všech čtyř základních pilířů bezpečnostního systému. (Martínek, 2014)

3.2.1 Parlament České republiky

Parlament ČR, jak uvádí Lošek (2013 s 35), patří mezi jeden z hlavních vrcholných státních orgánů. Svoji legislativní a kontrolní činností vytváří základní předpoklady realizace bezpečnostní politiky, rozhoduje o vyhlášení stavu ohrožení státu a válečného stavu. V souvislosti se zájmy obrany státu rozhoduje o účasti ČR v mezinárodních obranných seskupeních, o vyslání vojsk ČR mimo území a o pobytu cizích vojsk na území ČR.

3.2.2 Vláda

Vláda zajišťuje připravenost ČR na KS pomocí úkolů, které ukládá ostatním orgánům krizového řízení, dále jen řídí a kontroluje jejich činnost. Určuje ministerstvo nebo jiný ústřední správní úřad pro koordinaci přípravy na řešení dané KS v případě, pokud příslušnost k této koordinaci koordinující funkci nevyplývá z působností stanovených ve zvláštním právním předpisu. (Kroupa a Říha, 2011)

3.2.3 Ministerstvo vnitra

Ministerstvo koordinuje přípravu na krizové stavy a jejich řešení. Při těchto činnostech sjednocuje postupy ministerstev, krajských úřadů, obecních úřadů, fyzických podnikajících osob a právnických osob. Odpovídá za veškerou přípravu na KS a jejich řešení souvisejících s vnitřní bezpečností státu a veřejným pořádkem. Dále určuje a kontroluje postupy Policie ČR. (Martínek a Tvrdek, 2010)

3.2.4 Orgány kraje a ostatní orgány s územní působností

Orgány kraje zabezpečují připravenost kraje na řešení KS. Hejtmán ze své funkce řídí a kontroluje přípravná opatření, činnosti k řešení KS a činnosti vedoucí ke zmírnění jejich následků prováděné územními správními úřady s krajskou působností, obcemi, fyzickými a právnickými osobami. K řešení KS zřizuje krizový štáb kraje jako svůj pracovní orgán. V době nouzového stavu a stavu ohrožení státu zajišťuje provedení stanovených krizových opatření v podmínkách kraje dle zákona⁴. (Halaška a Ralbovská, 2017)

3.2.5 Orgány obce

Připravenost obce na řešení KS a MU zajišťují orgány obce, které napomáhají při zajištění veřejného pořádku a při přípravě na KS a při jejich řešení plní další stanovené úkoly krajským úřadem. Pokud se jedná o určenou obec⁵, je povinen její starosta zřídit bezpečnostní radu obce a krizový štáb obce k řešení KS, poskytovat potřebné informace HZS pro zpracování krizového plánu kraje. (Halaška a Ralbovská, 2017)

Připravenost obce na MU zajišťují orgány obce, zejména starosta obce a obecní úřad. Starosta při řešení KS také odpovídá za připravenost informačních i komunikačních prostředků a pomůcek krizového řízení obce určených MV. (Martínek, 2014)

3.2.6 Právnické a podnikající fyzické osoby

Povinnosti právnických a podnikajících fyzických osob jsou upraveny zákonnými normami. Jejich úkoly při krizovém plánování a krizovém managementu vyplývají ze smluvních závazků uzavřenými se správními úřady v oblasti ochrany obyvatelstva. Pokud je právnická či podnikající fyzická osoba zahrnuta do havarijního plánu kraje, je tato osoba povinna bezplatně poskytovat a aktualizovat potřebné podklady v souvislosti se zákonem o IZS.

⁴ Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů, který upravuje postavení zastupitelstva kraje, rady kraje, hejtmána kraje, krajského úřadu a zvláštních orgánů kraje.

⁵ Jde o obce určené HZS kraje k rozpracování některých částí krizového plánu kraje.

S tím jsou spojeny i povinnosti zaměstnanců účastnit se školení poskytovaných zaměstnavatelem zaměřených na ochranu zdraví a bezpečnosti při práci dle § 106 zákon č. 262/2000 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů zákoníku práce. (Horák et al., 2015)

3.3 Integrovaný záchranný systém

Na základě potřeby koordinovaného postupu při přípravě na MU a při provádění záchranných a likvidačních prací byl založen IZS. Základním právním předpisem je zákon o IZS. Hlavním koordinátorem integrovaného záchranného systému v Česku je HZS ČR. Pokud na místě MU zasahuje více složek IZS najednou, velitelem zásahu se stává vedoucí člen složky, jejíž činnost je na místě převažující. (Kratochvílová, Kratochvílová ml. a Fowarczny, 2013)

Svoboda a Vičar (2012) uvádí, že forma vzájemné spolupráce na místě zásahu existovala vždy. Jelikož pracovní náplň i pravomoci jednotlivých složek jsou odlišné, vznikla potřeba nutnosti určité koordinace postupu. Jedná se o nesnadný úkol, který v hektickém období MU musí mít svá pravidla. Jde především o spolupráci a koordinaci složek, orgánu státní správy, samosprávy, právnických a podnikajících fyzických osob při společném provádění záchranných a likvidačních prací, aby se dosáhlo toho, píše Svoboda a Vičar (2012, s 30), že „Nikdo není opomenut, kdo pomoci může a vzájemně si nikdo z nich nepřekáží.”

Základními složkami integrovaného záchranného systému jsou:

- HZS ČR,
- JPO zařazené do plošného pokrytí kraje JPO,
- Policie ČR,
- poskytovatelé zdravotnické záchranné služby (dále jen „ZZS“).

Ostatními složkami integrovaného záchranného systému jsou:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil (např. vojenské záchranné útvary),
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (např. Vězeňská služba ČR, obecní policie),
- ostatní záchranné sbory (Vodní záchranná služba, Báňská záchranná služba),
- orgány ochrany veřejného zdraví (např. krajské hygienické stanice),
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby. (Zákon č. 239/2000 Sb.)

Do ostatních složek Integrovaného záchranného systému dále patří zařízení civilní obrany, neziskové organizace a sdružení občanů, které lze využít k záchranným a likvidačním pracím. (Zákon č. 239/2000 Sb.)

3.3.1 Hasičský záchranný sbor kraje

Lošek (2013, s 38 – 39) píše, že „Řada výkonných funkcí Ministerstva vnitra je přímo krizovým zákonem svěřena Hasičskému záchrannému sboru ČR, který je tak sám o sobě nejvýznamnější organizací v bezpečnostním systému na úseku opatření vnitřní bezpečnosti.“

Hasičský záchranný sbor ČR chrání nejen životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a poskytuje účinnou pomoc při MU, ale je také hlavním koordinátorem a skeletem IZS. V přípravách státu na MU zaujímá v současné době stěžejní roli. Zabezpečuje varování a tísňové informování obyvatelstva, které má zásadní vliv na snížení dopadů na zdraví a životy obyvatelstva, jejich majetek a další hodnoty při MU. (Hylák a Pivovarník, 2016)

Halaška a Ralbovská (2017) uvádí, že HZS kraje je zřízený pro plnění úkolů kraje při přípravě na KS, které nesouvisí s vnitřní bezpečností a veřejným pořádkem a s jejich řešením, dle zvláštního zákona⁶. Činnost HZS ČR se řídí dle zákona č. 320/2015 Sb., o HZS ČR a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), ve znění pozdějších předpisů⁷.

Hasičský záchranný sbor kraje zabezpečuje zpracování krizového plánu kraje, který schvaluje hejtman. Plní úkoly stanovené vládou, ministerstvy a jinými správními úřady při řešení KS. Mezi správními úřady a obcemi v kraji organizuje součinnost. Určeným obcím ukládá povinnost zpracovat vybrané úkoly krizového plánu kraje, kterým na vyžádání poskytuje nezbytné podklady. (*Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*, 2015)

S charakterem možného ohrožení, s připravenými krizovými opatřeními a způsobem jejich provedení seznamuje HZS obce, právnické a podnikající fyzické osoby. Od územních správních úřadů koordinuje sběr dat pro účely krizového řízení a vytváří podmínky pro činnost krizového štábu kraje. Zabezpečuje varování a vyrozumění, organizuje zajišťování a označování nebezpečných oblastí, a dalších ochranných opatření. (Kroupa a Říha, 2011)

⁶ HZS vznikl 1. ledna 1995 ze Sboru požární ochrany, a to na základě zákona č. 203/1994 Sb.

⁷ K 1. lednu 2001 byla zákonem č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů, provedena reorganizace HZS ČR do současné podoby.

Kategorie jednotek požární ochrany

Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí mají právní status, organizační strukturu a úzce souvisí s ochranou obyvatelstva. Jejich procesy jsou velmi dobře řízeny a jejich práce je na vysoké úrovni. Tvoří nepostradatelnou složku ochrany lidského života a jsou propojeny s JSVV. (Vyhláška č. 247/2001 Sb.)

Na základě vyhlášky č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti se JPO dělí na:

- Jednotku požární ochrany JPO I – jednotka hasičského záchranného sboru kraje, která obcím a městům poskytuje pomoc na území své působnosti. Zásahy provádí i mimo katastrální území své dislokace.
- Jednotku požární ochrany JPO II – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce nebo města, která je zřizována většinou v obci s počtem obyvatel nad 1000. Zásahy provádí i mimo katastrální území své dislokace.
- Jednotku požární ochrany JPO III – jednotka sboru dobrovolných hasičů obce nebo města, která je zřizována většinou v obci s počtem obyvatel nad 1000. Zásahy provádí i mimo katastrální území své dislokace.
- Jednotku požární ochrany JPO IV – jednotka hasičského záchranného sboru podniku, která je zřizována právnickou nebo fyzickou podnikající osobou. Na výzvu KOPIS HZS ČR poskytuje speciální techniku, a to zpravidla na základě písemné dohody.
- Jednotku požární ochrany JPO V – jednotka sboru dobrovolných hasičů většinou zřizovaná v obci s počtem obyvatel nad 200, která při vyšším stupni poplachu může být využita i mimo svůj územní obvod. (Vyhláška č. 247/2001 Sb.)

Kategorizace a druhy jednotek jsou dány účelem, pro jaký jsou zřizovány. Veškeré složky požární ochrany jsou nepostradatelnou součástí ochrany lidského života, mají vzájemnou logickou provázanost a jejich pracovní součinnost má velmi vysokou úroveň. (Vilášek, Fiala a Vondrášek, 2014)

Tísňové linka 112

Jednou z pomoci IZS je tísňová linka, která slouží jako jeden ze základních způsobů ohlášení MU. Jde o službu, na jejímž základě se zajišťuje ochrana života, zdraví, životního prostředí a majetku. Tísňová linka funguje nepřetržitě, bezplatně pro všechny obyvatele. Její telefonní číslo je 112 a představuje jednotné evropské číslo tísňového volání, které obsluhuje HZS. Za zneužití této linky může Český telekomunikační úřad uložit pokutu až do výše

200 tisíc Kč. Základním a nejdůležitějším úkolem jakéhokoliv operátora tísňové linky je zjištění, kde se MU stala a co se stalo. (Halaška a Ralbovská, 2017)

Na základě získaných informací vytvoří operátor elektronický dokument, který obsahuje: jméno a telefonní kontakt volajícího; adresu místa MU; stručný popis dané události; klasifikaci typu a podtypu MU podle jejího druhu. (Štětina, 2014)

3.3.2 Policie České republiky

Na základě právní úpravy zákona 283/1991 Sb., o policii České republiky, byla zřízena Policie ČR, ozbrojená bezpečnostní složka ČR. Její postavení je v současné době upraveno zákonem č.273/2008 Sb., o policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Policie ČR tvoří jednu ze základních složek IZS, která plněním úkolů přispívá ke zvládnutí MU a KS. Dále dohlíží na bezpečnost silničního provozu a ochranu veřejného pořádku, poskytuje podporu pro záchranné a likvidační práce. Samotnou záchranu zdraví, života a majetku na místě MU neposkytuje, tím se zabývají ostatní složky IZS, které jsou k této činnosti předurčeny. Na zvláštních záchranných a likvidačních pracích, jako jsou např. likvidace nástražného výbušného systému, pátrání po pohřešované osobě nebo evakuace osob v nedostupných místech, se Policie ČR podílí přímo. Při těchto speciálních činnostech nasazuje do akce své speciální vybavení a specialisty, jako jsou např. kynologové, pyrotechnici, ženisti aj. (Halaška a Ralbovská, 2017)

Policii České republiky dle působení dělíme na službu:

- pořádkové policie,
- správních činností,
- dopravní policie,
- kriminální policie a vyšetřování,
- rychlého nasazení,
- cizinecké a pohraniční policie,
- ochrannou,
- železniční policie,
- leteckou. (*Ochrana obyvatelstva a krizové řízení*, 2015)

Krizovým zákonem o IZS byly stanoveny specifické úkoly a povinnosti i Policii ČR. Mezi specifické povinnosti patří především připravenost na řešení KS spojených nejen s vnitřní bezpečností, ale i veřejným pořádkem na území svého kraje. Policie ČR na základě svěřených úkolů může po HZS vyžadovat potřebné údaje k zajištění veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti. Při plnění těchto úkolů Policie ČR plně využívá nejen praktických zkušeností, ale i odborných a technických znalostí základních složek IZS, s kterými úzce spolupracuje při ochraně obyvatelstva. (Svoboda a Vičar, 2012)

Při zvýšeném stupni ohrožení bezpečnosti zajišťuje Policie ČR přednostní vyšetření trestné činnosti, zvýšenou ochranu objektu MV a Policie ČR, objektů státní správy, zastupitelských úřadů, ústavních činitelů, objektů zvláštního významu a státních hranic. Dále se Policie ČR podílí na pátrání po pachatelích závažné trestné činnosti nebo po mezinárodních teroristech. (Horák, 2011)

V rámci veřejného pořádku při řešení KS je Policie ČR oprávněna ze zákona požadovat vysvětlení, prokázání totožnosti, může podezřelé osoby zajistit, omezit pohyb agresivním osobám, odebrat zbraň, může provádět prohlídky dopravních prostředků, zajistit bezpečnost civilní letecké dopravy, zajistit ochranu státních hranic, zakázat vstup na určená místa a může zajistit bezpečnost chráněných osob. Proti osobám, které ohrožují bezpečnost osob, majetku, veřejný pořádek a bezpečnost členů IZS jsou policisté oprávněni použít v zájmu ochrany donucovací prostředky a zbraně, pokud splní zákonem stanovené podmínky. (Halaška a Ralbovská, 2017)

3.3.3 Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby

Na základě právní úpravy zákona č. 374/2011 Sb., o zdravotnické záchranné službě, s platností od 8. 12. 2011 a účinností od 1. dubna 2012, došlo k právnímu postavení poskytovatelů zdravotnické záchranné služby jako základní složky IZS. ZZS je příspěvková organizace zřízena krajem, s právní subjektivitou i nadále svěřenou do samostatné působnosti krajů a hlavního města Prahy. Hlavním posláním ZZS je poskytování neodkladné odborné péče od okamžiku vyrozumění až do okamžiku předání postiženého do nemocniční péče. Princip činnosti spočívá v poskytnutí maximální možné dostupné lékařské pomoci na místě nehody do hospitalizace. (Horák et al., 2015)

Mezi základní úkoly poskytovatelů zdravotnické záchranné služby patří zejména:

- poskytování neodkladné přednemocniční péče při vzniku náhlého onemocnění nebo na místě vzniku úrazu; při přepravě postiženého a při jeho předávání k poskytování zdravotní péče ve zdravotnickém zařízení,
- poskytování součinnosti s HZS krajů a operačními a informačními středisky integrovaného záchranného systému,
- poskytování přednemocniční péče při likvidaci zdravotních následků hromadných nehod a katastrof. (Svoboda a Vičar, 2012)

Pro zajištění základních úkolů ZZS je vytvořená síť zařízení a pracovišť ZZS, jejíž výkonnými prvky jsou výjezdové skupiny dislokované obvykle na svých výjezdových stanovištích.

Výjezdové skupiny dělíme na tři kategorie:

1. rychlá lékařská pomoc, jejímž členem je lékař,
2. rychlá zdravotnická pomoc, jejímž členem není lékař, členy jsou pouze zdravotničtí pracovníci nelékařského zdravotnického povolání,
3. doprava nemocných a raněných v podmínkách neodkladné péče – zdravotnický tým ovládá zásady tzv. zajištěného transportu. (Štětina, 2014)

Dále můžeme výjezdové skupiny členit podle typu dopravních prostředků na pozemní, letecké a vodní. Letecká záchranná služba poskytuje odbornou lékařskou pomoc ve stejném rozsahu jako Výjezdová skupina ZZS. Vyškolení pracovníci ZZS provádějí první psychologickou pomoc v těžkých KS orientovanou na akutní obtíže zasaženého či blízké osoby. (Horák et al., 2015)

Shora uvedené prokazuje, že všechny orgány krizového řízení, jejich právní rámec i koncepce, organizační struktura, její vztah k ochraně a prevenci obyvatelstva úzce souvisí. Veškeré procesy jsou velmi dobře řízeny, jak po stránce organizační, zákonné, tak i materiální. Dále můžeme konstatovat, že hlavním cílem orgánů prevence je vytvořit bezpečnou společnost, která by nesla svůj díl odpovědnosti nejen vůči sobě, ale i svému okolí a státu. Problém je pouze v tom, aby společnost měla stejný cíl.

4 HISTORICKÝ VÝVOJ PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÉ ČINNOSTI

Preventivně výchovná činnost, v podobě, v jaké ji v současné době známe, byla transformována z ochrany obyvatelstva a branné výchovy. Ochrana obyvatelstva prošla od konce první světové války velkými změnami. Na základě rychlého rozvoje bojových prostředků se musela rozvíjet i potřebná ochrana obyvatelstva především proti chemickým a leteckým útokům. Koncem dvacátých let minulého století začaly vznikat nové dobrovolné spolky a organizace, postupem času s narůstajícím nebezpečím druhé světové války se dobrovolnost začala transformovat na státem řízené a podporované organizace. V následujících podkapitolách jsou popsány jednotlivá období.

4.1 Období po první světové válce

Důležitým mezníkem v historii civilní ochrany obyvatelstva ČR byl konec dvacátých a počátek třicátých let minulého století. Od roku 1929 existovala ochrana obyvatelstva jako dobrovolný „Ústřední výbor obrany obyvatelstva“ (dále jen „UVOO“) s podřízenými místními výbory obrany obyvatelstva. Tato organizace byla dobrovolná, neměla pevný základ, finanční prostředky dostávala především ze subvencí, příspěvků a darů. Jednalo se o civilní organizaci. (Horák et al., 2015)

S nástupem fašismu se v Československé republice začaly rozvíjet ochranné prostředky z obavy z nebezpečného prostředí, které se vyznačovalo určitou politickou nestabilitou způsobenou vlivem zhoršené hospodářské situace a hrozbou vzniku druhé světové války. (Matoušek, Urban a Linhart, 2008)

Do výzbroje české armády byly přijaty ochranné masky s uhelným filtrem, které navrhli čeští odborníci především pro důlní pracovníky. Tyto masky se v armádě používaly do konce 30. let minulého století. Klasický typ ochranné masky byl složen z lícnice, filtru, nosné brašny a příslušenství. (Hylák a Pivovarník, 2016)

Narušením vnějšího bezpečnostního prostředí Československého státu tím, že Německo vystoupilo ze Společnosti národů, opustilo konferenci o odzbrojení a v roce 1935 zavedlo všeobecnou brannou povinnost, nemohli představitelé našeho státu nechat bez odezvy. Dobrovolnou organizaci UVOO, jejíž hlavní náplní činnosti byla především při cvičeních provádět zatemňovací práce, pořádkovou službu, protiletecká pozorování, analyzování možností protiletecké obrany obyvatelstva v našich podmínkách, kdy svojí veškerou činnost zaměřovala především na obranu proti leteckým útokům a chemickým zbraním,

musel stát vyměnit za organizaci, která měla mít právní rámec a finanční podporu státu. (Horák et al., 2015)

Přijetím nového zákona č. 82/1935 Sb. z. a n., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, ze dne 11. dubna 1935 a účinností 26. 4. 1935, se úkoly ochrany staly zakotvenými a přenesenými na veřejnou správu. Tzv. civilní obrana (dále jen „CO“) proti letadlům byla transformována do Civilní protiletecké ochrany (dále jen „CPO“) jako organizace, jejíž činnost měla proniknout do každého domu, měla vychovávat obyvatelstvo k dobrovolné ukázněnosti, šířit pocit důvěry v sebe a ve společnou sílu, a také potírat strach a paniku. Ústředním řízením centrem civilní protiletecké obrany bylo MV, které vydalo nařízení a směrnice, na základě kterých byly v jednotlivých městech zřízeny poradní výbory civilní protiletecké ochrany. Tímto byla ukončena činnost dobrovolné instituce UVOO a místních výborů obrany obyvatelstva.

Struktura Civilní protiletecké ochrany měla 4 stupně řízení:

1. služba státní hlásná a v poplachových ústřednách,
2. služba výkonná – pohotovostní veřejná a svépomocná,
3. služba výkonná – závodní protiletecká ochrana,
4. služba výkonná – Zemědělských státních a vojenských podniků. (Horák, 2011)

Důležitým úkolem CPO byla především instruktáž obyvatelstva k protiletecké ochraně, školení a také výcvik jednotlivých složek CPO. Úspěšnost CPO závisela především na varování před samotným útokem, zásahu přímo na místě náletu a eliminaci případných následných škod. Na základě nařízení a směrnic MV vznikly v jednotlivých městech poradní výbory CPO. V květnu 1938 byla zřízena škola protiletecké ochrany v Hradci Králové, jejímž hlavním posláním bylo především připravit tzv. okresní instruktory. V době jejich působnosti byly vydávány různé příručky týkající se ochrany obyvatelstva. (Horák et al., 2015)

Na základě spolupráce MV s Ministerstvem národní obrany a ostatními zúčastněnými rezorty byly jednotlivé obce roztrženy podle pravděpodobností předpokládaného leteckého napadení do jednotlivých kategorií. Dále bylo stanoveno, která opatření k ochraně před těmito útoky a kdy pro jednotlivé kategorie nabývají platnosti, a to na základě § 12 zákona č. 92/1951 Sb., o branné výchově, „MV v dohodě s Ministerstvem národní obrany a s ostatními zúčastněnými ministerstvy roztrždí obce podle rozsahu nebezpečí

z leteckých útoků v jednotlivé kategorie a stanoví, která ustanovení o ochraně před útoky, a kdy nabývají pro tu kterou kategorii obcí účinnosti. O tom budou dotčené obce vyzrozuměny; obec uvede toto opatření ve známost způsobem v místě obvyklým.“ (Zákon č. 92/1951 Sb.)

K důležitým úkolům citovaného zákona o branné výchově patřilo především vybavení obyvatelstva plynovými maskami a zabezpečení dostatečného počtu veřejných úkrytů. Zákon ukládal určeným osobám zakoupit plynové masky, a to dle § 2 odst. 1. „Osoby, jimž to bude uloženo úředním příkazem, daným ať ve všeobecném nařízení nebo pro jednotlivý případ, jsou povinny opatřiti na svůj náklad k ochraně před leteckými útoky pro sebe, jakož i pro osoby jim blízké, jichž okruh bude v příkazu vymezen, úplnou plynovou masku úředně schváleného neb stanoveného typu (§ 17) a udržovati ji v řádném stavu.“ (Zákon č. 92/1951 Sb.)

K zákonu byla vydána nařízení vlády vztahující se k ochraně obyvatelstva:

- **č. 83/1935 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky o živnosti výroby, opravy a prodeje plynových masek. (Vládní nařízení č. 83/1935 Sb.)
- **č. 199/1935 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky, jímž se vydávají některé předpisy o pořizování plynových masek. (Vládní nařízení č. 199/1935 Sb.)
- **č. 192/1937 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky Novela vládního nařízení o živnosti výroby plynových masek. (Vládní nařízení č. 192/1937 Sb.)
- **č. 127/1938 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky, jímž se vydávají další předpisy o pořizování plynových masek. (Vládní nařízení č. 127/1938 Sb.)
- **č. 136/1938 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky, jímž se vydávají předpisy o opatrování souprav pro první pomoc. (Vládní nařízení č. 136/1938 Sb.)
- **č. 196/1938 Sb.**, Vládní nařízení Vlády Československé republiky o nákladech na nucené odsunutí obyvatelstva, zvířat a jiných věcí. (Vládní nařízení č. 196/1938 Sb.)

Změna v dobrovolnosti nastala také v souladu se zákonem č. 184/1937 Sb., o branné výchově, s účinností od 1. září 1937, který stanovil, že „Účelem branné výchovy je pěstovati v obyvatelstvu Československé republiky podle jeho věku, vzdělání a povolání (zaměstnání) ony mravní vlastnosti, tělesnou zdatnost, znalost a dovednosti, jichž je třeba k obraně státu.“ (Zákon č. 184/1937 Sb.)

Zákon dále definoval složky branné výchovy, mezi které řadil:

- a) brannou přípravu mravní, naukovou a tělesnou,
- b) výcvik v pomocných a ochranných službách, zejména také výcvik v úkolech Civilní protiletecké ochrany,
- c) branný výcvik. (Zákon č. 184/1937 Sb.)

Zákon dále ukládal, že prvky branné přípravy mravní a naukové by měly postupovat jednotlivými učebními předměty na školách, hodiny branné výchovy mohou být zavedeny jako samostatné vyučovací a zkušební předměty, branná výchova měla být včleněna do hodin tělesné výchovy a cvičení ve volné přírodě. (Zákon č. 184/1937 Sb.)

K citovanému zákonu a Vládnímu nařízení se vázal také zákon č. 75/1938 Sb., Novela zákona o ochraně proti leteckým útokům, kterým bylo doplněno ust. § 5 odst. 1 zákona č. 82/1935 Sb. z. a n., o ochraně a obraně proti leteckým útokům, ze dne 11. dubna 1935. (Zákon č. 75/ 1938 a zákon č. 82/1935)

4.2 Období Protektorátu Čechy a Morava

K praktické realizaci vydaných zákonů došlo dne 1. září 1939 po vypuknutí 2. světové války. Po vytvoření Protektorátu Čechy a Morava začínají některé německé zákony a nařízení vztahující se k ochraně a obraně obyvatelstva platit i na našem území. Jednalo se např. o německý zákon č. 828/1935 tzv. Luftschutzgesetz. Po 15. březnu 1939 zůstaly v platnosti některé naše zákony na základě výnosu říšského protektora ze dne 4. září 1939. V roce 1940 došlo ke změně řízení CPO, kdy její vedení přešlo pod protektorátní policii, která zajišťovala spolupráci všech zúčastněných složek. V roce 1941 byla dosavadní organizace CPO zahrnuta do systému Luftschutzu, do kterého byly zahrnuty i další složky:

- hasičská,
- protiplynová,
- asanační služba,
- obnovovací služba,
- sanitní služba,
- veterinární služba,
- technická nouzová pomoc.

Později byly v Praze, Plzni, Brně a Českých Budějovicích vybudovány ústředny politické ochrany tzv. Luftschutzzentraldtellen, a to pod gescí Velitelství protiletecké ochrany Praha. Na podporu CPO byly na celém území Čech a Moravy vybudovány výstražné sítě. Podle významnosti místa dislokace byly určovány stupně sídla I. až III. V Praze, Plzni, Olomouci, Brně a Ostravě byla sídla oddílů I. stupně. Většina okresních měst se stala sídly oddílů II. stupně. Oddíly III. stupně sídlily v určených sídlech. (Horák et al., 2015)

Během válečných let docházelo k informování a proškolení obyvatelstva. Oblasti proškolení byly rozděleny do třech oblastí, podle situace, ve které se obyvatelstvo právě nacházelo:

1. doba klidu,
2. doba po vyhlášení leteckého poplachu,
3. doba po vyhlášení konce leteckého poplachu.

Na základě nařízení vybavovaly jednotlivé subjekty sebe a své podřízené plynovými maskami. Jednalo se především o výrobní podniky, jejichž výroba nemohla být přerušena ani v době leteckého útoku. (Hylák a Pivovarník, 2016)

4.3 Období po druhé světové válce

Po skončení války od května 1945 do března 1948 došlo k minimalizaci opatření v oblasti ochrany obyvatelstva před leteckými údery. Na základě Usnesení vlády ČR ze dne 27. listopadu 1947 a v souladu s prováděcími směrnicemi, byla zahájena likvidace materiálu a zařízení protiletecké ochrany. Nový zákon, který mohl navázat na nové poválečné podmínky, nebyl přijat. V roce 1945 byla dekretem prezidenta republiky č. D 125/1945 Sb., o zřízení svazu brannosti, pouze obnovena branná výchova. Nový zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 2. listopadu 1951, nabyl účinnosti dne 6. 12. 1951. Z tohoto zákona především vyplynulo dle § 2, že plnění úkolů obrany vlasti se „Zajišťuje politická, tělesná a vojenská příprava především na podkladě dobrovolné účasti nejširších vrstev pracujícího lidu“, aby bylo zajištěno úsilí o světový mír. (Zákon č. 92/1951 a Sb.)

Největším poskytovatelem odborné činnosti k přípravě obyvatelstva pro vstup do Československé lidové armády (dále jen „ČSLA“) byl Svaz pro spolupráci s armádou (dále jen „SVAZARM“), jehož ustanovení proběhlo na schůzi Ústředního výboru SVAZARMU dne 4. listopadu 1951. SVAZARM poskytoval nejen přípravu pro branné

sportovní aktivity v domácím prostředí, ale i při reprezentaci ČSLA v zahraničí. V roce 1958 bylo vládou Československé republiky⁸ (dále jen „ČSR“) přijato Usnesení vlády č. 49/1958 o civilní obraně ČSR s přílohou Směrnice o civilní obraně ČSR. Branná výchova byla rozdělena na dvě vzájemně neoddělitelné roviny, a to:

- vojenskou část – územní štáby CO, vojenské útvary a zabezpečovací jednotky územních štábů CO,
- nevojenskou část CO – štáby CO objektů národního hospodářství, služby CO, jednotky a útvary CO v závodech a zařízeních. (Horák et al., 2015)

Přijetím zákona č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky, ve znění pozdějších předpisů, ze dne 18. dubna 1961, který nabyt účinnosti 2. května 1961, skončila platnost zákonů č. 82/1935 Sb. a č. 75/1938 Sb., vztahující se k ochraně a obraně proti leteckým útokům. Tento nový předpis platil až do roku 1999. (Zákon č. 40/1961 Sb.; Zákon č. 82/1935 Sb.; Zákon č. 75/1938 Sb.)

Zdravotní, tělesnou a brannou výchovu k civilní obraně organizovaly především dobrovolné organizace, zejména SVAZARM, Československý svaz tělesné výchovy, Československý svaz požární ochrany, Československý červený kříž, školy a jiné organizace. Důležitou právní normou v branné výchově, která vedla k organizování občanů k přípravě na obranu Československé socialistické republiky, byl zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově, ze dne 27. června 1973, který nabyt účinnosti 1. ledna 1974 a byl zrušen k 1. červenci 1991. Účelem tohoto zákona bylo stanovení cíle, obsahu a rozsahu branné výchovy, způsobu jejího řízení, práva a povinnosti orgánů, organizací a účastníků branné výchovy. (Zákon č. 73/1973 Sb.)

Branná výchova dle zákona nebyla pro dospělé obyvatelstvo povinná, ale za určitých situací bylo možné povinnost nařídit. Ke změně řízení civilní obrany došlo v roce 1976, kdy tímto řízením bylo pověřeno Ministerstvo obrany za účelem propojení obrany republiky a branné pohotovosti státu k plnění úkolů civilní obrany. (Hylák a Pivovarník, 2016)

Za účelem vytvoření spolehlivého systému ochrany obyvatelstva byla v roce 1990 zahájena transformace CO. Dne 17. března 1993 bylo přijato Usnesení vlády č. 126/1993 Sb., jehož obsahem byla Opatření civilní ochrany ČR, v jehož opatřeních bylo uvedeno, že do doby přijetí nové právní úpravy v civilní ochraně musí být zachována funkčnost systému civilní

⁸ Československá socialistická republika (ČSSR) byl oficiální název Československa od 11. července 1960 do 29. března 1990.

ochrany ve smyslu ustanovení Dodatkového protokolu I k Ženevským úmluvám z 29. srpna 1949 o ochraně obětí Mezinárodních ozbrojených konfliktů, a to realizací vybraných opatření CO v době míru. V roce 1992 byl přijat pojem „civilní obrana“, který lze vykládat jako civilní obrana ve smyslu humanitárního mezinárodního práva⁹. Vzájemná pomoc a příprava k sebeobraně obyvatelstva byla v ČSFR¹⁰ zabezpečována především občanskými sdruženími, společenskými organizacemi, spolky a humanitárními společnostmi, jednalo se o Červený kříž, SVAZARM CO, Modrou hvězdou života a další. (Horák et al., 2015; Clapham, 2015; Dörmann et al., 2016)

Od 1. ledna 1994 převzaly okresní úřady a magistráty měst úkoly CO. V této době byla ochrana obyvatelstva zaměřená především na MU nevojenského charakteru v oblasti prevence a násilí. Účast pro občany byla dobrovolná. V 90. letech minulého století nebyla ochrana obyvatelstva podporována žádnou právní normou. Usnesením vlády ČR č. 53 ze dne 20. ledna 1999 byla působnost výkonu státní správy ve věcech CO přenesena z Ministerstva obrany na MV, s účinností od 1. ledna 2000. (Hylák a Pivovarník, 2016)

Zlom v oblasti ochrany obyvatelstva nastal roce 2000, kdy byly přijaty krizové zákony č. 238/2000 Sb.¹¹, 239/2000 Sb.¹², 240/2000 Sb.¹³ a 241/2000 Sb.¹⁴ Nejdůležitějším ustanovením pro ochranu obyvatelstva se stal zákon o IZS, ve kterém je stanovena kontrola dodržování tohoto zákona, náhrady, finanční zabezpečení a také vymahatelnost při neplnění úkolů. Cíl těchto zákonných předpisů spočívá především ve spolupráci a propojenosti koordinačních, řídicích a výkonných funkcí při řešení krizových situací a MU a při konkrétních krizových opatřeních, mezi které patří: preventivní práce, záchranné práce, likvidační práce a asanační práce. (Kopecký, Tilcerová, Šiman, 2014)

Z historických pramenů vyplývá, že ochrana obyvatelstva se postupně vytvářela podle dané situace, která právě nastala. S přibývajícimi hrozbami se začala posouvat z dobrovolnosti na úroveň státem řízenou ochranu. V současné době je oblast ochrany obyvatelstva a prevence příslušnými státními orgány a institucemi dlouhodobě řešena. Tato řešení by však neměla zůstat ukotvena jen v zákonech a předpisech, ale měla by se dostat do praxe a sloužit společnosti jako podklad pro sebevzdělávání a přípravu na prevenci.

⁹ Opatření k ochraně zdraví, životů a majetku obyvatelstva.

¹⁰ Česká a Slovenská Federativní republika, oficiální název Československa od 23. dubna 1990 do 31. 12. 1992.

¹¹ Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, (zrušen k 1. 1. 2016).

¹² Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

¹³ Zákon č. 240/2000 Sb., krizový zákon.

¹⁴ Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy.

5 PREVENTIVNĚ VÝCHOVNÁ ČINNOST NA PRIMÁRNÍCH STUPNÍCH VZDĚLÁVACÍ SOUSTAVY A JEJÍ MATERIÁLNÍ ZABEZPEČENÍ

Preventivně výchovná činnost je souhrn organizačních, provozních a technických opatření vedoucích k výchovně a vzdělávání obyvatelstva, které by bylo schopno správně reagovat v případech hrozby nebo vzniklé krizové situace či MU. Na provádění preventivně výchovné činnosti v ČR se podílí několik institucí. Na nejvyšší úrovni se jedná o MV – GŘ HZS, následují HZS jednotlivých krajů, na dalším stupni jsou JPO obcí a jejich obecních úřadů. Mezi další instituce patří také veřejně prospěšné organizace, občanská sdružení, právnické a podnikající fyzické osoby a další. (Kopecký, Tilcerová, Šiman, 2014)

Na poskytování informací o opatřeních k zabezpečení ochrany obyvatelstva, instruktáže a školení ke své činnosti při MU má právo každá osoba pobývajících na území ČR¹⁵ „Tyto informace jsou základní náplní preventivně výchovné činnosti realizované orgány veřejné správy, podniky, občanskými sdruženími, médii a dalšími institucemi.“ (Martínek, 2014, s 117)

5.1 Preventivně výchovná činnost v rámci škol

Do roku 1991 platil zákon o branné výchově¹⁶, díky kterému se branná výchova na školách vyučovala jako povinný předmět. V letech 1994 a 1995 díky Výzkumnému ústavu pedagogickému v Praze, Hlavnímu úřadu Civilní ochrany ČR a dalším institucím vznikl nový projekt, jehož hlavním cílem bylo začlenit problematiku ochrany obyvatelstva do vyučujících předmětů na školách. Představa o začlenění dané problematiky byla následovná:

- přírodopis nebo zeměpis měl obsahovat i učivo spojené s mimořádnými událostmi způsobenými přírodními živly,
- chemie nebo fyzika měli pojmut i učivo o provozních haváriích a ochraně proti působení radioaktivních látek,
- rodinná a občanská výchova se měla věnovat všeobecné problematice týkající se ochrany člověka.

¹⁵ Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.

¹⁶ Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově.

Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy ČR (dále jen MŠMT ČR) bylo doporučeno, počínaje dnem 1. září 1999, zahrnout problematiku ochrany člověka za MU do školní výuky. Rozvržení témat do jednotlivých předmětů bylo v kompetenci ředitelů jednotlivých škol. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Nový pokyn MŠMT ČR, zabývající se začleněním ochrany člověka za MU do vzdělávacích programů základních, středních, speciálních a vyšších odborných škol byl vydán MŠMT ČR pod č. j. 12 050/03–22 dne 4. 3. 2003. Dle Čl. 1 citovaného pokynu se do učebních dokumentů pro všechny uvedené školy „Zařazuje tematika Ochrana člověka za mimořádných událostí v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku.“ (Pokyn MŠMT ČR, ©2003)

Cílem citovaného pokynu bylo v rozsahu přiměřeném věku žáků osvojit si tematiku „Zaměřenou na:

- a) rozpoznání varovného signálu „VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA“ a činnost po jeho vyhlášení,
- b) používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků,
- c) přípravu evakuačního zavazadla, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru,
- d) činnosti integrovaného záchranného systému,
- e) poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí.“ (Pokyn MŠMT ČR, ©2003)

Na základě tohoto pokynu vydalo MV – GŘ HZS ČR metodickou příručku „Ochrana člověka za mimořádných událostí“, která obsahovala podrobné informace k dané problematice a díky které mohli učitelé využívat vypracované testy pro ověřování znalostí žáků a pro organizování praktických a závěrečných cvičení. (Pokyn MŠMT ČR, ©2003)

O rok později vešel v platnost zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) ze dne 24. září 2004, který nabyl účinnosti 1. ledna 2005. Tento zákon vymezuje práva a povinnosti fyzických a právnických osob při vzdělávání, stanovuje působnost orgánů vykonávajících státní správu a samosprávu ve školství. Na základě tohoto zákona vypracovala každá škola své vzdělávací programy, na základě, kterých se problematika preventivně výchovné činnosti

stala součástí konkrétních vzdělávacích oblastí a prostoupila tak celý systém vzdělávání. (Zákon č. 561/2004 Sb.)

V roce 2007 zahájil HZS ČR spolupráci s Pedagogickou fakultou Univerzity Karlovy v Praze pilotní projekt vzdělávání budoucích učitelů v oblasti obrany člověka za mimořádných událostí, jelikož se prokázala neznalost učitelů v této oblasti. V roce 2011 schválila vláda ČR Usnesením č. 734 začlenění témat „Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova“ do studijních programů pedagogických fakult podle části III materiálu č. j. 986/11. Tímto usnesením byl splněn úkol č. 9 harmonogramu realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, který byl součástí koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. (Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020)

V roce 2013 došlo k aktualizaci stávajících rámcových vzdělávacích programů pro základní vzdělávání na školní rok 2013/2014 pod názvem „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“, proto musely školy opravit své školní vzdělávací programy, aby odpovídaly novým změnám. Školy disponují poměrně velkým počtem názorných pomůcek. HZS ČR a Národní institut dalšího vzdělávání nabízí učitelům specifické kurzy k této problematice. (Hylák a Pivovarník, 2016)

5.2 Preventivně výchovná činnost na školách v rámci integrovaného záchranného systému

Cílem preventivně výchovné činnosti v rámci IZS je zajistit dostupné informace směrem k požadovaným věkovým skupinám obyvatelstva. Na základě odlišných cílových skupin je důležité přinášet své znalosti a zkušenosti do míst typických pro vybranou skupinu. Velmi důležitý je i způsob přenosu těchto informací k danému tématu, jelikož má významný vliv na pochopení a budoucí rozhodování při účasti dané osoby na mimořádné události.

Preventivně výchovná činnost na úseku požární ochrany, přísluší především HZS ČR, ale podílí se na ni i ostatní složky integrovaného záchranného systému. Obsah témat preventivně výchovné činnosti stanovuje HZS ČR.

Jedná se například o preventivně výchovnou činnost na téma:

- jaká jsou čísla tísňového volání a jaké jsou druhy varování,
- jak dělíme hasicí přístroje a jak se používají,
- jak předcházet požárům,
- jaké jsou zdroje a místa nebezpečí vzniku krizových situací a mimořádných událostí
- jaká jsou opatření k záchraně a ochraně zdraví, života a majetku při krizové situaci a mimořádné události,
- jak se zachovat při různých druzích mimořádných událostí,
- co má obsahovat evakuační zavazadlo. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2020)

Mezi projekty, které jsou realizovány HZS ČR a napomáhají při výuce ochrany člověka za běžných rizik a MU patří:

- HASÍK CZ.
- Aktivity asociace „Záchranný kruh“.
- Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky vám radí (společný projekt HZS JmK, KŘ Policie JmK a ZZS JmK, p. o.)
- Hasiči pro školy. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Těmito projekty chce HZS ČR společně s pedagogy připravit děti již od útlého věku k tomu, aby si dokázaly poradit při vzniku různých mimořádných událostí. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Mezi projekty, které jsou realizovány Ministerstvem dopravy a Policií ČR a napomáhají koordinovat činnost v oblasti bezpečnosti na pozemních komunikacích a působení na lidského činitele, patří:

- BESIP
- Zebra

Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby se zapojují do preventivních projektů ostatních složek IZS v rámci různých dětských a branných dnů, a tak vznikají ucelené celodenní dny prevence pro školy, kde se děti mohou seznámit s preventivně výchovnou činností všech základních složek IZS najednou.

5.2.1 HASÍK CZ

Projekt byl vypracován za účelem předávání informací v oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva dětem formou besed na základních školách. Besedy se uskutečňují ve druhém a šestém ročníku základních škol. Besedy jsou pojaty hravou formou. Děti si na nich mohou ověřit své získané poznatky při vyučování. Do tohoto projektu je zapojeno osm krajů, každý z nich má své proškolené instruktory z řad svých příslušníků, kteří jsou školeni v kurzech pořádaných občanským sdružením Citadela Bruntál. Jednotlivé školy mohou v případě zájmu kontaktovat příslušný HZS a požádat o instruktora ze svého kraje, aby navštívil danou školu. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2020)

Výuková beseda je rozdělena do dvou skupin podle věkových kategorií. První věkovou skupinu tvoří děti ve věku 7 až 10 let, jde většinou o 2. třídu na I. stupni ZŠ. Tyto besedy jsou zaměřeny především na získávání důvěry dětí a vytvoření respektu z ohně. Děti se učí, jak se zachovat hoří-li u nich v domě, jak si přivolat pomoc, co si vzít při opouštění domu, kdy zní sirény, co znamená jejich zvuk a jak se chovat, když jsou spuštěny. Druhou věkovou skupinu tvoří děti ve věku 11 až 14 let, jde většinou o 6. třídu na II. stupni ZŠ. Besedy této věkové skupiny jsou zaměřeny na opakování získaných vědomostí z předešlých let, zvládnutí základní požární prevence v přírodě, základy evakuace v případě opuštění bytu a ochrany při úniku nebezpečných látek, rozšíření znalostí při poskytování první pomoci při intoxikaci kouřem a popáleninách. Velmi důležitým tématem je také být si vědom odpovědnosti za své jednání a umět ho zvládnout. Na konci besed jsou vždy třídní kolektivy pozvány na exkurzy na hasičskou stanici, kde se seznámí s prací profesionálních hasičů, jejich technikou a zázemím. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Materiály pro instruktory ZŠ v rámci prevence HASIK CZ

Publikace:

- Hasík CZ – Vaše cesty k bezpečí – metodická příručka pro instruktory PVC na základních školách.
- Hasík CZ – Terénní příručka pro instruktory PVC na základních školách.
- Metodika výcviku aktivistů pro výchovu dětí v oblasti požární ochrany – příručka pro instruktory.

Pomůcky

- Podpůrný obrázkový materiál uvedený na stránkách HZS ČR, viz Příloha I. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2020)

Materiály pro učitele ZŠ v rámci prevence HASIK CZ

Publikace:

- Výchova dětí v oblasti požární ochrany – příručka pro učitele základních a speciálních škol.
- Výchova dětí v oblasti požární ochrany pro 1. cyklus – doprovodný film k příručce pro učitele základních a speciálních škol.
- Výchova dětí v oblasti požární ochrany pro 2. cyklus – doprovodný film k příručce pro učitele základních a speciálních škol.

Pomůcky

- Podpůrný obrázkový materiál uvedený na stránkách HZS ČZ, viz Příloha I. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2020)

5.2.2 Aktivity Asociace „Záchranný kruh“

Jedná se o neziskovou organizaci, která spolupracuje s velkou řadou institucí včetně MV – GŘ HZS ČR. Všichni společně vyvíjejí a realizují informační systém vzdělávání a prevence v oblasti běžných rizik i MU. Na webových stránkách této organizace mají mimo jiné i ZŠ velký výběr pro svoji výuku z mnoha kvalitních, zábavných a atraktivních vzdělávacích dokumentů a pomůcek týkajících se oblasti rizik a MU. Jde např. o interaktivní vzdělávací kurzy metodické materiály, pracovní listy, testovací systém a mnoho dalších. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Asociace nabízí mimo jiné i projektové vyučování, kde se žáci setkávají s realitou, aby se poučili z reálných chyb jiných. Projektové vyučování lze realizovat v jakémkoliv areálu ZŠ. Projekty jsou zaměřeny na dva cíle:

1. První cíl je směřován na procházení jednotlivých stanovišť žáky za účelem seznámení se s danou problematikou k navrženému tématu. Na stanovištích žáci získávají teoretické a praktické zkušenosti. Závěrem si mohou pomoci testu ověřit, co se během školního roku v oblasti vzdělávání a prevence běžných rizik a MU při vyučování naučili.

2. Druhý cíl je směřován na procházení jednotlivých stanovišť žáky za účelem plnění soutěžních úkolů k dané problematice, aby si v praxi vyzkoušeli, co se během školního roku v oblasti vzdělávání a prevence běžných rizik a MU při vyučování naučili. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2020)

Materiály pro ZŠ v rámci Asociace „Záchranný kruh“

- Interaktivní multimediální učebnice pro 1. a 2. stupeň ZŠ – animované, namluvené interaktivní hry, testové otázky a pracovní listy.
- První pomoc – animovaná příručka první pomoci.
- Tísňomat – animovaná aplikace pro praktický nácvik volání na tísňové linky.
- Desatero pobytu vody – animované desatero zásad bezpečného pobytu u vody a ve vodě. Tento mini kurz vznikl ve spolupráci s Vodní záchrannou službou Českého červeného kříže.
- Pracovní listy – pracovní listy vytvořené k běžným rizikům např. „Co by se mohlo stát?“ „Dej pozor, ať se neřízneš!“ „Kdo se chová nebezpečně?“ „Kdo se chová špatně?“ „Nebezpečí číhá i doma!“ „Nebezpečí číhající v parku!“ „Nebezpečné předměty?“ „Pozor při pádu se můžeš ošklivě poranit!“ aj., viz Příloha II.
- Databáze obrázků – obrázková galerie k běžným nebezpečím: „adventní věnec“, „adventní věnec – holčička se spálila o svíčku“, „adventní věnec – holčička se spálila o svíčku a chladí popálené místo studenou vodou“, „adventní věnec – holčička sedí dál od hořících svíček“, „adventní věnec – maminka zapaluje svíčky“ aj.
- Výuková videa – výuková videa k dopravní výchově (témata – bezpečnostní prvky, cyklista, dopravní nehoda, chodec, křižovatky, obytná a pěší zóna, letecká záchranná služba, následky dopravní nehody, návykové látky, rychlost a brzdná dráha) a první pomoci (témata – popáleniny, poranění hlavy IN-LINE brusle).
- Deskové vzdělávací hry – unikátní deskové hry určené pro mateřské školy, základní a praktické školy, školní družiny a mimoškolní aktivity. Obsahují celkem 6 tematických okruhů, 33 edukativních her s více jak 2000 obrázků v oblasti: běžná rizika, osobní nebezpečí, požáry, MU, dopravní výchova a ekologická výchova. (Přehled témat, ©2018)

5.2.3 Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí

Jedná se o společný projekt HZS JmK, KŘ Policie JmK a ZZS JmK, p. o., kteří radí, jak správně postupovat při běžných druzích ohrožení, včetně ohrožení bezpečnosti člověka a jeho majetku. (Výchova a vzdělávání obyvatelstva, ©2019)

Portál obsahuje 67 témat rozdělených do 17 kapitol, a to: tísňové volání, varování obyvatelstva, evakuace, předcházení požáru, chování při požáru, nebezpečné látky, BLACKOUT, extrémně klimatické jevy, povodně, přežití v přírodě, bezpečnost na silnicích, cesty do zahraničí, kriminalita obecně, kriminalita páchaná na dětech, kriminalita páchaná na seniorech, IT kriminalita a podezřelé nálezy. (Návody, ©2018)

Portál Chytré blondýnky radí a dále nabízí ke stažení materiály, a to k tématům:

- Jak správně nahlásit MU.
- Jaký signál Vás varuje v případě nebezpečí.
- Jak postupovat, je-li nařízena evakuace.
- Jak předcházet požáru od svíček a zábavní pyrotechniky.
- Co dělat po požáru v domácnosti.
- Jak předcházet požáru v přírodě aj. (Propagační a jiné materiály, ©2018)

K využití nabízí portál ke stažení pro další letáčky, které jsou vypracované na základě témat projektu „Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí“ zpracované HZS Jihomoravského kraje, jedná se například o tísňové linky, dopravní nehody, požár automobilu, hlásiče požáru, vytápění, zásady chování při požáru v domácnosti, zásady chování po požáru v domácnosti, sirény, evakuaci, evakuační zavazadlo aj., viz Příloha III. (Přehled témat, ©2018)

5.2.4 Hasiči pro školy

Jedná se o projekt komplexní podpory HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik MU na 2. stupni ZŠ, viz Příloha č. IV. Projekt vznikl ve spolupráci HZS Zlínského a HZS Ústeckého kraje za finanční podpory Ústeckého kraje. Pro školní rok 2017/2018 byl k dispozici první kompletní ročník, který je dostupný zdarma pro všechny školy v ČR. (Komplexní podpora HZS ČR pro výuku, ©2020)

Vytvořené materiály obsahují vědomosti z oblasti požární ochrany a ochrany obyvatelstva, za jehož náplň nese odpovědnost HZS. Výstupy projektu jsou plně využitelné v rámci vzdělávacích programů. V případě vytvoření samostatného vyučujícího předmětu s bezpečnostní tematikou, počítá HZS s využitím materiálů jako podkladem pro školní výuku. Výukové materiály jsou velmi jednoduché s výstižnými názvy, snadno zapamatovatelné a v případě potřeby lze materiály doplnit o konkrétní rizika daného kraje. (Komplexní podpora HZS ČR pro výuku, ©2018)

Výstupy projektu Hasiči pro školu tvoří:

1. Prezentace, jedná se o interaktivní virtuální materiál na vysoké grafické a technologické úrovni.
2. Pracovní listy – jedná se o vypracované listy korespondující s danou prezentací, které žákům následně zůstávají. Žáci si mohou vytvořit pracovní sešit, kam si mohou ukládat postupně pracovní listy.
3. Teoretická příručka pro učitele, jedná se o teoreticky zpracované základy pro učitele, dělí se do jednotlivých kapitol, jde o pracovní listy pro jednotlivé vyučující hodiny.
4. Kauzistika, příklady, přílohy, jedná se o případové studie pro základní druhy mimořádných událostí zpracované způsobem příčina – následek.

Pro každý ročník je vytvořeno 5 hod. vzdělávání z oblasti ochrany obyvatelstva a požární ochrany, což činí 20 vyučujících hodin pro 4 ročníky druhého stupně ZŠ. (Komplexní podpora HZS ČR pro výuku, ©2018)

5.2.5 BESIP

Jedná se o bezpečnost silničního provozu, též BeSiP. BESIP patří pod Ministerstvo dopravy od roku 1999. Poprvé se tato zkratka objevila v roce 1967 v názvu sekretariátu Rady vlády pro bezpečnost silničního provozu vzniklého z Vládního výboru pro bezpečnost silničního provozu. V roce 2000 na základě zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), byla tato agenda převedena z oddělení MV ČR pod Ministerstvo dopravy a spojů ČR, které se v roce 2003 přejmenovalo na Ministerstvo dopravy ČR. Útvar BESIP se zabývá dopravní výchovou dětí na školách a preventivními dopravně-bezpečnostními kampaněmi zaměřenými na všechny kategorie účastníků provozu na pozemních komunikacích. (Bezpečnost silničního provozu, ©2020)

S dopravní výchovou u dětí pomáhá BESIP již od předškolního věku až po mladistvé. Pro žáky ZŠ II. stupně připravil metodický výukový materiál v podobě učebnice, která obsahuje 4 kapitoly rozdělené podle jednotlivých ročníků. S 6. ročníkem probírá učivo týkající se chodců nejen na cestě do školy, pro 7. ročník má připravenou výuku křížem krážem na kole, s 8. ročníkem se věnuje učivu – jde to i bezpečně a 9. ročník připravuje na to, jak se stát řidičem. Učebnice pro jednotlivé ročníky vychází i elektronicky a pro učitele bude vydaná i elektronická příručka. Součástí učebnic jsou i kopírovatelné pracovní aktivity a hodnotící list žáka, které lze využívat jako pracovní sešit k této učebnici. Interaktivní učebnice obsahuje i interaktivní cvičení, testy v podobě kvízu, videa a hry. K závěrečnému opakování lze využít i deskovou hru. V současné době je dostupná příručka pro pedagogy „Dopravní výchova“, která se zabývá oblastí chodců a cyklistiky, viz Příloha V. (Dopravní výchova dětí, ©2020)

Publikace:

- Dopravní výchova dětí pro MŠ interaktivně – tištěné a elektronické materiály.
- První pomoc – děti v dopravě – brožura.

Pomůcky

- Testové otázky uvedené na stránkách BESIP. (Dopravní výchova dětí, ©2020)

5.2.6 Zebra

Jedná se o nový preventivně výchovný informační projekt Policie ČR pod názvem „Zebra se za tebe nerozhledne!“, zaměřený nejen na bezpečnost v silničním provozu, ale také na osobní bezpečí. Jde o komplexně dopravně preventivní opatření zaměřená na bezpečí dětí vracejících se po prázdninách do školních lavic. Jedná se o práci se sešitem, kde děti prostřednictvím různých úkolů, které podporují kreativitu a ověřují znalosti z českého jazyka a matematiky i všeobecné vědomosti, se hravou formou dozví nebo si zopakují, jak se pohybovat v provozu bezpečně v roli chodce, cyklisty, cestujícího v MHD či spolujezdce. Na děti čeká každý týden jedno téma navazující na aktuální roční období a s ním spojená úskalí (nejen) v dopravě. Úkoly a témata provádí Zebra zejména děti 3. a 4. tříd základních škol. Se sešitem mohou děti pracovat jak ve škole, tak i doma. Z tohoto důvodu se využití může najít také ve školních družinách, volnočasových kroužcích, domech dětí a mládeže, dětských domovech, zájmových sdruženích, která se věnují bezpečnosti v dopravě a dopravní výchově aj. (Hodačová, ©2020)

Pomůcky

- Pracovní sešit uvedený na stránkách Policie ČR, viz Příloha VI. (Hodačová, ©2019)

V následující tabulce Tab. 1 je statistický přehled preventivně výchovné činnosti HZS za uplynulé roky 2015 až 2019:

Tab.1 Statistický přehled preventivně výchovné činnosti HZS. (Statistická ročenka, 2019)

Statistický přehled preventivně výchovné činnosti HZS										
	2015		2 016		2017		2018		2019	
	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob	Počet aktivit	Počet osob
Příprava učitelů	56	1.822	38	1.442	58	1.947	47	1.091	31	964
Pro předškolní základní a střední školy mimo projektu Hasík CZ a pohybové vědomostní soutěží)	850	55.678	1.109	70.491	1279	83.967	1.288	89.591	1248	78.235
Projekt Hasík CZ	2.003	53.315	2.028	65.914	2.300	67.199	2.798	65.465	2.545	59.226
Pohybově – vědomostní soutěže	76	13.374	100	16.591	128	26.018	82	10.925	92	16.408
Exkurze na stanicích	3.584	107.124	3132	111.513	3273	104.862	3.035	96.882	2969	110.779
Pro vysoké školy	34	1.828	48	1.997	81	2.010	78	1.975	59	833
Pro aktivní populaci (mimo přípravu učitelů)	238	43.526	224	35.496	245	51.631	378	53.879	255	43.431
Pro seniory	133	4.006	114	3.597	115	4.832	134	5.218	140	6.542
Pro osoby invalidní a se zdravotním postižením	35	801	53	1.686	42	1.416	52	1.278	53	2.072

Konstatováním je, že v rámci preventivně výchovné činnosti je připravenost složek IZS na velmi dobré úrovni. Jejich snaha předat své znalosti a zkušenosti pomocí tištěných a interaktivních materiálů k výuce, praktických ukázek, her a pomůcek, různých besed, dětských dnů, dnů otevřených dveří, je na vysoké profesionální úrovni. Jedná se v současné době o cenný zdroj informací k preventivní výchově. Velký nedostatek společnosti spočívá v tom, že preventivně výchovné činnosti nevěnuje náležitou pozornost a nevyužívá vytvořených podkladů k získávání znalostí pro svoji připravenost na krizové situace a mimořádné události.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Cílem dotazníkového šetření určeného pro žáky 5. a 9. tříd vybraných základních škol bylo především prověření jejich znalostí získaných během studijních let v oblasti „Preventivně výchovné činnosti IZS“, která zahrnuje témata ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovu a péči o zdraví. Tato metoda byla vybrána, protože je nejrychlejším zdrojem při získávání informací.

6.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou se stali žáci 5. a 9. tříd čtyř základních škol. Pro toto šetření byla vybrána Základní škola Ivanovice na Hané (dále jen „ZŠ Ivanovice“), Základní škola Vyškov, Nádražní 5 (dále jen „ZŠ Nádražní“), Základní škola Vyškov, Purkyňova 39 (dále jen „ZŠ Purkyňova“) a Základní škola Tyršova Slavkov u Brna (dále jen ZŠ Tyršova“). Záměrně byli vybráni pro toto šetření žáci 5. a 9. tříd, jelikož se jedná o ročníky, které ukončují jeden stupeň svého vzdělání a přechází na další.

6.2 Charakteristiky dotazníkového šetření

Dotazníkové šetření bylo anonymní, dobrovolné a stalo se základním nástrojem daného průzkumu. Tento dotazník byl koncovým respondentům šířen v elektronické podobě v rámci elektronické výuky daných škol. Žáci 5. a 9. tříd měli možnost na něj odpovědět po dobu 14 dnů od 19. 3. do 2. 4. 2020. K elektronickému rozesílání dotazníků bylo přistoupeno z důvodu pandemie COVID 19. Z každého ročníku a z každé třídy bylo vybráno celkem 25 koncových respondentů. Všichni tito oslovení respondenti na dotazník odpověděli v požadovaném termínu. Z 5. a 9. tříd to představovalo vzorek 200 dotázaných.

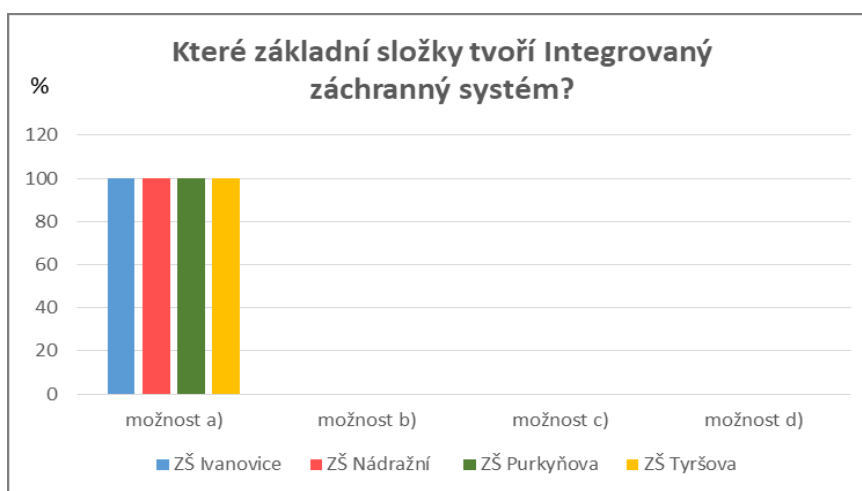
Dotazníky pro 5. a 9. třídy obsahovaly celkem 16 otázek. Z obsahového hlediska se v dotaznících objevuje základní problematika témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovy a péči o zdraví. Dotazník pro 9. třídy obsahuje navíc otázky zaměřené na teroristický útok, projev toxických a nebezpečných látek. Z nabízených čtyř odpovědí byla ve všech případech pouze jedna správná. Položené otázky v dotaznících byly zvoleny na základě požadovaných znalostí dětí v daném věku.

Otázky v dotaznících jsou vyhodnoceny z hlediska správnosti zvlášť pro 5. třídy a zvlášť pro 9. třídy. Celé znění dotazníku pro 5. třídy je uvedeno v Příloze P VII a celé znění dotazníku pro 9. třídy je uvedeno v Příloze P VIII.

6.2.1 Výsledky dotazníkového šetření 5. tříd

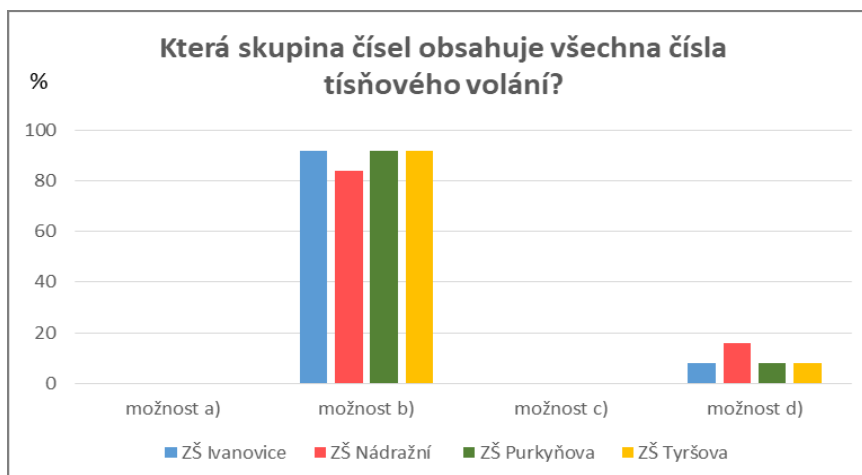
V následujícím textu jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření získaných v 5. třídách čtyř základní škol, včetně grafické prezentace dat. Statistické zpracování dat je v Příloze IX.

První otázka zjišťovala, které základní složky tvoří IZS. Na tuto otázku odpovědělo 100 % respondentů ze všech čtyř škol správně, jelikož vybralo možnost a) HZS ČR, JPO, Policie ČR, poskytovatelé ZZS, viz graficky znázorněno v Obrázku 2 Graf 1. Všichni dotázaní znají základní složky tvořící IZS.

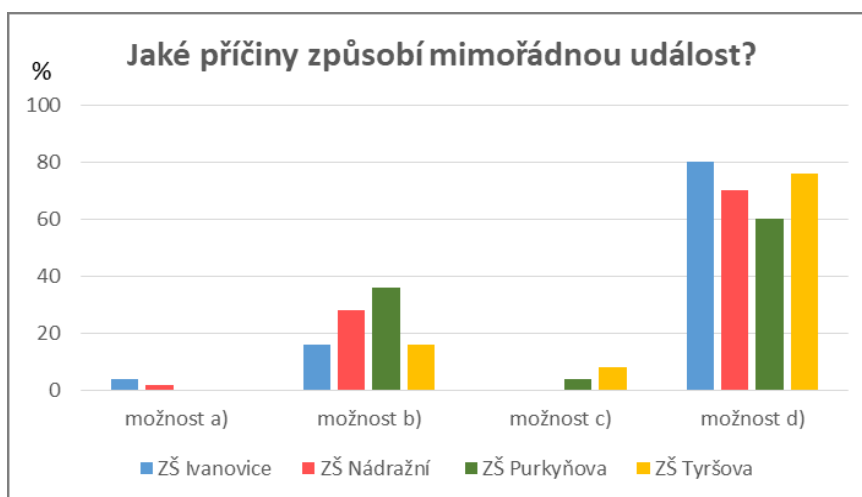
Obrázek 2 Graf 1: Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]

Účelem **druhé otázky** bylo zjistit, zda respondenti znají všechna čísla tísňového volání. Odpověď b) „112, 156, 158, 150, 155“ byla správná. Bylo zjištěno, že 92 % ze všech dotázaných na ZŠ Ivanovice, ZŠ Purkyňova a ZŠ Tyršova zná všechna správná čísla tísňového volání a pouze 84 % dotázaných zná všechna správná čísla tísňového volání na ZŠ Nádražní, viz v graficky znázorněno v Obrázku 3 Graf 2.

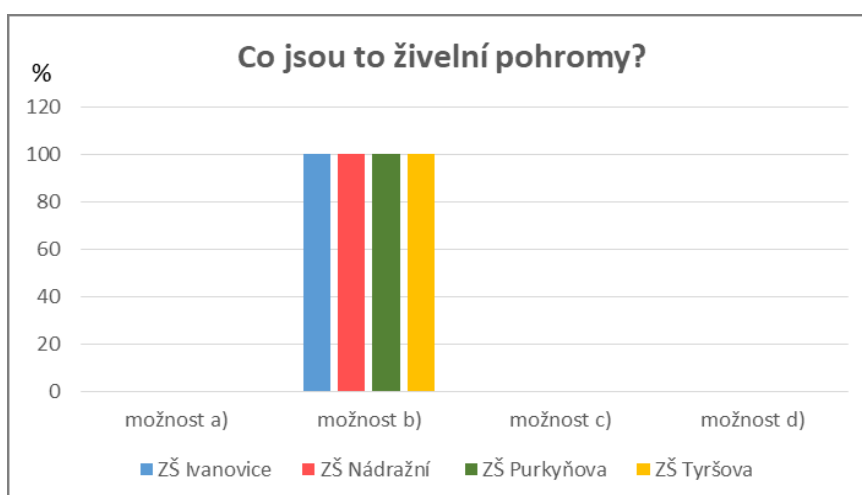
Obrázek 3 Graf 2: Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]

U **třetí otázky** měli respondenti vybrat příčiny, které způsobí mimořádnou událost. Největší procentuální zastoupení u respondentů ze všech čtyř škol měla správná odpověď za d) „Především působení přírodních sil a selhání lidského faktoru.“, jak můžeme vidět na Obrázku 4 graficky znázorněno v Graf 3. Pouze možnost d) označovala příčiny, ostatní možnosti a) až c) byly již důsledkem MU. Nejméně špatných odpovědí vybralo 20 % respondentů ze ZŠ Ivanovice, nejvíce špatných odpovědí vybralo 40 % dotázaných ze ZŠ Purkyňova.

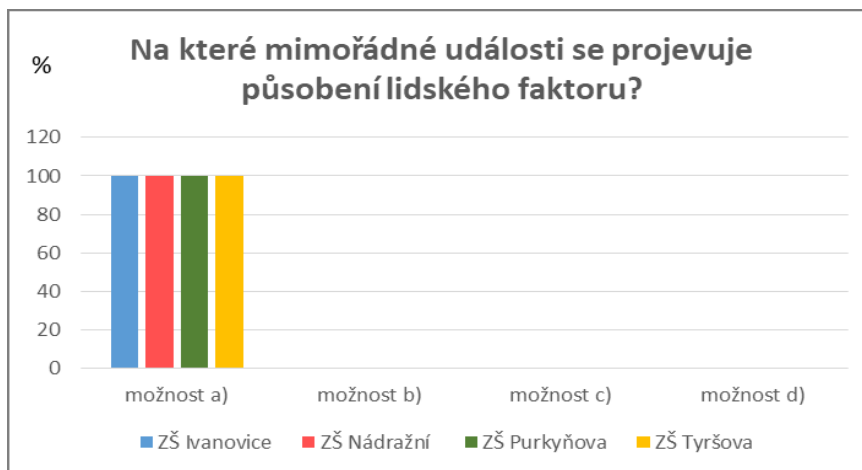
Obrázek 4 Graf 3: Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní]

Čtvrtá otázka u respondentů zjišťovala, zda ví, co jsou to živelní pohromy. Jak můžeme vidět v grafickém znázornění v Obrázku 5 Graf 4, všech 100 % dotázaných ze všech škol vybralo správnou možnost za b) „Mimořádné události způsobené přírodou.“, ostatní možnosti a), c) a d) označovaly pohromy způsobené jinými faktory, ne přírodou.

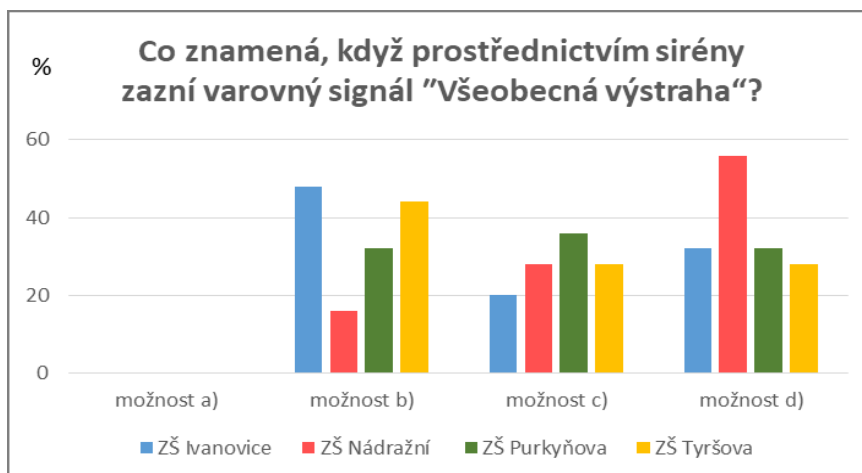
Obrázek 5 Graf 4: Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní]

Otázka v pořadí **pátá** se ptala respondentů, na které mimořádné události se projevuje působení lidského faktoru. Ze všech možných odpovědí vybralo 100 % dotázaných ze všech čtyř škol správnou odpověď za a) „Na havárii“. Viz graficky znázorněno v Obrázku 6 Graf 5. Ostatní možnosti b) až d) se vztahovaly k projevům působení přírodního faktoru. Z výsledků šetření je vidět, že dotázaní z 5. tříd dokážou rozlišit projevy faktorů na MU.

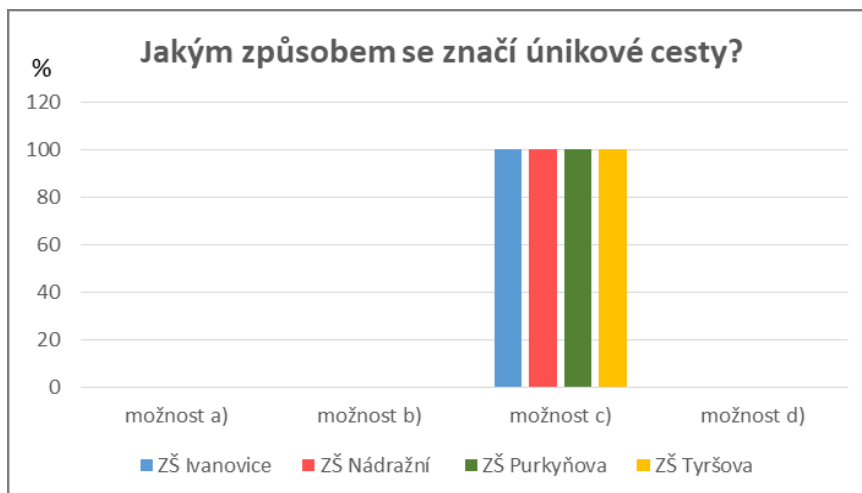
Obrázek 6 Graf 5: Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní]

Následující **otázka** v pořadí **šestá** se ptala respondentů, zda vědí, co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál "Všeobecná výstraha". Za správnou možnost c) „Jde o nějaké nebezpečí a je potřeba se ukrýt, nejlépe v nejbližší budově.“, považovalo pouze méně jak polovina dotázaných ve všech školách. Nejvíce správných odpovědí 36 % bylo vybráno u respondentů ZŠ Purkyňova, nejméně správných odpovědí, a to 80 % bylo u dotázaných ze ZŠ Ivanovice. Nejvíce v nabízených odpovědích byla vybrána možnost c) „Jde o situaci, kdy není potřeba nic dělat, musíme vyčkat na místě na další pokyny složek IZS.“, viz graficky znázorněno v Obrázku 7 Graf 6.

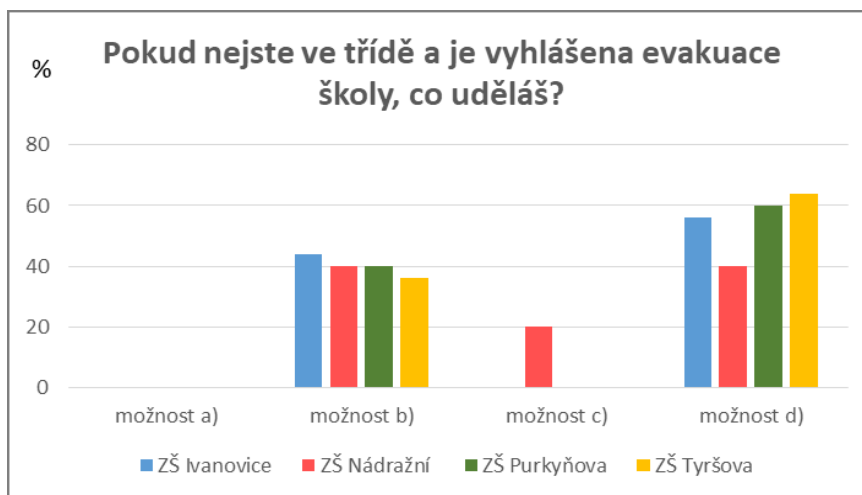
Obrázek 7 Graf 6: Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]

Otázka číslo sedm se zabývala značením únikové cesty. Správnou možnost c) „zelenými cedulkami se šipkami a s postavou člověka“ vybralo všech 100 % dotázaných respondentů ze všech čtyř vybraných škol, viz Obrázek 8 Graf 7.

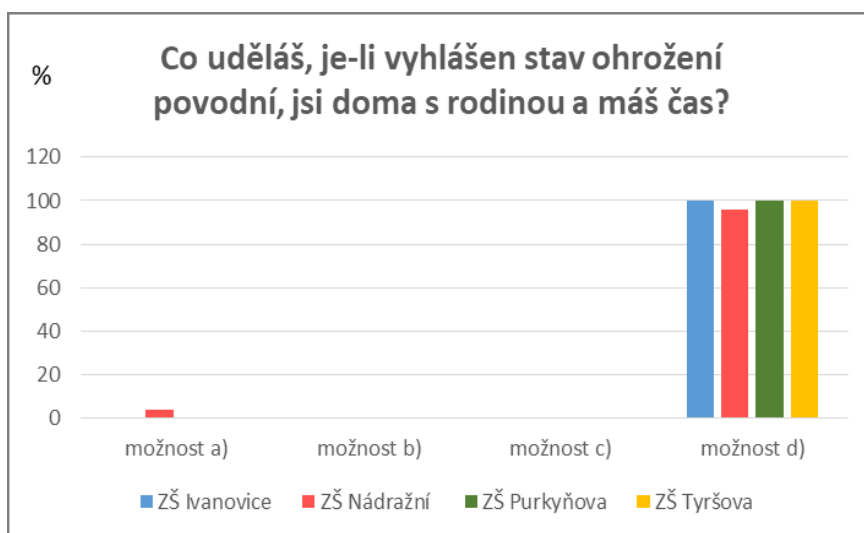
Obrázek 8 Graf 7: Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]

Pokud nejste ve třídě a je vyhlášena evakuace školy co uděláš, tak zněla **otázka číslo osm**. Tato otázka ověřovala u respondentů, zda vědí, jak se v dané situaci chovat. Z výsledků vyplynulo, že většina dotázaných by se nezachovala správně. Nejvíce respondentů zvolilo špatnou možnost d) „Vyběhnu před školu a počkám, co se bude dít.“, ze ZŠ Tyršova tuto možnost vybralo 64 % dotázaných, ze ZŠ Purkyňova 60 %, ze ZŠ Ivanovice 56 % a ze ZŠ Nádražní 40 %. Správnou možnost b) „Okamžitě se vrátím do třídy a počkám na učitele.“, vybralo 44 % respondentů ze ZŠ Ivanovice, což bylo nejvíce ze všech čtyř škol, 40 % dotázaných tuto možnost vybralo na ZŠ Nádražní a ZŠ Purkyňova a 36 % ze ZŠ Tyršova, viz Obrázek 9 Graf 8.

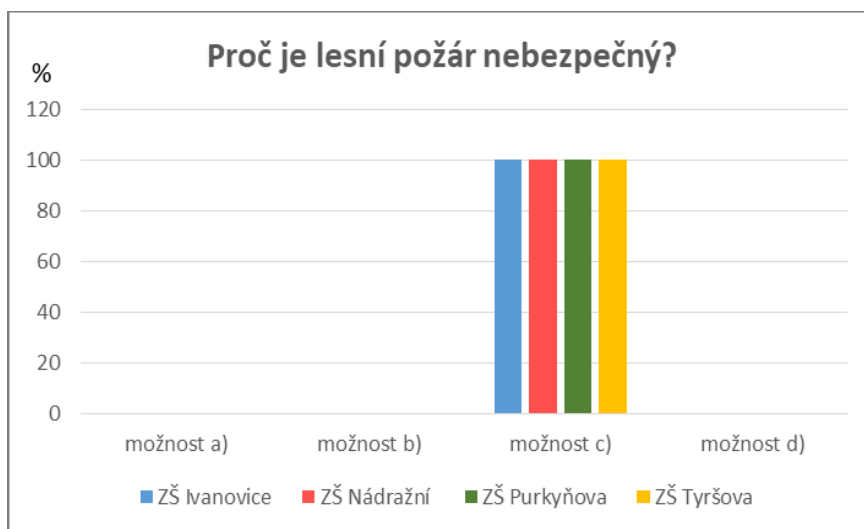
Obrázek 9 Graf 8: Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]

Otázka devět se tázala respondentů, co budou dělat, je-li vyhlášen stav ohrožení povodní a oni jsou doma s rodinou a mají čas. Správnou odpověď zvolilo 100 % respondentů na ZŠ Ivanovice, ZŠ Purkyňova a ZŠ Tyršova, byla to možnost d) „Připravíme evakuační zavazadlo a připravíme se k případné evakuaci.“, viz Obrázek 10 Graf 9. Na ZŠ Nádražní označilo správnou možnost d) 96 % dotázaných, pouze 4 % zvolilo nesprávnou možnost a) „O vzniklé situaci si popovídáme.“ Doma by vzniklou situaci zvládlo skoro 100 % respondentů.

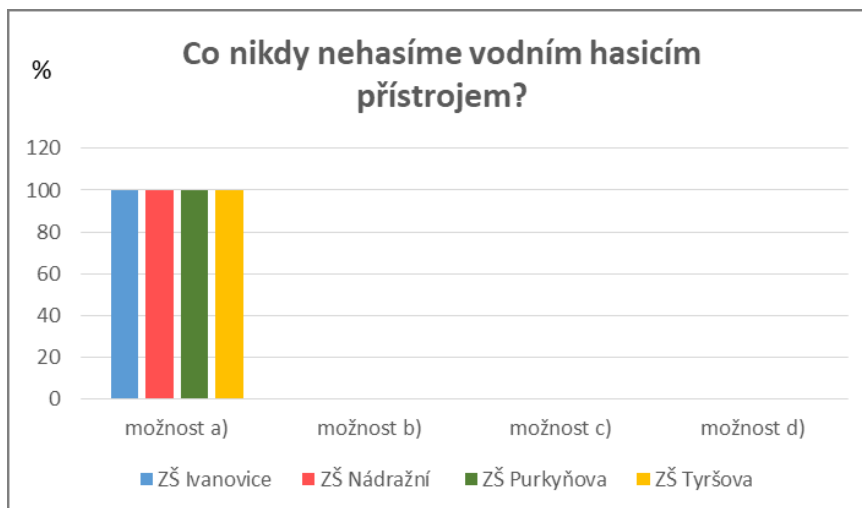
Obrázek 10 Graf 9: Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]

Otázka číslo deset se dotazovala respondentů, proč je lesní požár nebezpečný. U této otázky označilo 100 % respondentů ze všech čtyř vybraných škol správnou možnost c) „Rychle se šíří a je k němu špatný přístup.“, jak můžeme vidět na Obrázku 11 v Grafu 10.

Obrázek 11 Graf 10: Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]

Následující **jedenáctá otázka** zjišťovala velmi důležitou zásadu, co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem. Všichni dotázaní respondenti ze všech čtyř vybraných škol si opět vedli výborně, jak můžeme vidět na Obrázku 12 v Grafu 11, všech 100 % dotázaných ze všech škol označilo správnou možnost a) „Elektrická zařízení pod proudem a elektrické rozvody.“

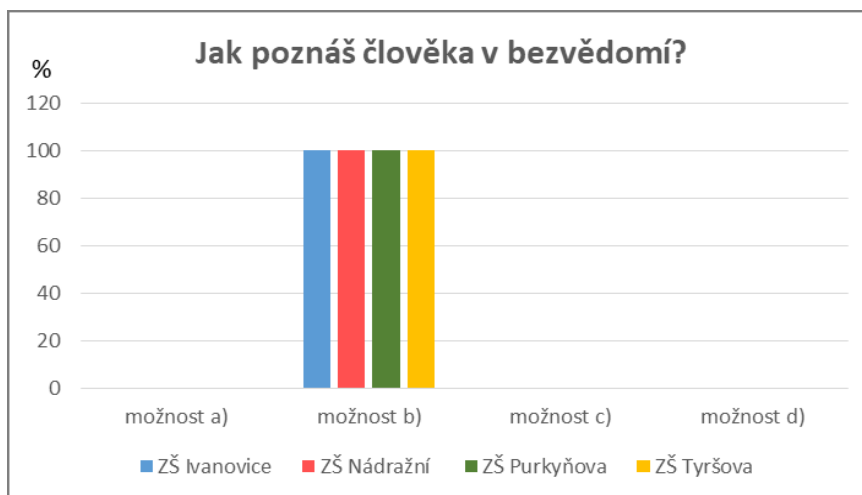
Obrázek 12 Graf 11: Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]

Ve **dvanácté otázce** odpovídali respondenti na to, jak se zachovají, začne-li se někdo v jejich okolí dusit a přestane dýchat. Pod možností a) „Ihned přivolám lékařskou pomoc na lince 155 a zahájím resuscitaci.“ byla správná odpověď. Jak může vidět na Obrázku 13 Graf 12, vybralo 100 % respondentů ze všech čtyř škol správnou odpověď. Všichni respondenti vědí, jak se zachovat, když se někdo v jejich okolí začne dusit a přestane dýchat.

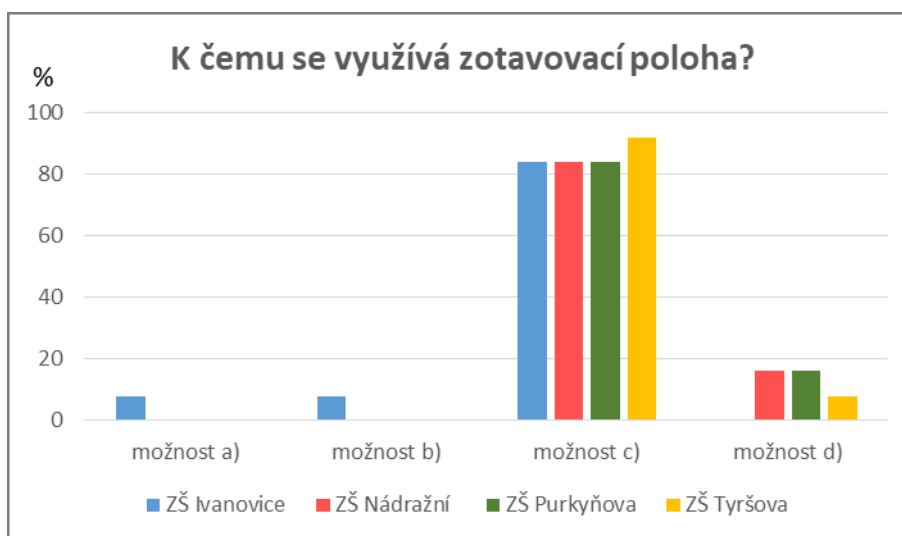
Obrázek 13 Graf 12: Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní]

Třináctá otázka se ptala, zda respondenti poznají člověka v bezvědomí. Všechny 100 % dotázaných vybralo možnost b) „Leží na zemi, nereaguje na vnější podněty a má zcela povolené svaly.“, pod kterou se nacházela správná odpověď, viz graficky znázorněno na Obrázku 14 Graf 13.

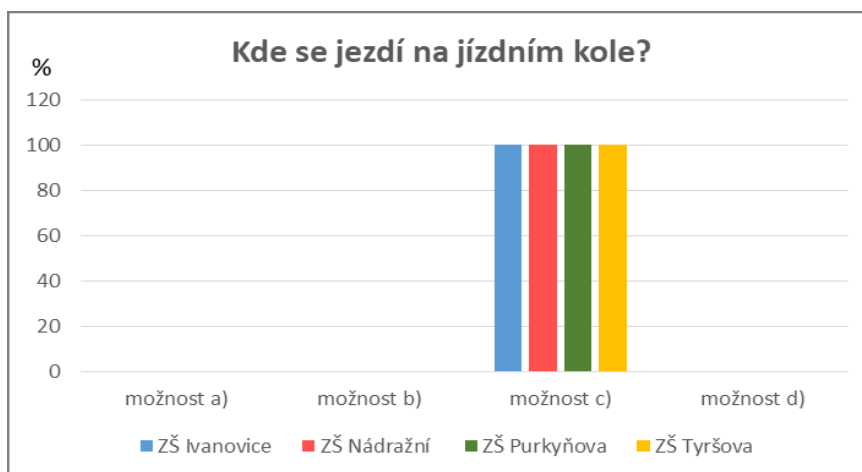
Obrázek 14 Graf 13: Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní]

Čtrnáctá otázka se dotazovala, k čemu se využívá zotavovací poloha. Správnou možnost c) „Pomáhá udržovat volné dýchací cesty“ vybralo 92 % respondentů ze ZŠ Tyršova. Ze ZŠ Ivanovice, ZŠ Nádražní a ZŠ Purkyňova vybralo správnou možnost c) 84 % dotázaných. 16 % respondentů ze ZŠ Nádražní a ZŠ Purkyňova chybně vybralo možnost d) „Uzdravuje z otřesu mozku.“, 8 % dotázaných ze ZŠ Ivanovice označilo špatnou odpověď a) „Fixuje zlomené ruce.“ a 8 % ze ZŠ Ivanovice označilo špatnou odpověď b) „Napomáhá zastavit krvácení.“. Graficky znázorněno na Obrázku 15 Graf 14.

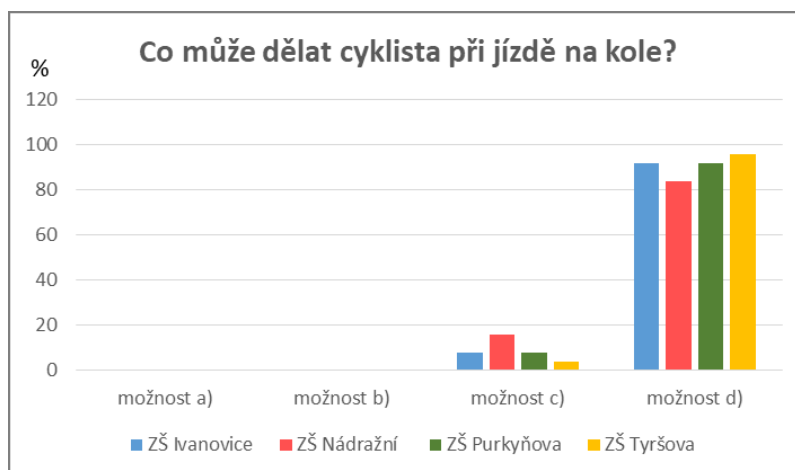
Obrázek 15 Graf 14: Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]

V pořadí **patnáctá otázka**, kde se jezdí na jízdním kole, byla dle mého názoru lehká a základní z oblasti dopravy, a porto i výsledek šetření u této otázky nebyl překvapivý. Správnou možností c) „Při pravém okraji vozovky, nejsou-li tím ohrožováni ani omezováni chodci, smí se jet po pravé krajnici.“, vybralo 100 % dotázaných respondentů ze všech čtyř vybraných škol, viz Obrázek 16 Graf 15.

Obrázek 16 Graf 15: Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]

Poslední v pořadí **šestnáctá otázka** se také týkala dopravy a dotazovala se respondentů, co může dělat cyklista při jízdě na kole. Opět se jednalo o základní a jednoduchou otázku, ale i přesto 16 % ze ZŠ Nádražní, 8 % respondentů ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Purkyňova a 4 % dotázaných ze ZŠ Tyršova označilo chybnou možnost c) „Může vést druhé jízdní kolo.“, viz Obrázek 17 Graf 16. Správnou možností d) „Nesmí vést psa nebo jiné zvíře, nesmí na řídicích vést malé dítě ani vést druhé jízdní kolo.“ vybralo 96 % respondentů ze ZŠ Tyršova, 92 % dotázaných ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Purkyňova a 84 % respondentů ze ZŠ Nádražní.

Obrázek 17 Graf 16: Otázka č. 16. Zdroj: [vlastní]

Z výsledků dotazníkového šetření 5. tříd čtyř vybraných ZŠ jednoznačně vyplývá, že preventivně výchovná činnost z oblasti složek IZS vyučovaná na I. stupni těchto ZŠ je na nízké úrovni. Vědomosti žáků odpovídají jen základním znalostem, které si osvojují už v rámci běžného života, což můžeme vypožorovat z jejich získaných odpovědí.

Na první položenou otázku, která se ptala žáků 5. tříd na základní složky IZS, odpověděli všichni dotázaní správně, ale už všichni nedokázali vybrat správnou **skupinu čísel obsahující všechna čísla tísňového volání**. Tento nedostatek může být způsobený především tím, že s telefonním číslem 156 obecní (městské) policie se žáci tak často nesebkávají, možná, že vůbec, pokud je s ním někdo neseznámí.

Tento stejný jev můžeme pozorovat i u následujících otázek č. 3 a 5, kdy všichni dotázaní žáci 5. tříd ví, na které mimořádné události se projevuje působení lidského faktoru, ale už nedokáží přesně identifikovat, **jaké příčiny tuto mimořádnou událost mohou způsobit**. Tato nevědomost opět svědčí o tom, že žáci vědí jen o základních věcech, které se vztahují k mimořádným událostem.

Velký problém žákům 5. tříd dělala i otázka č. 6, u které více jak polovina všech dotázaných žáků nevěděla, **co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“**. Tento výsledek může být ovlivněn především tím, že se žáci s tímto signálem v praxi ještě nesebkali a teoreticky o něm ještě neslyšeli.

Velmi mě překvapila odpověď žáků u otázky č. 8, kdy ani polovina ze všech dotázaných **neví co dělat, pokud zrovna nejsou ve třídě a je vyhlášena evakuace školy**. V takové situaci by škola vůbec netušila, kde se vlastně její žáci nachází, přitom nácvik a osvojení těchto situací žáky by měl být na všech školách samozřejmostí.

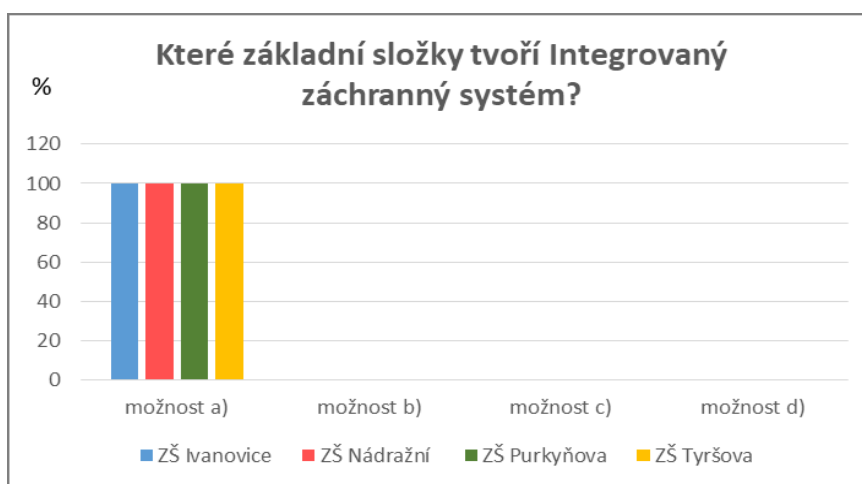
U otázek ze zdravotníky mě mile překvapilo, že všichni žáci 5. tříd mají představu o tom, jak se zachovat, když se v jejich okolí někdo dusí a jak poznají člověka v bezvědomí. Horší už to bylo s odpovědí na otázku, která se dotazovala žáků **„K čemu se používá zotavovací poloha.“** Tato otázka patří rozhodně k základním otázkám zdravotníky a všichni žáci 5. tříd by na ni měli znát správnou odpověď.

Poslední dvě otázky č. 15 a 16 se vztahovaly k dopravě. Na otázku č. 15, kde se jezdí na jízdním kole, věděli dotázaní správnou odpověď, což jsem předpokládal. Také jsem předpokládal, že všichni vědí, co smí při jízdě na kole dělat, ale je téměř 10 % ze všech dotázaných, kteří se **mylně domnívají, že mohou vést druhé jízdní kolo**, což je z pohledu bezpečnosti zcela neomluvitelné.

6.2.2 Výsledky dotazníkového šetření 9. tříd

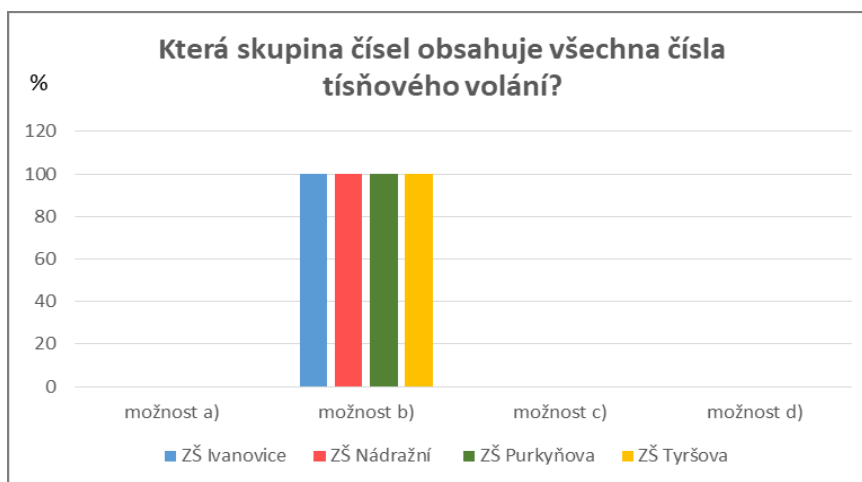
V následujícím textu jsou uvedeny výsledky dotazníkového šetření získaných v 9. třídách čtyř základní škol, včetně grafické prezentace dat. Statistické zpracování dat je v Příloze X.

První otázka v dotazníku se ptala respondentů 9 tříd, stejně jako respondentů 5. tříd, které základní složky tvoří IZS. Na tuto otázku odpovědělo 100 % respondentů 9. tříd ze všech čtyř škol správně, jako všichni respondenti 5. tříd, jelikož vybralo možnost a), viz Obrázek 18 Graf 17. Všichni dotázaní znají základní složky tvořící IZS.

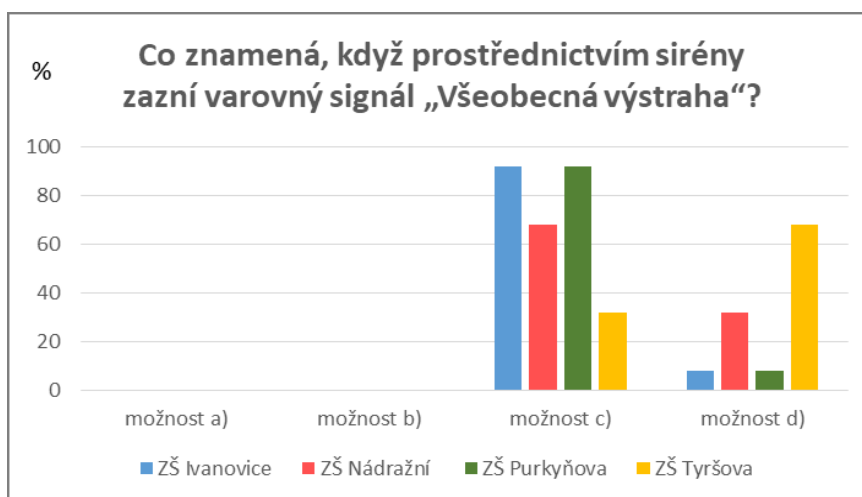
Obrázek 18 Graf 17: Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]

Druhá otázka byla položena respondentům 9. tříd ve stejném znění jako respondentům 5. tříd. Otázka zjišťovala, zda dotázaní znají všechna čísla tísňového volání. Všechny 100 % dotázaných v 9. třídách ze všech vybraných škol vybralo správnou možnost b), viz graficky znázorněno na Obrázku 19 Graf 18. V porovnání můžeme konstatovat, že 100 % správných odpovědí měli jen respondenti 5. třídy ZŠ Ivanovice.

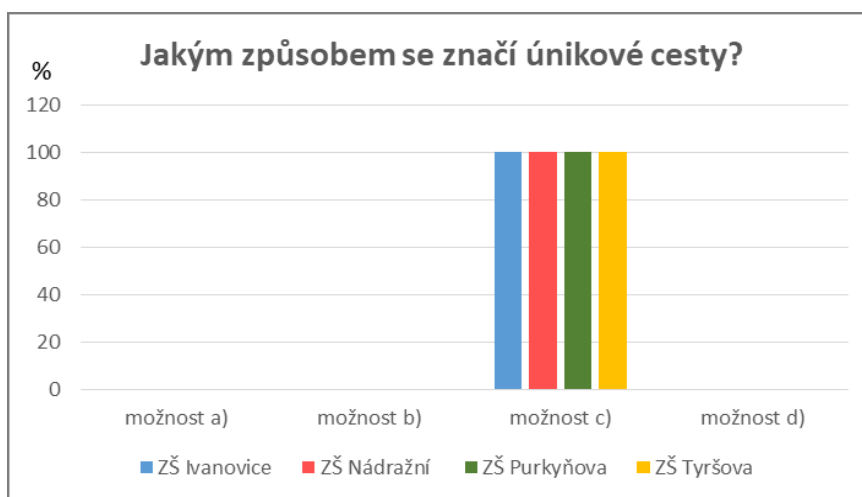
Obrázek 19 Graf 18: Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]

Účelem **třetí otázky** bylo zjistit, zda respondenti vědí, co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál "Všeobecná výstraha". Správnou možnost c) označilo 92 % dotázaných ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Purkyňova, 68 % respondentů ze ZŠ Nádražní a nejméně jen 32 % správných možností c) označili respondenti ze ZŠ Tyršova, viz Obrázek 20 Graf 19. Srovnání s respondenty 5. tříd můžeme vidět na Obrázku 8v Grafu 6. Pro respondenty 5. tříd byla otázka náročná, správnou odpověď zvolilo pouze 28 % respondentů ze všech čtyř vybraných škol.

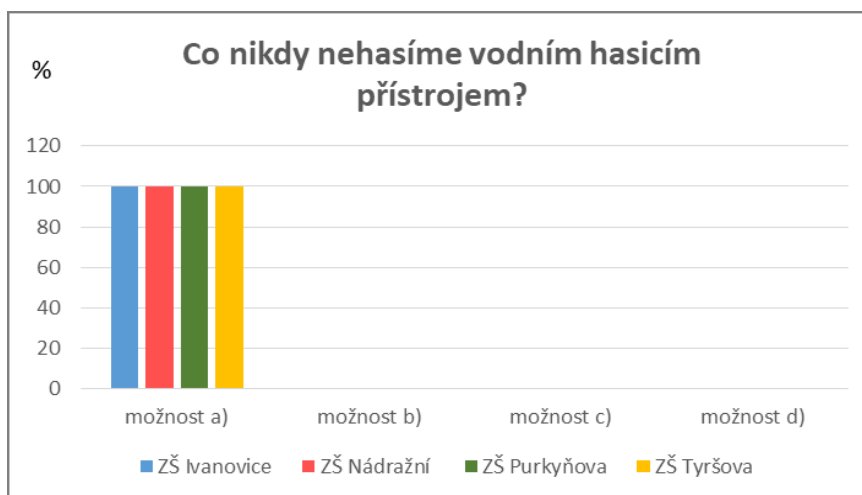
Obrázek 20 Graf 19: Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní]

Čtvrtá otázka prověřila úroveň znalostí způsobu značení únikové cesty. Správnou možnost c) vybralo 100 % dotázaných ze všech čtyř vybraných škol, jak můžeme vidět na grafickém znázornění na Obrázku 21 Graf 20. Správnou možnost u stejně položené otázky vybralo 100 % respondentů jako u dotázaných respondentů 5. tříd všech vybraných škol, viz Obrázek 9 Graf 7.

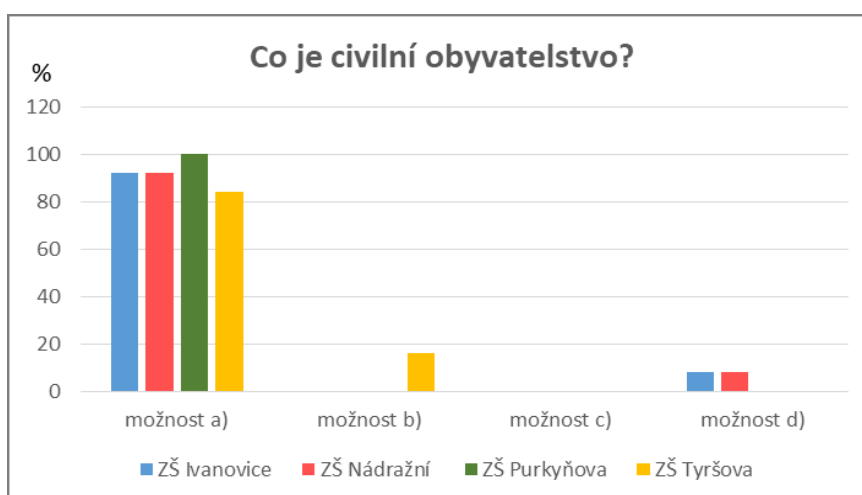
Obrázek 21 Graf 20: Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní]

Pátá otázka se ptala respondentů, co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem. Správnou možnost a) „Elektrická zařízení pod proudem a elektrické rozvody.“ vybralo 100 % respondentů ze všech čtyř vybraných ZŠ, viz Obrázek 22 Graf 21. Stejně množství správných možností vybrali dotázaní respondenti 5. tříd ze všech čtyř vybraných škol, viz Obrázek 13 Graf 11. Všichni dotázaní z 5. a 9. tříd vědí, že se vodním hasicím přístrojem nikdy nehasí elektrická zařízení pod proudem a elektrické rozvody.

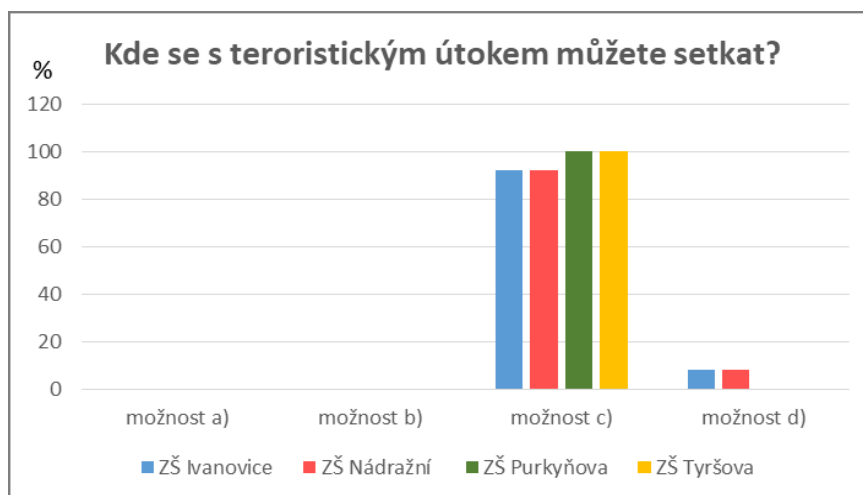
Obrázek 22 Graf 21: Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní]

V **otázce šest** odpovídali respondenti na to, co je to civilní obyvatelstvo. V této otázce měli respondenti rozpoznat správnou odpověď vztaženou k teroristickému útoku. Správnou možnost a) „Častým cílem teroristických útoků.“ označilo 100 % dotázaných ze ZŠ Purkyňova, 92 % respondentů ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Nádražní, a 84 % dotázaných ze ZŠ Tyršova, viz Obrázek 23 Graf 22.

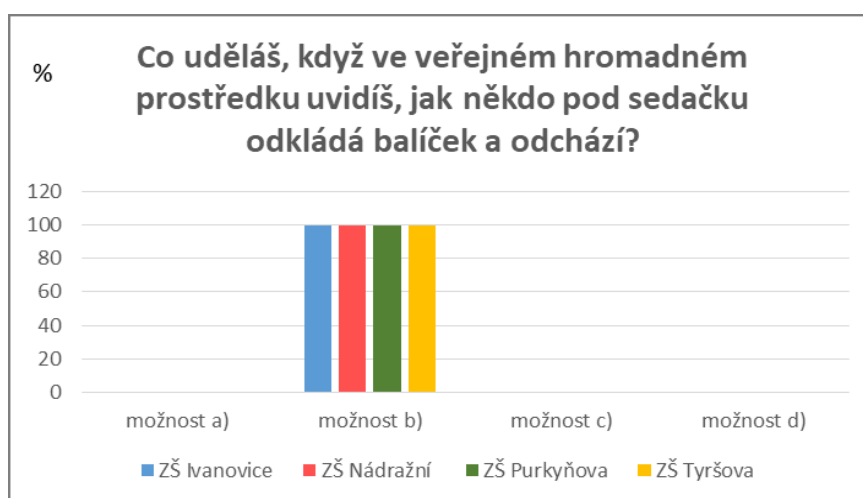
Obrázek 23 Graf 22: Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]

Další otázka v pořadí sedmá se také týkala teroristického útoku a ptala se respondentů, kde se s ním můžeme setkat. Jak můžeme vidět na Obrázku 24 v Graf 23, 100 % dotázaných ze ZŠ Purkyňova a ZŠ Tyršova a 92 % respondentů ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Nádražní označilo správnou možnost c) „Kdekoliv.“, 8 % dotázaných ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Nádražní vybralo nesprávnou možnost c) „Pouze na dovolené v rizikových státech.“

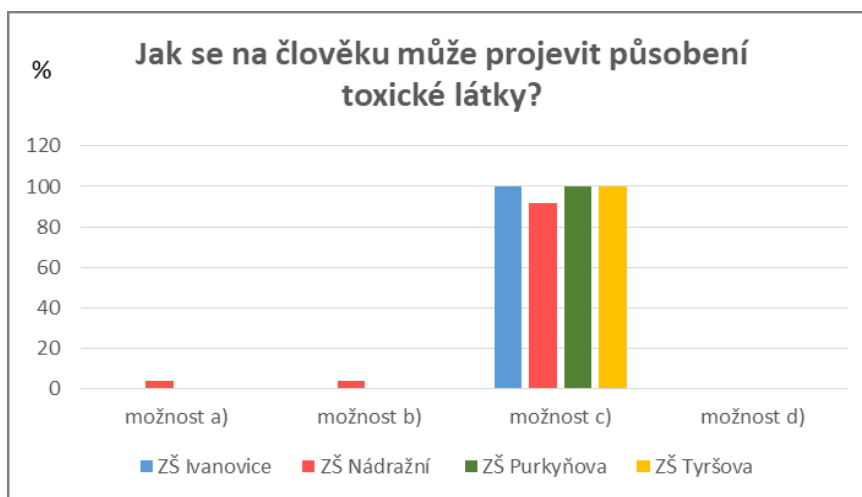
Obrázek 24 Graf 23: Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]

Osmá otázka zjišťovala, jak by se respondenti zachovali v situaci, kdy by ve veřejném hromadném prostředku někdo odložil balíček pod sedačku a odešel by. Všechny 100 % dotázaných ze všech čtyř vybraných ZŠ by se zachovalo správně, protože vybralo možnost b) „Balíček nechám ležet na místě a vyrozumím policii.“, která byla správná, viz Obrázek 25 Graf 24.

Obrázek 25 Graf 24: Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]

Otázka v pořadí **devátá** zjišťovala u dotázaných, jak se na člověku může projevit působení toxické látky. Jak můžeme vidět na Obrázku 26 v Grafu 25, téměř všichni respondenti ze všech škol znají, jak se na člověku může projevit působení toxické látky a na základě svých vědomostí vybrali možnost c) „Slzením, kašlem, pálením pokožky a zvracením.“ Pouze 4 % dotázaných ze ZŠ Nádražní vybralo možnost a) „Dobrou náladou.“ a možnost b) „Pocením, škytáním a třesem.“

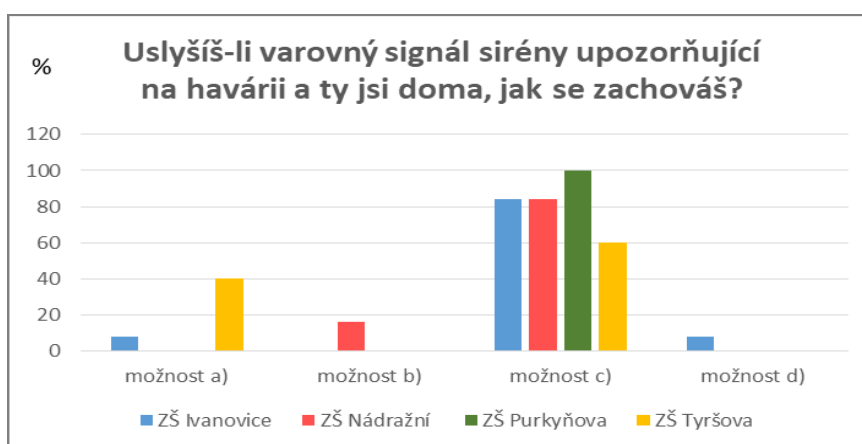
Obrázek 26 Graf 25: Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]

Otázka desátá byla zaměřena na to, kdy může dojít k úniku radioaktivních látek. Nesprávnou možnost a) „Při havárii atomové elektrárny.“ vybraly 4 % dotázaných ze ZŠ Nádražní a ZŠ Tyršova, zbytek respondentů ze všech čtyř vybraných škol označilo správnou možnost b) „Při havárii ropné rafinerie.“, viz Obrázek 27 Graf 26.

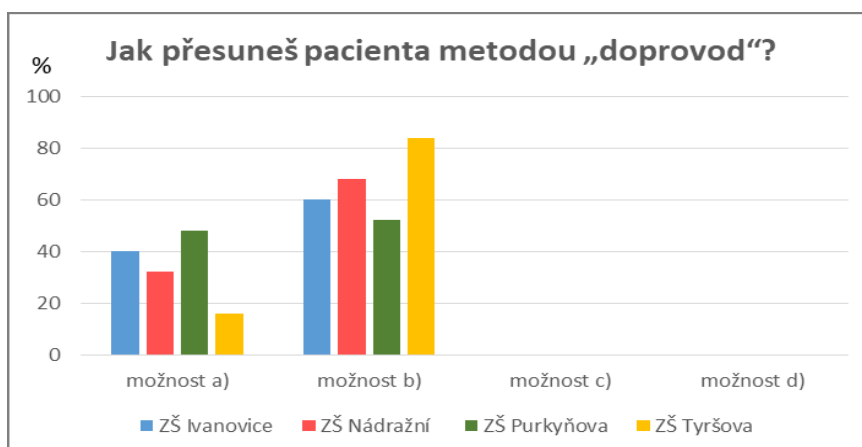
Obrázek 27 Graf 26: Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]

Jedenáctá otázka zjišťovala u respondentů, jak se zachovají, když uslyší varovný signál sirény upozorňující na havárii a oni jsou právě doma. Jak můžeme vidět na Obrázku 29 v Grafu 28, většina dotázaných se umí v dané situaci správně zachovat. Nesprávně by se zachovalo 40 % respondentů ze ZŠ Tyršova a 8 % ze ZŠ Ivanovice, kteří vybrali možnost a) „Nebudu tomu věnovat pozornost.“ Dále by se nesprávně zachovalo 16 % dotázaných ze ZŠ Nádražní, kteří označili možnost b) „Vypnu si ventilaci, pustím rádio a otevřu okna.“ a 8 % respondentů ze ZŠ Ivanovice, kteří vybrali možnost d) „Zapnu si ventilaci, utěsním okna a dveře, pustím si DVD.“

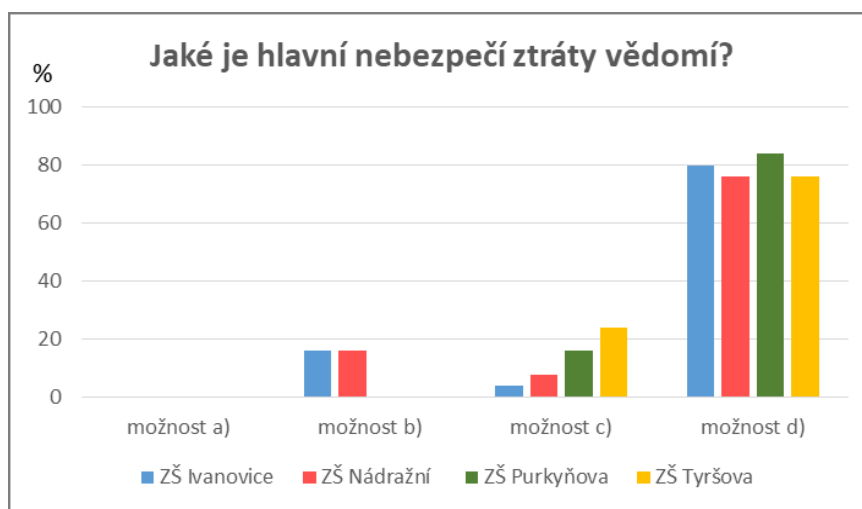
Obrázek 28 Graf 27: Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]

Otázka v pořadí **dvanáctá** se dotazovala na přesun pacienta metodou „doprovod“. Správnou možnost b) „Podepřu pacienta z boku zdravé strany a jeho ruku si dám kolem svého krku.“ vybralo 84 % dotázaných ze ZŠ Tyršova, 68 % ze ZŠ Nádražní, 60 % ze ZŠ Ivanovice a 52 % ze ZŠ Purkyňova. Ostatní dotázaní vybrali chybnou možnost a) „Podepřu pacienta z boku nemocné strany a svoji ruku si dám kolem jeho krku.“, viz Obrázek 29 Graf 28.

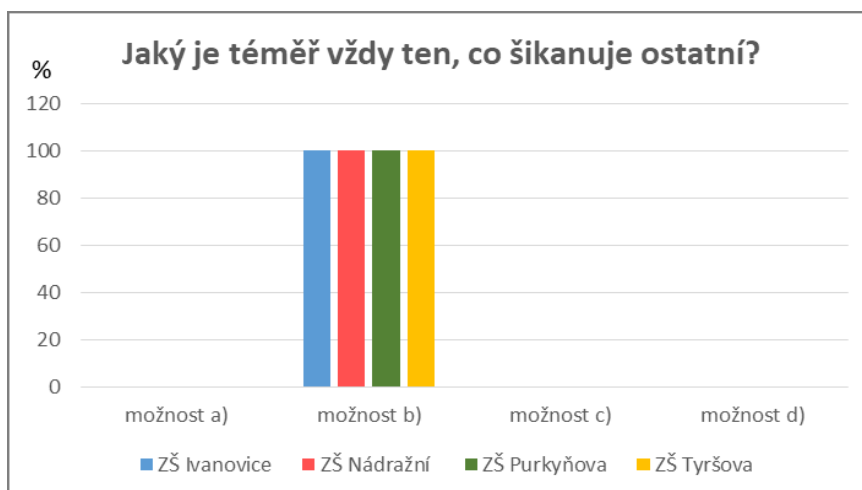
Obrázek 29 Graf 28: Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní]

Třináctá otázka zkoumala, jaké je hlavní nebezpečí ztráty vědomí. Jak můžeme vidět na Obrázku 30v Grafu 29, 84 % respondentů ze ZŠ Purkyňova, 80 % ze ZŠ Ivanovice a 76 % ZŠ Nádražní a ZŠ Tyršova označilo správnou možnost d) „Zapadnutí jazyka v důsledku uvolnění svalstva a následné udušení.“, 16 % respondentů ze ZŠ Ivanovice a ZŠ Nádražní si myslí, že je správně špatná možnost b) „Člověk neví, co se kolem něj děje.“ A 4 % dotázaných ze ZŠ Nádražní, 8 % ze ZŠ Nádražní, 16 % ze ZŠ Purkyňova a 24 % ze ZŠ Tyršova si chybně myslí, že možnost c) „Člověk si nic nepamatuje.“

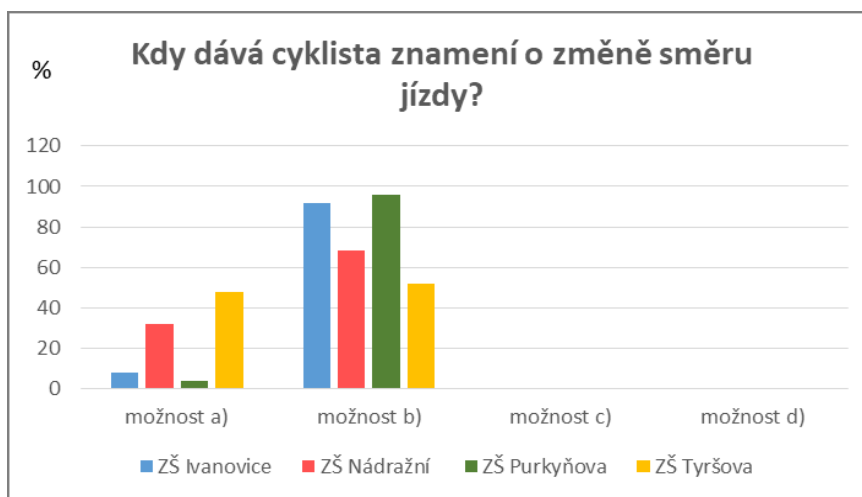
Obrázek 30 Graf 29: Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní]

Otázka v pořadí čtrnáctá zkoumala u respondentů, zda poznají chování toho, co šikanuje ostatní. Všichni dotázaní ze všech čtyř vybraných škol umí poznat chování takového člověka. Všechny 100 % respondentů ze ZŠ Ivanovice, ZŠ Nádražní, ZŠ Purkyňova a ZŠ Tyršova označilo možnost b) „Nevyrovnaný, hloupý, zakomplexovaný, zbabělý.“, viz Obrázek 31 Graf 30.

Obrázek 31 Graf 30: Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]

Předposlední **patnáctá otázka**, kdy dává cyklista znamení o změně směru jízdy, byla dle mého názoru lehká a základní z oblasti dopravy, ale přesto byl výsledek šetření u této otázky velmi překvapivý. Správnou možnost b) „Před započítím jízdního úkonu.“, vybralo 96 % dotázaných ze ZŠ Purkyňova, 92 % respondentů ze ZŠ Ivanovice, 68 % ze ZŠ Nádražní a 52 % ze ZŠ Tyršova, ostatní respondenti zvolili možnost a) „Po celou dobu jízdního úkonu.“, viz Obrázek 32 Graf 31.

Obrázek 32 Graf 31: Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]

Poslední **šestnáctá otázka** se také týkala dopravy a dotazovala se respondentů, jaké má být oblečení cyklistů a chodců. Opět se jednalo o základní a jednoduchou otázku, jejíž výsledek v tomto případě nebyl překvapivý jako u předešlé otázky. Jak můžeme vidět na Obrázku 33 v Grafu 32, správnou možnost d) „Má mít světlé a výrazné barvy, případně doplněné retroreflexivními prvky.“ vybralo 100 % respondentů ze všech čtyř vybraných škol.

Obrázek 33 Graf 32: Otázka č. 16. Zdroj: [vlastní]

Z výsledků dotazníkového šetření 9. tříd čtyř vybraných ZŠ vyplynulo, že preventivně výchovná činnost z oblasti složek IZS vyučovaná na II. stupni těchto ZŠ není příliš dostačující. Všeobecné znalosti žáci mají, ale mnohdy znají odpovědi na složitější otázky než na ty základní. Na této věkové skupině jde vidět, že ty složitější věci znají z odborných předmětů a základní vědomosti z oblasti prevence jim mnohdy chybí.

Velký problém žákům 9. tříd dělala otázka č. 3, u které skoro 30 % ze všech dotázaných žáků nevědělo, **co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“**. Tento výsledek může být ovlivněn především tím, že se žáci s tímto signálem doposud v praxi ještě nesetkali, a proto si neosvojili výklad ani z teoretické přípravy. U žáků 9. tříd nepředpokládám, že by o varovném signálu nikdy neslyšeli.

Otázky 6. a 7. týkající se terorismu nebyly pro žáky 9. tříd velkým problémem. Pouze 4 % všech dotázaných neznala správnou odpověď na zadané otázky. Tato 4 % **neví, že civilní obyvatelstvo je častým cílem teroristických útoků a že se s teroristickým útokem mohou setkat kdekoliv**, ne tak jak se domnívají, že pouze na dovolené v rizikových státech. Tuto odpověď mohou mít žáci spojenou s obavami ze zahraničních dovolených.

Velmi mě překvapila odpověď žáků 9. tříd u otázky č. 11, kdy 18 % ze všech dotázaných **neví, jak se mají zachovat v situaci, když jsou doma a varovný signál sirény upozorňuje na havárii**. Nejprekvapivěji odpovědělo 14 % žáků, že by vzniklé situaci nevěnovali pozornost. Možná je tato situace daná tím, že žáci věnují více pozornosti rizikům a hrozbám v kyberprostoru než v reálném životě.

Problém měli žáci 9. tříd i se základními otázkami č. 12 a 13 věnujícími se zdravotě. Na otázku č. 12 jak přesunout pacienta metodou „doprovod“ odpovědělo více jak 30 % žáků mylně, že se pacient podepře z boku nemocné strany a svoji ruku si dají kolem jeho krku. Obdobně na tom byli žáci s odpovědí u otázky č. 13, kdy více jak 20 % všech dotázaných žáků **neví co je hlavní nebezpečí ztráty vědomí**. Odpovědi typu, že při ztrátě vědomí člověk neví, co se kolem něj děje nebo člověk si nic nepamatuje, nejsou odpovídající znalostem žáků 9. třídy.

Velmi mě překvapil i výsledek u otázky č. 15, která se dotazovala žáků 9. tříd na to, kdy dává cyklista znamení o změně směru jízdy. Ze všech dotázaných se 23 % **chybně domnívá, že po celou dobu jízdního úkonu**. Tyto špatné odpovědi můžeme přisuzovat tomu, že dost velké procento městských dětí nepěstuje cyklistiku, a proto nemá osvojenou správnou odpověď na tuto základní otázku.

V následující tabulce Tab. 2 je procentuálně vyjádřen průměr správných odpovědí žáků 5. a 9. tříd jednotlivých vybraných základních škol, a to ze všech zodpovězených otázek položených v dotazníku.

Tab. 2 Průměr správných odpovědí žáků v procentech. Zdroj: [vlastní]

	Průměr správných odpovědí žáků v procentech			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
5. třídy	88,25	86,33	87,67	87,67
9. třídy	93,25	89,50	95,25	86,25
Souhrn	90,75	87,92	91,46	86,96

Z výše uvedených výsledků vyplynulo, že v průměru všech správných odpovědí v dotazníku jsou žáci 5. tříd vědomostně na stejné úrovni. U devátých tříd lze z výsledků pozorovat, že ZŠ Purkyňova a ZŠ Ivanovice dosahují v průměru lepších výsledků než ZŠ Nádražní a ZŠ Tyršova.

7 ROZHOVOR

V praktické části diplomové práce jsem provedl nejen dotazníkové šetření u žáku 5. a 9. tříd (viz výše), abych prověřil jejich znalosti v oblasti „Preventivně výchovné činnosti z oblasti IZS“, ale také kvalitativní šetření prostřednictvím strukturovaného rozhovoru s pedagogy, zabývajícími se na vybraných školách preventivně výchovnou činností, abych zjistil, jaká pozornost je dané problematice na školách věnována.

7.1 Cílová skupina

Cílovou skupinou se stali pedagogové prvního a druhého stupně vybraných čtyř ZŠ, jejich žáci byli zapojeni do dotazníkového šetření, a to ZŠ Ivanovice, ZŠ Nádražní, ZŠ Purkyňova a ZŠ Tyršova. Oslovení pedagogové se přímo podílí na výuce preventivně výchovné činnosti, která se dotýká oblastí ochrany člověka za běžných rizik a MU, péče o zdraví a dopravní výchovy.

7.1.1 Výsledky strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Ivanovice

- 1. Která školení či kurzy jste během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 v rámci preventivně výchovné činnosti absolvovali?**

V tomto časovém rozmezí jsme absolvovali tři setkání školních metodiků prevence na téma: „Diagnostiky sociálního klimatu a rizikového chování v třídních kolektivech“, „Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže“ a „Řešení konfliktů se žáky a práce se třídou jako prevence šikany – komunikační dovednosti, zvládání konfliktů, asertivita.“

- 2. Do jakých předmětů jsou na Vaší škole zařazeny hodiny preventivně výchovné činnosti a kolik jich je?**

Na prvním stupni do prvouky, přírodovědy, celkem jde cca o 6 až 15 hodin. Na druhém stupni do občanské výchovy, výchovy ke zdraví, člověka a jeho světa. Celkem se jedná o různý počet hodin dle jednotlivých tříd, cca od 8 až po 25 hodin.

- 3. Myslíte si, že počet hodin vyčleněných preventivně výchovné činnosti na Vaší škole je dostačující, pokud ne, uveďte počet hodin, který byste za dostačující považovali a proč?**

Myslím si, že počet hodin je dostačující.

4. Jsou materiály potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti dostupné a odpovídající potřebám výuky?

Ano, materiály k výuce jsou nám dostupné a odpovídají potřebám výuky.

5. Máte na Vaší škole pomůcky potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti a je jejich množství dostačující?

Ano, na škole máme potřebné pomůcky k dané výuce a jejich množství je dostačující.

6. Absolvovali jste s žáky během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 nějaké exkurse v rámci preventivně výchovné činnosti, pokud ano, tak jaké a kolik?

S žáky jsme zapojeni do projektu Bezpečně v kyberprostoru, který vyhlásila Policie ČR a do výchovně vzdělávacího programu „Memento – dramatizace románu Radka Johna“, který je zaměřen na protidrogovou prevenci a prevenci rizikového chování.

7. Pořádaly některé složky integrovaného záchranného sboru u Vás na škole během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 besedy a přednášky? Pokud ano, tak jaké, uveďte počet a jejich téma?

Ano, ve spolupráci s Policií ČR, ZZS a HZS pořádala naše škola branný den spojený s dopravní výchovou, zdravotněvzdělávací a praktickou ukázkou evakuace školy. Tyto praktické ukázky jsou pro žáky velmi důležité a určitě je dokáží obohatit v oblasti prevence daleko více než teoretická výuka.

8. Je něco, co byste v rámci preventivně výchovné činnosti na Vaší škole zlepšili?

Uvítali bychom více času a prostoru pro školního metodika prevence, který v současné době působí ve škole pouze na částečný úvazek.

Z výsledků strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Ivanovice vyplývá, že se škola v preventivně výchovné činnosti zaměřuje především na oblast chování žáků v kolektivu, prevenci rizikového chování a šikany. Tyto oblasti jsou v současné době na školách jistě velmi důležité, ale proškolení pedagogů v preventivně výchovné činnosti z oblasti ochrany obyvatelstva, zdravotněvzdělávací a dopravy chybí. Prevence je na ZŠ Ivanovice začleněna do základních předmětů a počet hodin je dán věkem dětí. Pedagogové si myslí, že počet hodin je dostačující, stejně jako pomůcky a jejich množství. S žáky je škola zapojena do projektů na téma kyberšikana a protidrogová prevence. Stojí za povšimnutí,

že chybí zapojení školy do projektů např. v rámci ochrany obyvatelstva, zdravotní péče a dopravy. Škola pro žáky uskutečnila alespoň branný den, kde se s těmito tématy mohli setkat. Velký přínos v preventivně výchovné činnosti škola spatřuje v celém úvazku školního metodika prevence, ale jelikož ZŠ Ivanovice svoji preventivní činnost orientuje na rizikové chování žáků a jeho prevenci, tak nepředpokládám, že v oblasti preventivně výchovné činnosti by se zlepšila oblast branné výchovy. Jeden branný den nemůže přispět k výchově, která by odpovídala požadované úrovni znalostí žáků v této oblasti.

7.1.2 Výsledky strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Nádražní

1. Která školení či kurzy jste během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 v rámci preventivně výchovné činnosti absolvovali?

V uvedeném období jsme se zúčastnili školení první pomoci a dále několika školení, která se týkala vztahů mezi žáky.

2. Do jakých předmětů jsou na Vaší škole zařazeny hodiny preventivně výchovné činnosti a kolik jich je?

Hodiny preventivně výchovné činnosti jsou zařazeny na prvním stupni do hodin prvouky a na druhém stupni do hodin občanské výchovy a rodinné výchovy. Na naší škole se zabýváme prevencí šikany a projevů agrese, rizikovým chováním v dopravě, kyberšikanou, záškoláctvím, rizikovými sporty, rasismem a xenofobií, působení sekt a extrémistických náboženských směrů, rizikovým sexuálním chováním, poruchami příjmu potravy, užíváním tabáku, užíváním alkoholu, užíváním dalších návykových látek, závislostním chováním pro nelátkové závislosti (hazard, počítačové hry apod.) a kriminálním chování. Druh prevence je závislý na věku žáků a počet hodin je závislý na jednotlivých třídách, např. v 1. třídě je to 7 hodin různých prevencí, v 5. třídě je to 24 hodin, v 6. třídě je to 21 hodina a v 9. třídě je to 29 hodin všech již zmíněných prevencí.

3. Myslíte si, že počet hodin vyčleněných preventivně výchovné činnosti na Vaší škole je dostačující, pokud ne, uveďte počet hodin, který byste za dostačující považovali a proč?

Myslím, že počet hodin vyčleněných preventivně výchovné činnosti je dostačující.

4. Jsou materiály potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti dostupné a odpovídající potřebám výuky?

Materiály k výuce těchto témat jsou dostupné, průběžně jsou doplňovány a většinou odpovídají potřebám výuky.

5. Máte na Vaší škole pomůcky potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti a je jejich množství dostačující?

Na naší škole mají pomůcky k této výuce jednak vyučující Prvouky, Občanské výchovy a Rodinné výchovy. Dále některé pomůcky mají i třídní učitelé, kteří je využívají i na třídnických hodinách.

6. Absolvovali jste s žáky během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 nějaké exkurse v rámci preventivně výchovné činnosti, pokud ano, tak jaké a kolik?

Ano, v září 2018 všechny ročníky absolvovaly den První pomoci na vyškovském náměstí, kde byly přítomny veškeré složky IZS. Dále 1. - 5. ročník navštívil v květnu 2019 HZS ve Vyškově, kde probíhal Den otevřených dveří a v červnu 2019 vybrané třídy 2. stupně absolvovaly Den Prevence s Policií ČR ve Vyškově.

7. Pořádaly některé složky integrovaného záchranného sboru u Vás na škole během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 besedy a přednášky? Pokud ano, tak jaké, uveďte počet a jejich téma?

Ve druhém pololetí loňského školního proběhla přednáška a beseda o první pomoci, Dále se konalo jako každý rok branné cvičení, kterého se účastní všichni žáci školy.

8. Je něco, co byste v rámci preventivně výchovné činnosti na Vaší škole zlepšili?

Myslím, že preventivně výchovné činnosti je na naší škole věnováno dostatek času a spolupráce se všemi složkami IZS je velmi dobrá.

Z výsledků strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Nádražní vyplývá, že i tato škola školení pedagogů zaměřuje především na preventivně výchovnou činnost v oblasti chování žáka a její prevenci. Prevence je na ZŠ Nádražní začleněna do základních předmětů a počet hodin je opět dán věkem dětí. Spektrum prevencí je velmi široké, ale oblast ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví zcela chybí. Pedagogové si myslí, že počet hodin je dostačující, stejně jako pomůcky a jejich množství. Hodiny preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany člověka za běžných rizik

a mimořádných událostí, dopravní výchovy a péče o zdraví i zde na škole nahrazují absolvováním exkurzí v rámci dnů strávenými se složkami IZS. Na ZŠ Nádražní pořádají přednášky o první pomoci a každoročně branné cvičení. Pedagogové si myslí, že preventivně výchovné činnosti je věnován dostatek času a nepotřebují nic zlepšovat. Stojí za povšimnutí, že i na této škole chybí v rámci výuky preventivně výchovné činnosti oblast ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví.

7.1.3 Výsledky strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Purkyňova

1. Která školení či kurzy jste během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 v rámci preventivně výchovné činnosti absolvovali?

Absolvovali jsme školení týkající se krizových situací a mimořádných událostí.

2. Do jakých předmětů jsou na Vaší škole zařazeny hodiny preventivně výchovné činnosti a kolik jich je?

Na 1. stupni je preventivně výchovná činnost vyučována v hodinách prvouky a přírodovědy, jejich počet je různý dle ročníku třídy, cca 7 až 16 hodin. Na 2. stupni je preventivně výchovná činnost vyučována v hodinách výchovy ke zdraví a občanské výchově, jejich počet je různý dle ročníku třídy, cca 10 až 20 hodin. Věnujeme se mimořádným událostem, bezpečnosti na silnici a kyberšikaně.

3. Myslíte si, že počet hodin vyčleněných preventivně výchovné činnosti na Vaší škole je dostačující, pokud ne, uveďte počet hodin, který byste za dostačující považovali a proč?

Myslím si, že počet hodin je dostačující.

4. Jsou materiály potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti dostupné a odpovídající potřebám výuky?

Ano, materiály máme pořízené z internetových stránek a jsou odpovídající našim potřebám.

5. Máte na Vaší škole pomůcky potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti a je jejich množství dostačující?

Ano, na škole máme potřebné pomůcky k dané výuce a jejich množství také odpovídá potřebám naší školy, stejně jako potřebné materiály.

- 6. Absolvovali jste s žáky během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 nějaké exkurse v rámci preventivně výchovné činnosti, pokud ano, tak jaké a kolik?**

Na naší škole se pro všechny ročníky pořádá pravidelná celoškolská akce na téma „Mimořádné události“. Dále v rámci projektu „Žijme spolu, pomáhejme si“ mají žáci všech tříd některé aktivity přizpůsobeny preventivně výchovné činnosti např. kyberšikaně, bezpečnosti na silnicích aj.

- 7. Pořádaly některé složky integrovaného záchranného sboru u Vás na škole během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 besedy a přednášky? Pokud ano, tak jaké, uveďte počet a jejich téma?**

Ano, v rámci celoškolského projektu „Mimořádné události“ má vždy jedno stanoviště HZS a jedno Střední zdravotní škola Vyškov.

- 8. Je něco, co byste v rámci preventivně výchovné činnosti na Vaší škole zlepšili?**

Myslím si, že se na naší škole preventivně výchovné činnosti věnujeme dostatečné množství času.

Z výsledků strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Purkyňova vyplývá, že pedagogové se v rámci svého vzdělávání věnují preventivně výchovné činnosti týkající se krizových situací a mimořádných událostí. Prevence je na ZŠ Purkyňova začleněna do základních předmětů a počet hodin je dán věkem dětí. Preventivně výchovnou činností škola orientuje na mimořádné události, bezpečnost na silnici a kyberšikaně. Pedagogové si myslí, že počet hodin je dostačující, stejně jako pomůcky a jejich množství. Škola v rámci prevence a výuky pořádá pravidelné akce zaměřené na téma mimořádné události, bezpečnost na silnici a kyberšikana, kde teoretickou výuku podporuje prakticky. V rámci praktické přípravy úzce spolupracuje se složkami IZS. Pedagogové si myslí, že preventivně výchovné činnosti věnují dostatek času. Na základě zjištěných skutečností vyplývá, že ZŠ Purkyňova svoji preventivně výchovnou činnost vnímá především v rámci preventivně výchovné činnosti v oblasti ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovy a kyberšikany.

7.1.4 Výsledky strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Tyršova

- 1. Která školení či kurzy jste během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 v rámci preventivně výchovné činnosti absolvovali?**

Žádné speciální kurzy pro učitele na naší škole nejsou. Vzdělávání je individuální prostřednictvím internetu. Paní učitelka, která dokončila studium na pedagogické fakultě jako výchovný poradce, nám s prevencí velmi výrazně pomáhá.

- 2. Do jakých předmětů jsou na Vaší škole zařazeny hodiny preventivně výchovné činnosti a kolik jich je?**

Na prvním stupni jsou hodiny prevence zařazeny do předmětů Člověk a jeho svět, Práce s počítačem, Dopravní výchova, průřezově a tematicky i v jiných předmětech (tzv. když na danou prevenci přijde řeč). Na druhém stupni jsou hodiny prevence zařazeny do předmětů výchova k občanství, Výchova ke zdraví, Práce s počítačem.

Počet se těžko odhaduje, jelikož není přesně stanoven. Navíc tento počet doplňujeme v rámci besed a různých projektů.

- 3. Myslíte si, že počet hodin vyčleněných preventivně výchovné činnosti na Vaší škole je dostačující, pokud ne, uveďte počet hodin, který byste za dostačující považovali a proč?**

Myslím si, že je přiměřený.

- 4. Jsou materiály potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti dostupné a odpovídající potřebám výuky?**

Materiály k výuce máme z internetu a brožury z preventivních programů, myslím, že jsou dostačující.

- 5. Máte na Vaší škole pomůcky potřebné k výuce preventivně výchovné činnosti a je jejich množství dostačující?**

Ano, na škole máme i potřebné pomůcky a jsou dostačující.

- 6. Absolvovali jste s žáky během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 nějaké exkurse v rámci preventivně výchovné činnosti, pokud ano, tak jaké a kolik?**

Ano, 2. a 6. ročníky v rámci programu Hasík absolvovaly exkursi na HZS ve Vyškově. Dále v rámci výuky navštěvovaly dopravní hřiště.

7. Pořádaly některé složky integrovaného záchranného sboru u Vás na škole během školního roku 2018/2019 a první poloviny školního roku 2019/2020 besedy a přednášky? Pokud ano, tak jaké, uveďte počet a jejich téma?

Za dané období se ve spolupráci s IZS na naší škole konalo asi 14 besed. Mezi tyto besedy patřily besedy v rámci programu Hasík, dále besedy s Policií ČR na téma „Kyberšikana“ a preventivně výchovné besedy se ZZS ke správné výživě aj.

8. Je něco, co byste v rámci preventivně výchovné činnosti na Vaší škole zlepšili?

Vhodným doplněním by byly besedy ve spolupráci s rodiči našich žáků.

Z výsledků strukturovaného řízeného rozhovoru s pedagogem ZŠ Tyršova vyplývá, že vzdělávání pedagogů v oblasti preventivně výchovné činnosti je individuální. Prevence je na ZŠ Tyršova začleněna do základních předmětů a počet hodin není přesně stanoven. Pedagogové si myslí, že počet hodin je dostačující, stejně jako pomůcky a jejich množství. V rámci výuky 5. ani 9. třídy neabsolvovali žádné exkurze, ale v rámci preventivně výchovné činnosti pořádala škola 14 besed s vybranými složkami IZS. Pedagogové by uvítali, kdyby v rámci besed došlo ke spolupráci s rodiči žáků. Na základě zjištěných poznatků můžeme konstatovat, že ZŠ Tyršova nemá zájem o proškolení pedagogů v rámci preventivně výchovné činnosti a jako jediná nechává přípravu pouze na individuální přípravě pedagogů. Na nestanoveném počtu hodin preventivně výchovné činnosti na škole lze spatřit nedůležitost této výchovy v rámci výuky, ale naopak na počtu pořádaných besed lze konstatovat, že výuka je v tomto případě nahrazována danými besedami. Nelze přesně definovat, proč škola spatřuje přítomnost rodičů žáků na besedách jako přínos, snad v tom, že by absolvování těchto besed bylo pro žáky povinné a díky rodičům by byla věnována větší pozornost všech zúčastněných žáků. Větší přínos rodičů by byl možná v přítomnosti na školních preventivně výchovných dnech, kde by bylo oceněno jejich zapojení do potřebné pomoci.

8 NÁVRHOVÁ OPATŘENÍ

Do oblasti vzdělávání byla v předchozích letech na návrh MŠMT ČR zařazena témata související s bezpečností. Těchto témat je velmi mnoho a není definováno, kolik vyučujících hodin má být konkrétnímu nebezpečí věnováno. Toto rozhodnutí je zcela ponecháno v kompetenci ředitelů jednotlivých škol. Na základě těchto pravomocí se ze škol v současné době začala vytrácet témata související s původní brannou výchovou, a to běžná ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví. Místo nich začala v preventivně výchovné činnosti převažovat témata šikany, projevů agrese, kriminálního chování, kyberšikany, záškoláctví, rizikových sportů, rizikového chování v dopravě, rasismu, xenofobie, působení sekt a extrémistických náboženských směrů, rizikového sexuálního chování, poruch příjmu potravy, užívání tabáku, užívání alkoholu, užívání dalších návykových látek a závislostního chování pro nelátkové závislosti (např. hazard, počítačové hry aj.).

První návrhové opatření se dotýká samotných školení. Školám by měl být stanoven společný rámcový plán týkající se preventivně výchovné činnosti, který by stanovil konkrétní témata bezpečnosti pro danou věkovou skupinu žáků, jejich přesný počet, aby ve výuce nebyla opomenuta i základní témata jako je ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví, protože tato témata představují stejně závažnou hrozbu jako témata, kterým je v současné době věnována větší pozornost.

Druhé návrhové opatření se týká proškolení pedagogů v oblasti preventivně výchovné činnosti. Toto proškolení by opět mělo být celoplošné, organizované, přesně definované a tematicky dané, aby se nestávalo, že pedagogové určitých škol projdou mnoha školeními s různým bezpečnostním zaměřením, pedagogové jiných škol jen školením zabývajícím se jedním bezpečnostním rizikem a na ostatních školách jsou pedagogové odkázáni jen na individuální přípravu. Takový přístup má za následek zcela nevyrovnané dosažení znalostí žáků na jednotlivých školách v oblasti preventivně výchovné činnosti, což vede žáky k neznalosti základních věcí spojených s jejich bezpečností.

Třetí návrhové opatření se týká dostupných materiálů k výuce preventivně výchovné činnosti. Využívání dostupných výukových materiálových podkladů vytvořených složkami IZS by mělo být zcela organizované a účelné, aby výuka probíhala na základě odborných znalostí a praktických ukázek, které jsou nutností pro osvojení znalostí z preventivně výchovné činnosti, která nemá v dnešní době určena žádná pravidla.

S tím souvisí následující čtvrté opatření, aby preventivně výchovnou činností na školách vyučoval pouze jeden pedagog, který by na škole působil jako školní metodik prevence. Škola by tak získala osobu, která by v rámci různých prevencí mohla kdykoliv poskytnout žákům a pedagogům cenné rady, měla by všeobecný rozhled ze všech oblastí bezpečnosti. Škole by tak vznikly menší finanční náklady vynaložené na vzdělání spojené s preventivně výchovnou činností pedagogů.

Poslední páté návrhové opatření souvisí s vytvořením společné ucelené spolupráce mezi složkami IZS a školami, na základě, které by vznikl projekt společných branných dnů, kterých by se organizovaně účastnily všechny složky IZS a školy v daném obvodu těchto složek IZS. Tyto branné dny by se mohly konat dvakrát ročně, aby se na začátku školního roku žáci seznámili s problematikou následujícího školního roku a na konci si pověřili vědomosti a dovednosti získané během uplynulého školního roku.

ZÁVĚR

Česká republika se v současné době potýká s nejednotnou koncepcí výuky preventivně výchovné činnosti na školách. Zrušením zákona č. 73/1973 Sb., o branné výchově, k 1. červenci 1991, přišla školská zařízení o výuku branné výchovy. Na základě nového pokynu MŠMT ČR pod č. j. 12 050/03–22 dne 4. 3. 2003 se do vzdělávacích programů základních, středních, speciálních a vyšších odborných škol vrátila do výuky tématika běžná ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví, a to v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. Rozvržení témat do jednotlivých předmětů zůstalo zcela v kompetenci ředitelů jednotlivých škol.

V současnosti je při výuce kladen důraz na témata zcela odlišná od ochrany člověka za mimořádných událostí, jedná se především o preventivně výchovnou činnost na téma šikany, projevů agrese, kriminálního chování, kyberšikany, záškoláctví, rizikových sportů, rizikového chování v dopravě, rasismu, xenofobie, působení sekt a extrémistických náboženských směrů, rizikového sexuálního chování, poruch příjmu potravy, užívání tabáku, užívání alkoholu, užívání dalších návykových látek a závislostního chování pro nelátkové závislosti aj. Ochrana člověka za mimořádných událostí je řešena spíše formou besed s orgány IZS a různými exkurzemi a dny otevřených dveří na stanicích těchto orgánů.

Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo zjištěno, že žákům na I. a II. stupni základních škol v současné době chybí ucelený přehled a hlubší vědomosti v běžné ochraně člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchově a péči o zdraví. Do škol by se měla opět vrátit výuka branné výchovy jako samostatný předmět, protože problematika běžné ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchovy a péče o zdraví má i v dnešní době velký význam.

Dále na základě výsledků řízeného rozhovoru s pedagogy I. a II. stupně základních škol vyplynulo, že příprava v oblasti preventivně výchovné činnosti je ponechána na samostudiu anebo vzdělávání probíhá ve zcela jiných tématech, než je běžná ochrana člověka za běžných rizik a mimořádných událostí, dopravní výchova a péče o zdraví. Někteří pedagogové by uvítali, kdyby preventivně výchovná činnost byla svěřena do kompetence jednoho pedagoga, který by na škole působil jako metodik prevence. Na základě získaných poznatků lze konstatovat, že závěry z rozhovorů korespondují s úrovní znalostí žáků vybraných škol.

Vytyčené cíle v diplomové práci byly splněny. Celkový stav preventivně výchovné činnosti na I. a II. stupni vybraných ZŠ v oblasti branné výchovy je na neuspokojivé úrovni.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

CLAPHAM, Andrew, 2015. The 1949 Geneva Conventions. Oxford: Oxford University Press. ISBN 978-0-19-967544-9

DÖRMANN, Knut, Liesbeth LIJNZAAD, Marco SASSÒLI, Philip SPOERRI a Jean-Marie. HENCKAERTS, 2016. Commentary on the First Geneva Convention: Convention (I) for the Amelioration of the Condition of the Wounded and Sick in Armed Forces in the Field. Cambridge. ISBN 978-131-6621-233

DURDOVÁ, Irena, 2010. Vybrané kapitoly z mezilidské komunikace. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava. ISBN 978-80-248-2164-1.

FREY, Petr, 2011. Marketingová komunikace: nové trendy 3.0. 3., rozš. vyd. Praha: Management Press. ISBN 978-80-7261-237-6.

HALAŠKA, Jiří a Rebeka RALBOVSKÁ, 2017. Ochrana obyvatelstva v případě krizových situací a mimořádných událostí nevojenského charakteru V: studia. Praha: ČVUT v Praze. ISBN 978-80-01-06116-9.

HENDL, Jan, 2016. Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0982-9.

HORÁK, Rudolf, 2011. Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu: [prevence řešení mimořádných krizových situací]. Praha: Linde. ISBN 978-80-7201-827-7

HORÁK, Rudolf et al., 2015. Zásady ochrany společnosti. Ostrava: Key Publishing. Monografie (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-236-5.

HYLÁK, Čestmír a Ján PIVOVARNÍK, 2016. Individuální a kolektivní ochrana obyvatelstva ČR. Praha: Ministerstvo vnitra - generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-87544-18-1.

KAVAN, Štěpán, 2015. Ochrana obyvatelstva II. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií. ISBN 978-80-87472-92-7.

KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, Danuše KRATOCHVÍLOVÁ a Libor FOLWARCZNY, 2013. Ochrana obyvatelstva. 2., aktualiz. vyd. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-134-7.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2006 s výhledem do roku 2015: schválená usnesením vlády č. 417 ze dne 22. dubna 2002 se zapracováním změn schválených usnesením vlády ze dne 5. ledna 2005 č. 21. Vyd. 2. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2005. ISBN 80-86640-49-3.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020: schválená usnesením vlády č. 165 ze dne 25. února 2008. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2008. ISBN 978-80-86640-91-4.

Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2020 s výhledem do roku 2030. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2014. ISBN 978-80-86466-50-7.

KOPECKÝ, Miroslav, Eleonóra TILCEROVÁ a Jaromír ŠIMAN, 2014. Ochrana člověka za mimořádných událostí. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4094-1.

KROUPA, Miroslav a Milan ŘÍHA, 2011. Integrovaný záchranný systém. 4., aktualiz. vyd. Praha: Armex. Skripta pro střední a vyšší odborné školy. ISBN 978-80-87451-01-4.

LOŠEK, Václav, 2013. Integrovaný záchranný systém. Uherské Hradiště: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. ISBN 978-80-7454-287-9.

MARTÍNEK, Bohumír, 2014. Metodický manuál pro přípravu preventistů ochrany obyvatelstva. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-146-0.

MARTÍNEK, Bohumír a Jan TVRDEK, 2010. Ochrana obyvatelstva II. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze. ISBN 978-80-7251-323-9.

MATOUŠEK, Jiří, Iason URBAN a Petr LINHART, 2008. CBRN: detekce a monitorování, fyzická ochrana, dekontaminace. V Ostravě: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. Spektrum (Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství). ISBN 978-80-7385-048-7.

MIŠOVIČ, Ján, 2019. Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor. Praha: Slon. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-285-2

Ochrana obyvatelstva a krizové řízení: skripta, 2015. Praha: Ministerstvo vnitra – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. ISBN 978-80-86466-62-0

SMITH, Clifton L. a Dvid J. BROOKS. Security science: the theory and practice of security. Oxford: Elseveir, 2013. ISBN 978-0-12-394436-8.

SVOBODA, Ivo a Radim VIČAR, 2012. Právo bezpečnosti a ochrany člověka. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-6004-3.

ŠTĚTINA, Jiří, 2014. Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4578-7.

TAHAL, Radek, 2017. Marketingový výzkum: postupy, metody, trendy. Praha: Grada Publishing. Expert (Grada). ISBN 978-802-7102-068.

VILÁŠEK, Josef, Miloš FIALA a David VONDRÁŠEK, 2014. Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2477-8.

Elektronické zdroje

Audit národní bezpečnosti [online]. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, odbor bezpečnostní politiky a prevence kriminality, 2016 [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Audit-narodni-bezpecnosti-20161201.pdf>

Bezpečnost silničního provozu: II. Stupeň ZŠ Ibesip.cz [online]. ©2020 [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.ibesip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti/Zaci-zakladnich-skol/II-Stupen-ZS>

ČESKO. Ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 3. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-110>

ČESKO. Vyhláška č. 247/2001 Sb., Ministerstva vnitra o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-247>

ČESKO. Vyhláška č. 328/2001 Sb., Ministerstva vnitra o některých podrobnostech zabezpečení integrovaného záchranného systému. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-328>

ČESKO. Vyhláška č. 380/2002 Sb., Ministerstva vnitra k přípravě a provádění úkolů ochrany obyvatelstva. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-380>

ČESKO. Zákon č. 40/1961 Sb., o obraně Československé socialistické republiky. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1961-40>

ČESKO. Zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1973-73>

ČESKO. Zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1951-92>

ČESKO. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů. In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-239>

ČESKO. Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: Zákony pro lidi.cz [online]. AION CS ©2010-2020 [cit. 16. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-561>

Disaster Risk Reduction in School Curricula: Case Studies from Thirty Countries [online]. [cit. 20-1-20]. Dostupné z: <https://www.unicef.org/education/files/DRRinCurricula Mapping30 countriesFINAL.pdf>

Dopravní výchova dětí. Ibesip.cz [online]. ©2020 [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.ibesip.cz/Tematicke-stranky/Dopravni-vychova-deti/Zaci-zakladnich-skol/II-Stupen-ZS>

HODAČOVÁ, Veronika. Zpravodajství 2019: Zebra se představuje v novém kabátu. Policie.cz [online]. Policie ČR, 2019 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/zebra-se-predstavuje-v-novem-kabatu.aspx>

Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol. Hasiciproskoly.cz [online]. HZS Zlínského a Ústeckého kraje [cit. 2020-05-27]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/uvod>

Komplexní podpora HZS ČR pro výuku Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí na 2. stupni základních škol: Materiál ke stažení. Hasiciproskoly.cz [online]. HZS Zlínského a Ústeckého kraje [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.hasiciproskoly.cz/material-ke-stazeni>

Návody. Krizport.firebrno.cz [online]. Portál krizového řízení JmK, ©2018 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/navody>

PAULUS, František a et al. Analýza hrozeb pro Českou republiku: Závěrečná zpráva [online]. Praha, 2015 [cit. 2020-06-02]. Dostupné z: [file:///C:/Users/User/Downloads/Anal%C3%BDza_hrozeb_-_zpr%C3%A1va%20\(7\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/Anal%C3%BDza_hrozeb_-_zpr%C3%A1va%20(7).pdf)

Pokyn MŠMT k začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí... [online]. V Praze: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, ©2003 [cit. 2020-01-13]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ministerstvo/pokyn-msmt-k-zacleneni-tematiky-ochrany-cloveka-za-mimoradnych-dalosti-do-vzdelavacich-programu-a-dodatek-k-ucebnim-dokumentum-pro-zakladni-skoly-stredni-skoly-specialni-skoly-a-vyssi-odborne-skoly-ochrana-cloveka-za-mimoradnych-udalosti-1?highlight=Words=050%2F03>

Propagační a jiné materiály. Krizport.firebrno.cz [online]. Portál krizového řízení JmK, ©2018 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/navody/propagacni-materialy>

Přehled témat. Krizport.firebrno.cz [online]. Portál krizového řízení JmK, ©2018 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/navody/prehled-temat>

Rady pro občany. Krizport.firebrno.cz [online]. Portál krizového řízení JmK, ©2018 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <http://krizport.firebrno.cz/navody/rady-pro-obcany>

Statistické ročenky Hasičského záchranného sboru ČR: Statistická ročenka 2019. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2015-2019 [cit. 2020-06-01]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

Usnesení vlády České republiky: k Analýze hrozeb pro Českou republiku [online]. 2016 [cit. 2020-02-02]. Dostupné z: [file:///C:/Users/User/Downloads/UV_369_Analyza_hrozeb%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/User/Downloads/UV_369_Analyza_hrozeb%20(2).pdf)

Vládní nařízení č. 83/1935 Sb., o živnosti výroby, opravy a prodeje plynových masek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/6221/1/2>

Vládní nařízení č. 127/1938 Sb., jímž se vydávají další předpisy o pořizování plynových masek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/7185/1/2>

Vládní nařízení č. 136/1938 Sb., o živnosti výroby, opravy a prodeje plynových masek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 15. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/7194/1/2>

Vládní nařízení č. 192/1937 Sb., Novela vl. nař. o živnosti výroby plynových masek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/6962/1/2>

Vládní nařízení č. 196/1938 Sb., o nákladech na nucené odsunutí obyvatelstva, zvířat a jiných věcí. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/7254/1/2>

Vládní nařízení č. 199/1935 Sb., jímž se vydávají některé předpisy o pořizování plynových masek. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [cit. 10. 2. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/6337/1/2>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Historie a současnost. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2013 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2019 [cit. 2020-01-26]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru-v-ramci-pripravy-obyvatelstva.aspx>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Preventivně výchovná činnost Hasičského záchranného sboru. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2020 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/preventivne-vychovna-cinnost-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Projekty k podpoře výuky na školách. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2020 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/projekty-k-podpore-vyuky-na-skolach.aspx>

Výchova a vzdělávání obyvatelstva: Vzdělávací programy a projekty. Hzscr.cz [online]. Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, ©2020 [cit. 2020-01-27]. Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/vzdelavaci-programy-a-projekty.aspx>

Zákon č. 75/1938 Sb., o ochraně proti leteckým útokům. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 15. ledna 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/7133/1/2>

Zákon č. 82/1935 Sb., o ochraně a obraně proti leteckým útokům. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 15. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/6220/1/2>

Zákon č. 184/1937 Sb., o branné výchově. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR [vid. 15. 1. 2020]. Dostupné z: <https://www.noveaspi.cz/products/lawText/1/6954/1/2>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	a jiné
atd.	a tak dále
CO	Civilní obrana
CPO	Civilní protiletectká obrana
ČR	Česká republika
ČSLA	Československé lidové armády
ČSR	Československé republiky
GŘ	Generální ředitelství
HZS	Hasičský záchranný sbor
IZS	Integrovaný záchranný systém
JmK	Jihomoravský kraj
JPO	Jednotka požární ochrany
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
JSVV	Jednotný systém varování a vyrozumění
KOPIS	Krajské operační a informační středisko
KŘ	Krajské ředitelství
KS	Krizová situace
MŠMT	Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy
MU	Mimořádná událost
MV	Ministerstvo vnitra
např.	například
odst.	odstavec
OOB	Ochrana obyvatelstva
PO	Požární ochrana
popř.	popřípadě

Sb.	Sbírky
SVAZARM	Svaz pro spolupráci s armádou
Tab.	Tabulka
ust.	ustanovení
ÚVOO	Ústřední výbor obrany obyvatelstva
ZŠ Ivanovice	Základní škola Ivanovice na Hané
ZŠ Nádražní	Základní škola Vyškov, Nádražní 5
ZŠ Purkyňova	Základní škola Vyškov, Purkyňova 39
ZŠ Tyršova	Základní škola Tyršova Slavkov u Brna
ZZS	Zdravotnická záchranná služba

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Struktura bezpečnostního systému státu ČR. (Martínek, 2014, s 1)	22
Obrázek 2 Graf 1: Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]	50
Obrázek 3 Graf 2: Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]	50
Obrázek 4 Graf 3: Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní]	51
Obrázek 5 Graf 4: Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní]	51
Obrázek 6 Graf 5: Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní]	52
Obrázek 7 Graf 6: Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]	52
Obrázek 8 Graf 7: Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]	53
Obrázek 9 Graf 8: Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]	53
Obrázek 10 Graf 9: Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]	54
Obrázek 11 Graf 10: Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]	54
Obrázek 12 Graf 11: Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]	55
Obrázek 13 Graf 12: Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní]	55
Obrázek 14 Graf 13: Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní]	56
Obrázek 15 Graf 14: Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]	56
Obrázek 16 Graf 15: Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]	57
Obrázek 17 Graf 16: Otázka č. 16. Zdroj: [vlastní]	57
Obrázek 18 Graf 17: Otázka č. 1. Zdroj: [vlastní]	59
Obrázek 19 Graf 18: Otázka č. 2. Zdroj: [vlastní]	59
Obrázek 20 Graf 19: Otázka č. 3. Zdroj: [vlastní]	60
Obrázek 21 Graf 20: Otázka č. 4. Zdroj: [vlastní]	60
Obrázek 22 Graf 21: Otázka č. 5. Zdroj: [vlastní]	61
Obrázek 23 Graf 22: Otázka č. 6. Zdroj: [vlastní]	61
Obrázek 24 Graf 23: Otázka č. 7. Zdroj: [vlastní]	62
Obrázek 25 Graf 24: Otázka č. 8. Zdroj: [vlastní]	62
Obrázek 26 Graf 25: Otázka č. 9. Zdroj: [vlastní]	63
Obrázek 27 Graf 26: Otázka č. 10. Zdroj: [vlastní]	63
Obrázek 28 Graf 27: Otázka č. 11. Zdroj: [vlastní]	64
Obrázek 29 Graf 28: Otázka č. 12. Zdroj: [vlastní]	64
Obrázek 30 Graf 29: Otázka č. 13. Zdroj: [vlastní]	65
Obrázek 31 Graf 30: Otázka č. 14. Zdroj: [vlastní]	65
Obrázek 32 Graf 31: Otázka č. 15. Zdroj: [vlastní]	66
Obrázek 33 Graf 32: Otázka č. 16. Zdroj: [vlastní]	66

SEZNAM TABULEK

Tab.1 Statistický přehled preventivně výchovné činnosti HZS. (Statistická ročenka, 2020)	47
Tab. 2 Průměr správných odpovědí žáků v procentech. Zdroj: [vlastní].....	68

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Hasik CZ – podpůrný obrázkový materiál

Příloha P II: Asociace „Záchranný kruh“ CZ – pracovní listy

Příloha P III: Vaše cesty k bezpečí, aneb chytré blondýnky Vám radí – evakuační zavazadlo

Příloha P IV: Hasiči pro školy – podklady k výuce

Příloha P V: BESIP – příručka

Příloha P VI: ZEBRA – pracovní sešit

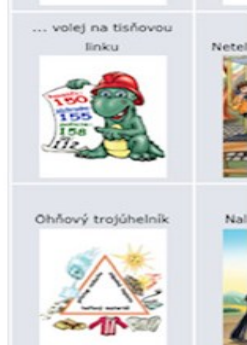
Příloha P VII: Dotazník pro 5. třídy ZŠ

Příloha P VIII: Dotazník pro 9. třídy ZŠ

Příloha P IX: Statistické zpracování dat 5. tříd ZŠ

Příloha P X: Statistické zpracování dat 9. tříd ZŠ

PŘÍLOHA P I: HASÍK CZ – PODPŮRNÝ OBRÁZKOVÝ MATERIÁL

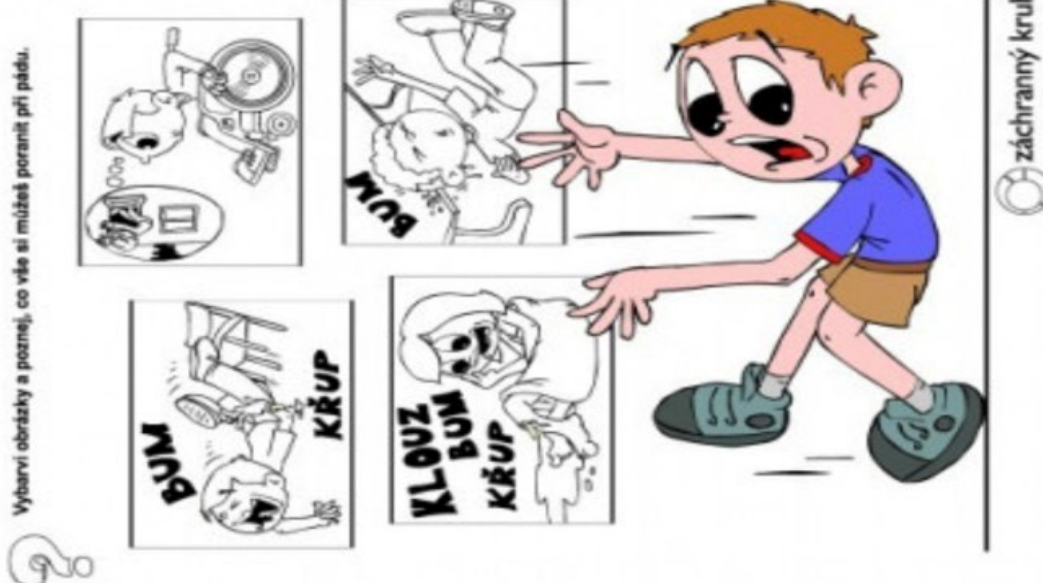

Obrázek I Hasík CZ – podpůrný obrázkový materiál

PŘÍLOHA P II: ASOCIACE „ZÁCHRANNÝ KRUH“ – PRACOVNÍ LISTY

BĚŽNÁ RIZIKA - pracovní list č. 6

Obrázek II Asociace „Záchranný kruh“ CZ – pracovní listy

PŘÍLOHA P III: VAŠE CESTY K BEZPEČÍ, ANEB CHYTRÉ BLONDÝNKY VÁM RADÍ – EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

CHYTRÉ BLONDÝNKY RADÍ

CO MÁ OBSAHOVAT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Pro snadnější zapamatování lze obsah zavazadla rozčlenit do několika logických skupin:

1. jídlo a pití + nádobí,
2. cennosti a dokumenty,
3. léky a hygiena,
4. oblečení a vybavení pro přespaní,
5. přístroje, nástroje a zábava.

První skupina

Do první

Druhá skupina

Do

druhé skupiny řadíme osobní dokumenty (rodný list, občanský průkaz, cestovní pas, kartičku zdravotní pojišťovny), jiné důležité dokumenty (pojistné smlouvy, stavební spoření, smlouvy o investicích, akcie) a peníze v hotovosti + platební karty.

JAK BALIT EVAKUAČNÍ ZAVAZADLO

Je

velmi pravděpodobné, že při vyhlášení evakuace budete v časové tísní a stresu. Při balení proto zvažujte priority. Obecně nejdůležitější jsou předměty zařazené do druhé a třetí skupiny. Vše ostatní vám může v případě nouze v místě náhradního ubytování někdo půjčit.

Každé zavazadlo opatřete cedulkou se jménem, adresou a číslem mobilního telefonu majitele. Cedulku se jménem a adresou dejte do kapsy i malým dětem.

TIP: Při balení se snažte využít co nejlépe omezený prostor zavazadla (ponožky do bot, konzervy do nádob apod.). Pokud vám zbude místo, přibalte věci, které jste ochotni půjčit nebo věnovat jiným (potraviny, oblečení, hračky apod.).

Třetí skupina

Ve třetí skupině nesmí chybět především pravidelně užívané léky nebo zdravotní pomůcky (brýle, kontaktní čočky atd.), také doporučujeme vitamíny a běžné doplňky stravy. Dále si vezměte běžné hygienické potřeby v přiměřeném množství.

Čtvrtá skupina

Čtvrtá skupina zahrnuje oblečení odpovídající danému ročnímu období, náhradní prádlo a obuv, spací pytel, karimatku, pláštěnku nebo deštník.

Pátá skupina

V páté skupině je důležitý především mobilní telefon s nabíječkou, FM rádio (např. MP3 přehrávač) s nabíječkou nebo bateriemi, svítilna, zavírací nůž, šití, psací potřeby a dále předměty pro vyplnění volného času - knihy, hračky pro děti, společenské hry.

PŘÍLOHA P IV: HASIČI PRO ŠKOLY – PODKLADY K VÝUCE

Legislativní rámec

Podklad k výuce OČMU na základních školách

Materiál MŠMT nabízí pedagogům metodiku pro začlenění problematiky OČMU do vzdělávacích oblastí v rámci RVP ZV.

Podklad k výuce OČMU pro čtyřleté gymnaziální vzdělávání

Materiál pedagogům nabízí soubor základních pojmů z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, návrh na rozložení učiva do jednotlivých ročníků gymnázia včetně očekávaných výstupů, doporučené metody a formy práce, literaturu, pomůcky, užitečné odkazy, nástin začlenění problematiky v stávajícím RVP G, ale také návrh testových otázek pro jednotlivé ročníky gymnázia. Návrhy výstupů a testových otázek jsou pouze doporučené. Je na každé škole, jak návrh využije při plánování výuky a pro zajištění výsledků vzdělávání.

DĚTI V DOPRAVĚ PRVNÍ POMOC

Mgr. Eva Bernatová

PŘÍLOHA P VI: ZEBRA – PRACOVNÍ SEŠIT

Obrázek VI ZEBRA – pracovní sešit

PŘÍLOHA P VII: DOTAZNÍK PRO 5. TŘÍDY ZŠ

Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému - otázky pro 5. ročník

Milí žáci,

jmenuji se Tomáš Zavadil a jsem studentem posledního ročníku magisterského studia na vysoké škole Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně na Fakultě logistiky a krizového řízení v Uherském Hradišti. Chtěl bych Vás touto cestou požádat o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma „Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému“. Dotazník je anonymní (nikde nebude uvedeno Vaše jméno). Jelikož dotazník je rozeslán elektronicky e-mailem, označte Vámi vybranou odpověď červenou barvou písma. Vyplněný dotazník mi, prosím, zašlete ZPĚT na e-mailovou adresu 3tomasek@seznam.cz. Do předmětu e-mailu, prosím, uveďte název Vaší školy.

Děkuji Vám za spolupráci, ochotu a čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.

DOTAZNÍK:

1. Které základní složky tvoří integrovaný záchranný systém?

- a) Hasičský záchranný sbor ČR, Jednotky požární ochrany, Policie ČR, poskytovatelé Zdravotnické záchranné služby.
- b) Ministr obrany, starosta obce, Policie ČR.
- c) Obec, právnické a fyzické osoby, Červený kříž.
- d) Prezident ČR, požární preventiva, bezpečnostní technik.

2. Která skupina čísel obsahuje všechna čísla tísňového volání?

- a) 111, 155, 159, 150, 158
- b) 112, 156, 158, 150, 155
- c) 153, 159, 156, 158, 112
- d) 155, 112, 158, 152, 150

3. Jaké příčiny způsobí mimořádnou událost?

- a) Především ztráta lidského zdraví a škody na životním prostředí.
- b) Především ohrožení lidského života s živelní pohromou.
- c) Především ztráty na majetku a škody na životním prostředí.
- d) Především působení přírodních sil a selhání lidského faktoru.

4. Co jsou to živelní pohromy?

- a) Nepořádek vzniklý při stavbě domu.
- b) Mimořádné události způsobené přírodou.
- c) Mimořádné události způsobené zvířaty a jejich nevhodným chováním.
- d) Mimořádné události způsobené žáky, jejich nevhodným chováním.

5. Na které mimořádné události se projevuje působení lidského faktoru?

- a) Na havárii.
- b) Na vichřici.
- c) Na povodni.
- d) Na zemětřesení.

6. Co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“?

- a) Jde o zkoušku sirén, pokud je sobota.
- b) Jde o signál pro hasiče.
- c) Jde o nějaké nebezpečí a je potřeba se ukryt, nejlépe v nejbližší budově.
- d) Jde o situaci, kdy není potřeba nic dělat, musíme vyčkat na místě na další pokyny složek Integrovaného záchranného systému (IZS).

7. Jakým způsobem se značí únikové cesty?

- a) Červenými cedulkami s bílými šipkami.
- b) Modrými cedulkami se symbolem červeného kříže.
- c) Zelenými cedulkami se šipkami a s postavou člověka.
- d) Žlutými cedulkami s černými šipkami.

8. Pokud nejste ve třídě a je vyhlášena evakuace školy, co uděláš?

- a) Okamžitě opustím školu a běžím domů.
- b) Okamžitě se vrátím do třídy a počkám na učitele.
- c) Schovám se do tělocvičny.
- d) Vyběhnu před školu a počkám, co se bude dít.

9. Co uděláš, je-li vyhlášen stav ohrožení povodní, jsi doma s rodinou a máš čas?

- a) O vzniklé situaci si popovídáme.
- b) Nevšímáme si toho a děláme jako by se nic nestalo, protože bydlíme na kopci.
- c) Zapneme si televizor a sledujeme, co se děje jinde ve světě.
- d) Připravíme evakuační zavazadlo a připravíme se k případné evakuaci.

10. Proč je lesní požár nebezpečný?

- a) Je to daleko od domova.
- b) Mezi stromy je špatně vidět.
- c) Rychle se šíří a je k němu špatný přístup.
- d) V lese není signál, abych mohl zavolat pomoc.

11. Co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem?

- a) Elektrická zařízení pod proudem a elektrické rozvody.
- b) Dřevo.
- c) Papír.
- d) Textil.

12. Jak se zachováš, začne-li se někdo ve tvém okolí dusit a přestane dýchat?

- a) Ihned přivolám lékařskou pomoc na lince 155 a zahájím resuscitaci.
- b) Počkám, zda někdo nepůjde okolo, abych ho požádal o pomoc.
- c) Položím jej na břicho.
- d) Otevřu všechna okna.

13. Jak poznáš člověka v bezvědomí?

- a) Leží na zemi a někdy křičí.
- b) Leží na zemi, nereaguje na vnější podněty a má zcela povolené svaly.
- c) Leží na zemi, pouze se rozhlíží kolem sebe a jinak nekomunikuje.
- d) V záchvatu bezvědomí kolem sebe kope nohama a křičí.

14. K čemu se využívá zotavovací poloha?

- a) Fixuje zlomené ruce.
- b) Napomáhá zastavit krvácení.
- c) Pomáhá udržovat volné dýchací cesty.
- d) Uzdravuje z otřesu mozku.

15. Kde se jezdí na jízdním kole?

- a) Co nejbliže ke středu vozovky.
- b) Jak se mi zachce.
- c) Při pravém okraji vozovky, nejsou-li tím ohrožováni ani omezováni chodci, smí se jet po pravé krajnici.
- d) V celé šíři vozovky.

16. Co může dělat cyklista při jízdě na kole?

- a) Může na řídítkách vést malé dítě.
- b) Může vést psa nebo jiné zvíře.
- c) Může vést druhé jízdní kolo.
- d) Nesmí vést psa nebo jiné zvíře, nesmí na řídítkách vést malé dítě ani vést druhé jízdní kolo.

PŘÍLOHA P VIII: DOTAZNÍK PRO 9. TŘÍDY ZŠ

Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému - otázky pro 9. ročník

Milí žáci,

jmenuji se Tomáš Zavadil a jsem studentem posledního ročníku magisterského studia na vysoké škole Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně na Fakultě logistiky a krizového řízení v Uherském Hradišti. Chtěl bych Vás touto cestou požádat o vyplnění dotazníku, který je součástí mé diplomové práce na téma „Preventivně výchovná činnost složek integrovaného záchranného systému“. Dotazník je anonymní (nikde nebude uvedeno Vaše jméno). Jelikož dotazník je rozeslán elektronicky e-mailem, označte Vámi vybranou odpověď červenou barvou písma. Vyplněný dotazník mi, prosím, zašlete ZPĚT na e-mailovou adresu 3tomasek@seznam.cz. Do předmětu e-mailu, prosím, uveďte název Vaší školy.

Děkuji Vám za spolupráci, ochotu a čas, který jste věnovali vyplnění tohoto dotazníku.

DOTAZNÍK:

1. Které základní složky tvoří integrovaný záchranný systém?

- a) Hasičský záchranný sbor ČR, Jednotky požární ochrany, Policie ČR, poskytovatelé Zdravotnické záchranné služby.
- b) Ministr obrany, Zdravotnická záchranná služba, Jednotky požární ochrany.
- c) Obec, právnické a fyzické osoby, Červený kříž.
- d) Prezident ČR, požární preventiva, bezpečnostní technik.

2. Která skupina čísel obsahuje všechna čísla tísňového volání?

- a) 111, 155, 159, 150, 158
- b) 112, 156, 158, 150, 155
- c) 153, 159, 156, 158, 112
- d) 155, 112, 158, 152, 150

3. Co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“?

- a) Jde o zkoušku sirén, pokud je sobota.
- b) Jde o signál pro hasiče.
- c) Jde o nějaké nebezpečí a je potřeba se ukrýt, nejlépe v nejbližší budově.
- d) Jde o situaci, kdy není potřeba nic dělat, musíme vyčkat na místě na další pokyny složek integrovaného záchranného systému (IZS).

4. Jakým způsobem se značí únikové cesty?

- a) Červenými cedulkami s bílými šipkami.
- b) Modrými cedulkami se symbolem červeného kříže.
- c) Zelenými cedulkami se šipkami a s postavou člověka.
- d) Žlutými cedulkami s černými šipkami.

5. Co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem?

- a) Elektrická zařízení pod proudem a elektrické rozvody.
- b) Dřevo.
- c) Papír.
- d) Textil.

6. Co je civilní obyvatelstvo?

- a) Častým cílem teroristických útoků.
- b) Jediným cílem teroristických útoků.
- c) Ojediněným cílem teroristických útoků.
- d) Výjimečným cílem teroristických útoků.

7. Kde se s teroristickým útokem můžete setkat?

- a) Pouze ve své zemi.
- b) Pouze při veřejném vystupování proti terorismu.
- c) Kdekoliv.
- d) Pouze na dovolené v rizikových státech.

8. Co uděláš, když ve veřejném hromadném prostředku uvidíš, jak někdo pod sedačku odkládá balíček a odchází?

- a) Balíček na místě ihned rozbalím.
- b) Balíček nechám ležet na místě a vyrozumím policii.
- c) Balíček vezmu domů, kde ho rozbalím.
- d) Balíček vezmu a snažím se dohonit majitele.

9. Jak se na člověku může projevit působení toxické látky?

- a) Dobrou náladou.
- b) Pocením, škytáním a třesem.
- c) Slzením, kašlem, pálením pokožky a zvracením.
- d) Zvýšenou chutí k jídlu, bolestí končetin a zvýšenou aktivitou.

10. Kdy nemůže dojít k úniku radioaktivních látek?

- a) Při havárii atomové elektrárny.
- b) Při havárii ropné rafinerie.
- c) Při přepravě radioaktivních látek.
- d) Při výrobě radioaktivních látek.

11. Uslyšíš-li varovný signál sirény upozorňující na havárii a ty jsi doma, jak se zachováš?

- a) Nebudu tomu věnovat pozornost.
- b) Vypnu si ventilaci, pustím rádio a otevřu okna.
- c) Vypnu si ventilaci, zavřu a utěsním okna a dveře, zapnu si televizi.
- d) Zapnu si ventilaci, utěsním okna a dveře, pustím si DVD.

12. Jak přesuneš pacienta metodou „doprovod“?

- a) Podepřu pacienta z boku nemocné strany a svoji ruku si dám kolem jeho krku.
- b) Podepřu pacienta z boku zdravé strany a jeho ruku si dám kolem svého krku.
- c) Vezmu ho za ruku a půjdu před ním.
- d) Vezmu pacienta na svá záda.

13. Jaké je hlavní nebezpečí ztráty vědomí?

- a) Člověk necítí své ruce.
- b) Člověk neví, co se kolem něj děje.
- c) Člověk si nic nepamatuje.
- d) Zapadnutí jazyka v důsledku uvolnění svalstva a následné udušení.

14. Jaký je téměř vždy ten, co šikanuje ostatní?

- a) Chytrý, cílevědomý, statečný.
- b) Nevyrovnaný, hloupý, zakomplexovaný, zbabělý.
- c) Upřímný, přátelský, zábavný.
- d) Vyrovnaný, chytrý, přátelský.

15. Kdy dává cyklista znamení o změně směru jízdy?

- a) Po celou dobu jízdního úkonu.
- b) Před započítím jízdního úkonu.
- c) Pouze za snížené viditelnosti.
- d) Pouze když si myslí, že za ním někdo jede.

16. Jaké má být oblečení cyklistů a chodců?

- a) Má být černé.
- b) Má být čisté a nevýrazné.
- c) Má být pohodlné, na barvě nezáleží.
- d) Má mít světlé a výrazné barvy, případně doplněné retroreflexivními prvky.

PŘÍLOHA P IX: STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT 5. TŘÍD ZŠ

Výsledky v tabulkách jsou uvedeny v procentech.

Tab. I Otázka č. 1. Které základní složky tvoří integrovaný záchranný systém?
Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. II Otázka č. 2. Která skupina čísel obsahuje všechna čísla tísňového volání?
Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	92	84	92	92
c)	0	0	0	0
d)	8	16	8	8

Tab. III Otázka č. 3. Jaké příčiny způsobí mimořádnou událost? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	4	2	0	0
b)	16	28	36	16
c)	0	0	4	8
d)	80	70	60	76

Tab. IV Otázka č. 4. Co jsou to živelní pohromy? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	100	100	100	100
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. V Otázka č. 5. Na které mimořádné události se projevuje působení lidského faktoru? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. VI Otázka č. 6. Co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál "Všeobecná výstraha"? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	48	16	32	44
c)	20	28	36	28
d)	32	56	32	28

Tab. VII Otázka č. 7. Jakým způsobem se značí únikové cesty? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	100	100	100	100
d)	0	0	0	0

Tab. VIII Otázka č. 8. Pokud nejste ve třídě a je vyhlášena evakuace školy co uděláš? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	44	40	40	36
c)	0	20	0	0
d)	56	40	60	64

Tab. IX Otázka č. 9. Co uděláš, je-li vyhlášen stav ohrožení povodní, jsi doma s rodinou a máš čas? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	4	0	0
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	100	96	100	100

Tab. X Otázka č. 10. Proč je lesní požár nebezpečný? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	100	100	100	100
d)	0	0	0	0

Tab. XI Otázka č. 11. Co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XII Otázka č. 12. Jak se zachováš, začne-li se někdo ve tvém okolí dusit a přestane dýchat? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XIII Otázka č. 13. Jak poznáš člověka v bezvědomí? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	100	100	100	100
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XIV Otázka č. 14. K čemu se využívá zotavovací poloha? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	8	0	0	0
b)	8	0	0	0
c)	84	84	84	92
d)	0	16	16	8

Tab. XV Otázka č. 15. Kde se jezdí na jízdním kole? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	100	100	100	100
d)	0	0	0	0

Tab. XVI Otázka č. 16. Co může dělat cyklista při jízdě na kole? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	8	16	8	4
d)	92	84	92	96

PŘÍLOHA P X: STATISTICKÉ ZPRACOVÁNÍ DAT 9. TŘÍD ZŠ

Výsledky v tabulkách jsou uvedeny v procentech.

Tab. XVII Otázka č. 1. Které základní složky tvoří integrovaný záchranný systém?

Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XVIII Otázka č. 2. Která skupina čísel obsahuje všechna čísla tísňového volání?

Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	100	100	100	100
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XIX Otázka č. 3. Co znamená, když prostřednictvím sirény zazní varovný signál „Všeobecná výstraha“? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	92	68	92	32
d)	8	32	8	68

Tab. XX Otázka č. 4. Jakým se značí únikové cesty? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	100	100	100	100
d)	0	0	0	0

Tab. XXI Otázka č. 5. Co nikdy nehasíme vodním hasicím přístrojem?

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	100	100	100	100
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXII Otázka č. 6. Co je civilní obyvatelstvo? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	92	92	100	84
b)	0	0	0	16
c)	0	0	0	0
d)	8	8	0	0

Tab. XXIII Otázka č. 7. Kde se s teroristickým útokem můžete setkat? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	92	92	100	100
d)	8	8	0	0

Tab. XXIV Otázka č. 8. Co uděláš, když ve veřejném hromadném prostředku uvidíš, jak někdo pod sedačku odkládá balíček a odchází? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	100	100	100	100
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXV Otázka č. 9. Jak se na člověku může projevit působení toxické látky? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	4	0	0
b)	0	4	0	0
c)	100	92	100	100
d)	0	0	0	0

Tab. XXVI Otázka č. 10. Kdy nemůže dojít k úniku radioaktivních látek? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	8	0	8
b)	100	92	100	92
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXVII Otázka č. 11. Uslyšíš-li varovný signál sirény upozorňující na havárii a ty jsi doma, jak se zachováš? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	8	0	0	40
b)	0	16	0	0
c)	84	84	100	60
d)	8	0	0	0

Tab. XXVIII Otázka č. 12 Jak přesuneš pacienta metodou „doprovod“? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	40	32	48	16
b)	60	68	52	84
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXIX Otázka č. 13. Jaké je hlavní nebezpečí ztráty vědomí? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	16	16	0	0
c)	4	8	16	24
d)	80	76	84	76

Tab. XXX Otázka č. 14. Jaký je téměř vždy ten, co šikanuje ostatní? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	100	100	100	100
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXXI Otázka č. 15. Kdy dává cyklista znamení o změně směru jízdy? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	8	32	4	48
b)	92	68	96	52
c)	0	0	0	0
d)	0	0	0	0

Tab. XXXII Otázka č. 16. Jaké má být oblečení cyklistů a chodců? Zdroj: [vlastní]

Odpověď	Žáci 5. tříd ZŠ			
	ZŠ Ivanovice	ZŠ Nádražní	ZŠ Purkyňova	ZŠ Tyršova
a)	0	0	0	0
b)	0	0	0	0
c)	0	0	0	0
d)	100	100	100	100